

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostního managementu

Katedra bezpečnostních studií

Zneužívání dětí a mládeže na sociálních sítích

Diplomová práce

Abuse of children and youth on social networks

Master thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

PhDr. Mgr. LUKÁŠ URBAN, Ph.D.

AUTOR PRÁCE

Bc. PETR MATOUŠ, DiS.

PRAHA

2023

Poděkování

Poděkování patří panu PhDr. Mgr. Lukáši Urbanovi, Ph.D. za vedení mé práce a zejména katedře bezpečnostních studií za umožnění zpracování vlastního tématu diplomové práce. Dále bych chtěl poděkovat mé rodině a partnerce za podporu při studiu.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Zneužívání dětí a mládeže na sociálních sítích*“ vypracoval samostatně s použitím bibliografických pramenů, citací, a pramenů uvedených v seznamu literatury.

V Praze dne 15. 3. 2023

.....
Bc. Petr MATOUŠ, DiS.

Anotace

Tato práce je věnována fenoménu zneužívání dětí na sociálních sítích. Jejím hlavním cílem je návrh modelu efektivního vzdělávání dětí a mládeže v oblasti bezpečnosti na sociálních sítích se zaměřením na rizikovou komunikaci. Jeden z vedlejších cílů práce spočívá v analýze profilů na sociálních sítích a následném vytvoření modelového bezpečného profilu. Práce není dělena na teoretickou a praktickou část, ale tyto části se vzájemně prolínají. V práci je představeno prostředí toho času oblíbených sociálních sítí, dále profily agresorů a zejména rizika, na která mohou děti a mládež narazit během svého virtuálního života (např. kybergrooming, sexting). Součástí diplomové práce jsou také aktuální výsledky výzkumného šetření, které jsou srovnávány s dříve získanými výsledky.

Klíčová slova

Kybergrooming * sexting * sociální sítě * online komunikace * rizikové chování * ochrana osobních údajů * sociální inženýrství

Annotation

This thesis is dedicated to the phenomenon of child abuse on social media. Its main aim is to propose a model for effective education of children and youth in the area of social media safety, with a focus on risky communication. One of the secondary aims of the thesis is to analyze social media profiles and subsequently create a model safe profile. The thesis is not divided into theoretical and practical parts, but these parts are intertwined. The thesis introduces the environment of currently popular social media platforms, profiles of aggressors, and especially the risks that children and youth may encounter during their virtual life (such as cyber grooming, sexting). The thesis also includes current results of research investigations that are compared to previously obtained results.

Key words

Cybergrooming * sexting * social networks * online communication * risky behavior * protection of personal data * social engineering

OBSAH

ÚVOD	7
1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	11
1.1 Děti a mládež	11
1.2 Internet.....	12
1.3 Kyberprostor	12
1.4 Sociální média a sociální sítě.....	13
1.5 Sexuální násilí.....	16
1.6 Online sexuální násilí	17
1.7 Generace	17
1.7.1 Generace Z	18
1.7.2 Generace Alfa.....	19
1.8 Generační konflikty	19
1.9 Sociální inženýrství	20
2 SOCIÁLNÍ SÍTĚ JAKO KOMUNIKAČNÍ PROSTŘEDEK	22
2.1 Facebook	22
2.2 Instagram	23
2.3 TikTok	24
2.4 Snapchat.....	26
2.5 Twitter	27
2.6 Instant messengery a relay chaty	28
3 PROFILY NA SOCIÁLNÍCH SÍTÍCH	30
3.1 Profil běžného dětského uživatele	31
3.1.1 Sdílení osobních údajů 2015.....	32
3.1.2 Sdílení osobních údajů 2021	33
3.1.3 Budoucnost osobních údajů	34

3.2	Ideální profil dětského uživatele	35
3.3	Profil predátora	37
4	SEXUÁLNÍ ZNEUŽÍVÁNÍ DĚTÍ NA INTERNETU.....	39
4.1	Sexting.....	39
4.1.1	<i>Typologie sextingu.....</i>	<i>41</i>
4.1.2	<i>Motivace a důvody sextingu</i>	<i>45</i>
4.1.3	<i>Rizika sextingu</i>	<i>48</i>
4.1.4	<i>Sexting z pohledu trestního práva</i>	<i>49</i>
4.2	Kybergrooming.....	50
4.2.1	<i>Sociální inženýrství jako nástroj kybergroomingu.....</i>	<i>52</i>
4.2.2	<i>Fáze kybergroomingu</i>	<i>53</i>
4.2.3	<i>Dokumentární film V síti</i>	<i>55</i>
5	OSVĚTOVÉ PROJEKTY	56
5.1	Seznam se bezpečně.....	56
5.2	#Martyisdead	59
5.3	Saferinternetczech	62
6	EFEKTIVNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	63
6.1	Včasné a pravidelné vzdělávání	63
6.2	Odborná prevence	64
6.3	Interaktivní prvky výuky.....	64
6.4	Zapojení rodiny do školní prevence	65
6.5	Individuální pomoc	65
6.6	Sledování a vyhodnocení preventivního vzdělávání	66
6.7	Základní zásady efektivního vzdělávání.....	66
7	ŘEŠENÍ ZNEUŽÍVÁNÍ DĚTÍ A MLÁDEŽE NA SOCIÁLNÍCH SÍTÍCH	68
7.1	Základní možnosti řešení	68

7.2	Přehled kroků při řešení zneužívání na sociálních sítích	68
7.3	Možnosti pomoci ve škole	69
7.4	Projekty, které mohou pomoci.....	70
ZÁVĚR.....		75
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A DALŠÍCH PRAMENŮ INFORMACÍ		78
Elektronické prameny:.....		79
Seznam obrázků.....		85
Seznam příloh.....		85
Seznam tabulek v přílohách		85

ÚVOD

Téma mé diplomové práce **Zneužívání dětí a mládeže na sociálních sítích** jsem si zvolil v návaznosti na svou bakalářskou práci. Problematice rizikového chování dětí na internetu se intenzivně věnuji od roku 2019, kdy jsem s touto problematikou přišel poprvé do styku v rámci odborné stáže na *Ministerstvu školství, tělovýchovy a mládeže České republiky* (dále jen MŠMT) na odboru prevence. Překvapilo mě, jak je tato oblast do jisté míry tabuizovaná a nezmapovaná. Proto jsem se rozhodl rizikovému chování dětí na internetu, potažmo zneužívání dětí na internetu věnovat svůj studijní i volný čas a napomoci tak zpřístupnění této problematiky široké veřejnosti. Stručné představení zmiňované problematiky je popsáno v následujících odstavcích.

Evoluce člověka a lidské civilizace je naprosto přirozená, a v posledních desetiletích se značně zrychluje. Zejména vědecko-technická revoluce a nové technologické vynálezy tuto enormní změnu podporují. Největším „problémem“ této doby začíná být fakt, že co bylo včera ještě aktuální, je dnes již překonané. Zásadním činitelem změn je internet, který je i základním předmětem zájmu této práce. Přístup k internetu je dnes prakticky neomezený. Každý, kdo má zájem se k němu připojit, tak může učinit prakticky kdykoliv. Téměř v každé domácnosti v České republice se nachází alespoň jedno zařízení připojené k internetu.¹ Ještě před deseti lety byl nejčastějším zařízením s připojením k internetu osobní počítač nebo notebook. To ale již dávno neplatí! Dnes k přístupu na internet využívá většina, zejména mladší populace, mobilní telefon. Připojení k Wi-Fi síti je dnes možné na některých stanicích MHD velkých měst. Svou palubní síť nabízí také některé pražské tramvaje a autobusy. Rychlost a kvalita těchto služeb sice nedosahuje závratných hodnot, nicméně pro nenáročného uživatele, který si potřebuje vyhledat navazující spoj, zcela postačí. Náročnější uživatelé mají pro přístup k internetu zakoupeny balíčky mobilních dat ve svých chytrých telefonech.² Množství takto zakoupených dat pak záleží na náročnosti uživatele,

¹ Dle Českého statistického úřadu v roce 2022 mělo přístup k internetu 85 % domácností.

² Rok 2000 – Cena za 1 kB dat byla 0,71 Kč. Rychlost internetu dosahovala několik desítek kB/s. Rok 2023 – Cena za neomezená data od 653 Kč měsíčně. Rychlost internetu v síti 5G až 1Gbit/s

nicméně dnes již není problém zakoupit i zcela neomezené balíčky. Technologický pokrok zasáhl i pražské metro, odkud ještě před několika měsíci nebylo možné ani telefonovat. Dnes jsou již téměř všechny tunely pokryty mobilní sítí čtvrté generace, která je pro surfování na internetu naprosto dostačující. Vhodně zvolený balíček mobilních dat pak uživateli umožní připojení k internetu i na čtyřicet hodin denně. Tím se z internetu stává součást každodenní reality. Ovšem jak se správně říká „všeho moc škodí“ a při používání internetu je třeba dbát základních pravidel. Ta slouží zejména pro bezpečnost a zdraví uživatelů, jelikož i na internetu se dá vybudovat závislost.

Mnoho lidí, zejména členů generace Z (2000-2010), možnost neomezeného připojení vítá s otevřenou náručí. Momentálně nastupující generace Alfa (2010-...) to dokonce považuje za něco samozřejmého. Internet v mobilním telefonu často totiž slouží jako prostředek k úniku do takzvané virtuální reality. Za tímto pojmem se mohou schovávat například sociální sítě nebo online hry. Online hry ale nejsou předmětem této práce, proto je kladen větší důraz na první zmiňovaný příklad, sociální sítě. Sociální sítě nabízí novou možnost komunikace. Online komunikace má mnoho výhod, mezi které patří zejména možnost komunikace nezávisle na čase a prostoru nebo možnost anonymity. Tyto výhody jsou často využívány v profesním životě, či mladými lidmi při studiu. Mnohem častěji jsou ale využívány k zábavě a běžné mezilidské komunikaci. Z výhod se ale za nesprávného užívání mohou stát i nevýhody.

Již zmiňovaná anonymita může být zneužita pro páchaní zla. Online komunikace totiž skrývá zásadní nebezpečí. Člověk si téměř nikdy nemůže být jistý s kým právě komunikuje. To platí zejména u přátel, které získá právě na sociálních sítích. Zejména děti jsou důvěřivé a často si neuvědomují možná rizika. Nechají se unést silou okamžiku a veřejně o sobě nasdílejí mnoho informací, které by měli zůstat spíše v soukromí. Tyto informace se pak mohou dostat do rukou agresorů, kteří jsou v této práci nazýváni **predátory**. Pro predátory je pak velmi jednoduché informace zneužít a navázat tak nějaký vztah s dítětem či mladistvým. Rizikem kyberšikany, které hrozí spíše z okruhu reálných známých obětí se tato práce nezabývá. Mnohem zásadnější je riziko zneužití dítěte neznámou dospělou osobou. K tomu dochází prostřednictvím sociálních sítí, na kterých dochází

k takzvané sextingové komunikaci. Ta může snadno přerůst v kybergrooming nebo vydírání. Bohužel i samotný kybergrooming je častým rizikem pro neopatrné mladé uživatele internetu.

Tato práce se zakládá na literatuře zabývající se bezpečným chováním na internetu, závislosti na moderních technologiích, ale i konkrétními hrozbami a riziky online komunikace. Zároveň je v této práci využito značné množství zkušeností a znalostí získaných na odborných přednáškách a odborných stážích na MŠMT, které jsem opakovaně absolvoval. V neposlední řadě patří mezi zdroje dokumentární film *V síti* (2020), který se stal fenoménem posledních let. Dále jako důležité zdroje posloužily různé informační a preventivní projekty v čele s nejznámějším, dnes již ukončeným projektem *Seznam se bezpečně*.

Práce není klasicky řazena na teoretickou a praktickou část, ale cíleně v ní dochází k prolínání těchto částí. Výjimku tvoří kapitola věnovaná efektivnímu vzdělávání, která je čistě praktická. V jiných případech praktické poznatky vycházejí z preventivních programů případně se za praktickou část považuje návod k vytvoření ideálního profilu na sociální síti. Jelikož bylo dotazníkové šetření provedeno v rámci bakalářské práce, bylo od jeho opětovného provádění upuštěno ve prospěch vytvoření plánu efektivního vzdělávání. Efektivní vzdělávání v oblasti rizikového chování dětí a mládeže na sociálních sítích je totiž stále okrajovou záležitostí. Vzdělávání by mohlo být možné v rámci některých předmětů typu *mediální výchova* na základních školách. Bohužel většina pedagogů nemá s touto problematikou žádné zkušenosti a nevědí proto, jak výuku uchopit. Vhodné metodiky pro výuku zatím neexistují, a tak se často žáci o problémech na sociálních sítích dozvídají až když se objeví a to už je velmi pozdě.

Citování pramenů v této práci probíhá v souladu s citační normou ISO 690 metodou poznámek pod čarou. Diplomová práce byla psána v několika etapách v rámci posledního ročníku magisterského studia. Součástí práce jsou i přílohy ve formě kvantitativního dotazníkového šetření a jeho vyhodnocení. Sběr dat probíhal od podzimu roku 2022 do konce ledna 2023. Data byla sbírána prostřednictvím internetového dotazníku, který byl širokou rodinou a přáteli sdílen mezi dětmi

a mládež ve věku od 13 do 17 let. Data vyhodnocená z dotazníkového šetření sloužila jako podklady pro sepsání jednotlivých kapitol. Zároveň docházelo k porovnání dat mezi dotazníkovým šetřením v rámci diplomové práce a o dva roky dříve realizovaným dotazníkovým šetřením v rámci bakalářské práce. Součástí práce jsou také tři ilustrace, které bylo pro lepší orientaci vhodné umístit přímo do textu.

Hlavním cílem práce je vytvoření modelu pro efektivní vzdělávání v oblasti bezpečí dětí a mládeže na sociálních sítích.

Dílčí cílů práce bylo určeno celkem pět:

1. Analýza dat v oblasti sdílení osobních údajů.
2. Analýza a rozbor profilů na sociálních sítích.
3. Vytvoření návodu pro založení ideálního profilu.
4. Analýza preventivních programů a jejich využití pro efektivní výuku.
5. Zpracování nových odpovědí z dotazníkového šetření a jejich vzájemné porovnání.

Základní hypotézou je předpoklad, že sociální sítě jsou nedílnou součástí života nových generací, jejichž příslušníci si ale plně neuvědomují rizika spojená s nevhodným používáním sociálních sítí.

Dílčích hypotéz bylo určeno celkem pět:

- H1. Nové aplikace mohou snížit riziko zneužívání dětí a mládeže na sociálních sítích.
- H2. Výchozí nastavení soukromí na sociálních sítích není pro děti a mládež dostatečné.
- H3. Dostupnost pomoci obětem je na dostatečné úrovni.
- H4. Ochrana dětí před zneužíváním na sociálních sítích by měla být založena na spolupráci mezi rodiči, školami, preventivními organizacemi a samotnými sociálními sítěmi.
- H5. Děti a mládež se na sociálních sítích chovají bezpečněji než v roce 2021.

1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

V první kapitole diplomové práce jsou vymezeny základní pojmy související s problematikou zneužívání dětí a mládeže na sociálních sítích. Problematické definice jsou nezbytným předpokladem pro vytyčení předmětné oblasti a identické a kontextuální pochopení řešené problematiky.

1.1 Děti a mládež

Nejdůležitější pojmy této práce jsou **děti** a **mládež**. Na první pohled každý ví, o koho se jedná, nicméně vymezení není tak zřejmé. Článek 1, Úmluvy o právech dítěte za dítě považuje „každou lidskou bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, který se na dítě vztahuje, není dosaženo zletilosti dříve“.³ Trestní zákoník v § 126 shodně uvádí, že: „Dítětem se rozumí osoba mladší osmnácti let, pokud trestní zákon nestanoví jinak.“⁴ Naprosto odlišné vymezení se nachází v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže. Tento zákon mluví o osobách do osmnácti let jako o mládeži. Ty poté rozděluje na děti a mladistvé. V § 2 odst. 1, písm. b) se uvádí, že: „dítětem se rozumí mladším patnácti let ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovršil patnáctý rok věku“, v následujícím písmeni je uvedeno, že: „mladistvým se rozumí ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku“.⁵ S pojmem nezaopatřené dítě pracuje zákon o stabilizaci veřejných rozpočtů. Ten rozděluje děti do tří kategorií dle věku, do šesti let, od šesti do patnácti let a od patnácti do šestadvaceti let.⁶ Pedagogický slovník definuje „mládež jako sociální skupinu tvořenou lidmi ve věku přibližně patnáct až šestadvacet let, kteří již ve společnosti neplní role dětí, avšak společnost jim ještě nepřiznává role dospělých. Má charakteristický způsob chování a myšlení, jiný systém vzorů, norem a hodnot. Každá generace mládeže reprodukuje některé kulturní hodnoty dané společnosti, jiné odmítá a vytváří hodnoty nové“.⁷ Podobných ale i odlišných definic existuje mnoho, záleží na situaci, pro kterou ji

³ Úmluva č. 104/1991 Sb., o právech dítěte

⁴ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

⁵ Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže

⁶ Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů

⁷ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. Pedagogický slovník. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.

potřebujeme. Zavedení jednotné definice považuji za potřebné, pro další výzkumy v této oblasti.

1.2 Internet

Pojem **internet**, který se v této práci neobjevuje příliš často, nicméně celá problematika na něm stojí. Bez internetu by novodobé sociální sítě fungovat nemohly. Je tedy základním kamenem případného zneužívání dětí a mládeže na sociálních sítích. Samotný pojem má několik definic, které jsou v základě podobné. Podle *Výkladového slovníku Cambridge* internet představuje: „*Velký systém propojených počítačů po celém světě, který umožňuje lidem sdílet informace a komunikovat mezi sebou.*“⁸ Tato definice je poté doplněna o informaci, že k internetu se mohou připojit i mobilní telefony. Oproti slovníku *Cambridge* je potřeba postavit definici druhé významné britské univerzity, *Oxford*. „*Mezinárodní počítačová síť propojující další sítě a počítače, která umožňuje lidem sdílet informace po celém světě.*“⁹

Poslední definice pochází od marketingové firmy TechTarget, která pojem představuje takto: „*Internet, někdy nazývaný jednoduše „sít“, je celosvětový systém počítačových sítí – sítí sítí, ve kterých uživatelé na kterémkoli počítači mohou, pokud mají povolení, získávat informace z jakéhokoli jiného počítače (a někdy mluvit přímo s uživateli na jiných počítačích).*“¹⁰ Z těchto definic vyplývá, že se jedná o síť, která propojuje počítače, v dnešní době i mobilní telefony, s počítači a mobilními telefony po celém světě. Tyto přístroje slouží lidem, kteří se s jejich pomocí propojují s jinými lidmi a sdílejí informace mezi sebou. K tomu jsou používány právě sociální sítě, kterým se tato práce věnuje.

1.3 Kyberprostor

S internetem úzce souvisí pojem kyberprostor, z anglického *cyberspace*. Jednotná definice opět neexistuje, pro porovnání se zde objeví definice

⁸ Internet – English meaning.: Cambridge Dictionary [online]. Cambridge University: Cambridge Dictionary, 2022 [cit. 2022-11-25]. Dostupné z:

<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/internet>

⁹ Internet noun – Definition [online]. Oxford University: Oxford Dictionaries, 2022 [cit. 2022-11-25]. Dostupné z: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/internet>

¹⁰ What is the Internet? [online]. TechTarget, 2022 [cit. 2022-11-25]. Dostupné z: <https://www.techtarget.com/whatis/definition/Internet>

IT specialistů a definice z hlediska trestního práva. Projekt *Správa sítě* vytváří na svých webových stránkách slovník pojmů, které se týkají sítě. Dle jejich definice je kyberprostor „označení pro virtuální realitu interaktivního počítačového světa. Laicky řečeno je kyberprostor veškerý internet jako takový. V nadsázce se dá iběžně setkat s tím, že kyberprostorem dnes rozumíme něco jako na způsob tzv. pátého dimenzionálního rozměru našeho lidského bytí ve vesmíru. To, co má být hlavní devízou kyberprostoru je, že jednotliví uživatelé internetové sítě mohou rychle a snadno spolu komunikovat, posílat si soubory či platit za smlouvené obchody. Např. takový cloud by bez kyberprostoru nemohl vůbec existovat, protože samotný princip cloudingu je založen na tom, že je k dispozici z jakéhokoli přístupového bodu.“¹¹ Tato definice je poměrně složitá a rozsáhlá. PČR na svých webových stránkách definuje kyberprostor jasněji a stručněji. „Kyberprostor je virtuální prostředí, které nemá začátek a ani konec, nezná hranice národních států a nelze určit, jak rozsáhlý je.“¹²

1.4 Sociální média a sociální sítě

Definice těchto dvou pojmů je složitá, neboť ty jsou často chápány jako synonyma. I odborné publikace s nimi tak pracují, nicméně podle některých zdrojů neznamenaají to stejné. **Sociální média** jsou nástroje, které umožňují lidem vytvářet svůj vlastní obsah a sdílet ho s jinými uživateli v rámci sociálních sítí. Sociálním médiem je konkrétní platforma, například nejznámější *Facebook* či *Instagram*. **Sociální síť** je pak okruh uživatelů na sociálních médiích. Například okruh přátel na *Facebooku*, okruh sledujících na *Instagramu* nebo různé skupiny na diskuzních fórech.¹³ Konkrétní sociální média jsou podrobně rozebrána v samostatných kapitolách.

Mediální slovník obsahuje definici, kde je pojem *sociální sítě* rovný zahraničnímu pojmu *Social Media*. Tato rovnice je v České republice obecně přijímána. Konkrétní definice dle mediálního slovníku zní takto: „*Sociální sítě*

¹¹ Co je to kyberprostor?. *Správa-sítě.eu* [online]. ČR: Aira GROUP, 2022 [cit. 2022-12-03]. Dostupné z: <https://www.sprava-site.eu/kyberprostor/>

¹² Kyberkriminalita. Policie České republiky [online]. ČR: Policie ČR, 2022 [cit. 2022-12-03]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/kyberkriminalita.aspx>

¹³ Sociální média. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2022 [cit. 2022-12-03]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Soci%C3%A1ln%C3%AD_m%C3%A9dia

(anglicky překládáno *Social Media – sociální média*) jsou zvláštní skupinou internetových služeb umožňující vzájemné virtuálně-společenské propojování lidí na internetu, komunikaci a společné aktivity. Mezi hlavní sociální sítě se považuje *Facebook, LinkedIn* či *Twitter*.“¹⁴ Pro potřeby této práce je využívána tato definice, společně s definicí z mé oblíbené publikace, *Bezpečně na internetu*, od Martina Kožíška a Václava Píseckého. Tato kniha reaguje na aktuální trendy v oblasti internetu a sociálních médií. Především pak na činnost nejohroženější skupiny v tomto prostředí, dětí. Ale zpět k definici. Autoři představují sociální síť jako „internetovou službu, která umožňuje svým členům vytvářet veřejné, uzavřené nebo i firemní profily, prezentace, diskuzní fóra a nabízí prostor pro sdílení fotografií, videí obsahu a dalších aktivit.“¹⁵ Již zmíněné dvě definice se hodí pro potřeby této práce nejlépe, nicméně je důležité představit i další používané definice.

V dnešní době téměř každý člověk ve věku mezi třinácti a pětapadesáti lety přišel do styku s nějakou sociální sítí.¹⁶ Často se s nimi setkávají i mladší osoby, ačkoliv to není v souladu se zásadami používání. Výjimkou nejsou ani starší osoby, pro které jsou sociální sítě značným rizikem, stejně jako pro nezletilé. Když se jich zeptáme, co to ta sociální síť je, nejčastěji zazní jednoduché odpovědi typu *Facebook* nebo *Instagram*, případně jiná ze sociálních sítí. Podrobnější vysvětlení už ale tak jednoduché není. V publikaci *Bezpečnost v online prostředí* uvádí autoři následující definici: „Sociální síť v rámci počítačového pojetí můžeme definovat jako online službu, která na základě registrace umožní vytvořit profil uživatele, pod kterým lze tuto službu využívat zejména ke komunikaci, sdílení informací, fotografií, videa atd. s dalšími registrovanými uživateli.“¹⁷ Odbodnou definici má na svých webových stránkách i projekt *Internetem bezpečně*. Já bych si tuto definici dovilil doplnit a lehce upravit. Pro mnoho sociálních sítí totiž není nezbytná

¹⁴ Sociální sítě – Social Media. MEDIAGURU [online]. Praha: PHD, 2022 [cit. 2022-12-03]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/slovník-a-mediatypy/slovník/klicova-slova/socialni-site-social-media/>

¹⁵ In: KOŽÍŠEK, Martin a Václav PÍSECKÝ. *Bezpečně n@ internetu: průvodce chováním ve světě online*. Elektronické. Praha: Grada Publishing, 2016, s. 24. ISBN 978-80-271-9074-4.

¹⁶ Digital 2022: Czechia. In: DataReportal [online]. Singapur: Kepios, 2022 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://datareportal.com/reports/digital-2022-czechia>

¹⁷ Sociální sítě. In: KOHOUT, Roman a Radek KARCHŇÁK. *Bezpečnost v online prostředí*. Karlovy Vary: Biblio Karlovy Vary, 2016, s. 40. ISBN 978-80-260-9543-9.

registrace pro prohlížení obsahu sdíleného na sociálních sítích. To znamená, že pokud si člověk neupraví své soukromí v nastavení sociální sítě, sdílí veškeré informace, fotografie a videa se všemi, a to i nepřihlášenými uživateli. Nastavení soukromí je věnovaná část kapitoly týkající se profilů na sociálních sítích.

Webová stránka *IT slovník* vykládá pojem takto: „*Sociální síť je internetová služba umožňující svým členům tvořit a sdílet s ostatními osobní obsah, komunikovat s nimi, sdružovat se a vzájemně se bavit.*“.¹⁸ Tato definice rovněž není nejpřesnější, protože v ní není zahrnuto již zmiňované sdílení s neregistrovanými uživateli. Možná je to dané neaktuálností definice, jelikož vývoj sociálních sítí jde každým dnem kupředu. Je možné, že dříve bylo opravdu nezbytné se i pro prohlížení obsahu registrovat, nicméně je to nepravděpodobné. Další variantou je snaha o pozitivní definici, kdy se autoři snaží představit sociální sítě jako něco dokonalého, nicméně zde nepoukazují na možná rizika, mezi která se může řadit například i přístup neregistrovaných osob.

Velmi zajímavou definici používá v knize *Cybercrime* docent Kolouch. „*Termín sociální síť označuje druh služby, která umožňuje uživatelům komunikovat, sdílet data a informace (více či méně trvalým způsobem) a provádět další aktivity. Tímto se sociální sítě výrazně odlišují od jiných způsobů komunikace, jako je např. telefonický hovor.*“ V definici autor, stejně jako většina dalších upozorňuje na fakt, že sociální sítě slouží mimo komunikace i ke sdílení dat a informací, které se mohou stát trvale veřejnými. Na rozdíl třeba od telefonického hovoru, ve kterém informace, které zazní nelze dohledat.¹⁹

Danah Boydová ve své knize *Je to složitější Sociální život teenagerů na sociálních sítích* uvádí: „*Termín sociální média používám pro webové stránky a služby, které se objevily na začátku tisíciletí, jako jsou sociální sítě, stránky pro sdílení videí, platformy pro blogy a mikroblogy a podobné nástroje, jež uživatelům umožňují vytvářet a sdílet vlastní obsah. Termín sociální média však nepopisuje*

¹⁸ Co je to Sociální síť? - IT Slovník [online]. ČR: IT-Slovník.cz, 2022 [cit. 2022-11-25]. Dostupné z: <https://it-slovník.cz/pojem/socialni-sit>

¹⁹ Sociální síť. In: KOLOUCH, Jan. *CyberCrime* [online]. Praha: CZ.NIC, z. s. p. o, 2016, s. 151 [cit. 2023-02-21]. ISBN 978-80-88168-18-8. Dostupné z: <https://knihy.nic.cz/files/edice/cybercrime.pdf>

pouze tyto komunikační nástroje a platformy, odkazuje také ke způsobu uvažování, který se zrodil kolem roku 2005 jako fenomén v technologiích a byznysu, fenoménu, který se označuje jako „Web2.0“.²⁰ V této definici se objevilo, že sociální média ovlivnily způsob uvažování. Je tedy nadměrné používání sociálních sítí pouze součástí vývoje nové generace? To je jednou ze zásadních otázek současnosti.

1.5 Sexuální násilí

Organizace *Persefona* na svých webových stránkách uvádí rozsáhlou definici sexuálního násilí. **Sexuální násilí** je jeden z nejhorších a nejvíce zraňujících zločinů, kdy dochází k narušení duševní a tělesné integrity osobnosti a k napadení či popírání svobody člověka.²¹

K sexuálnímu útoku dojde v případě, kdy osoba zneužije své síly a sexuálním způsobem překročí hranice druhé osoby bez jejího svolení. Mimo fyzické doteky sem spadá také psychický nátlak nebo nepříjemné pozorování. Zmíněné svolení je obrovským problémem. Nelze ho rozdělit na pouhé ano či ne. Často totiž dochází k souhlasu pod nátlakem, z důvodu nezralosti nebo nevědomosti. Takto vyřčené ano pak nelze brát jako souhlas.²²

Druhé vysvětlení sexuálního násilí pochází z centra pro oběti domácího a sexuálního násilí *ProFem*. Tato organizace na svých webových stránkách uvádí jako jednu z definic tu, kterou vyslovil bývalý tajemník OSN António Guterres. "*Sexuální násilí představuje porušení práva každého jednotlivce na důstojný život, hrozbu pro kolektivní mír a bezpečnost lidstva.*" Dále bylo odkazováno na mezinárodní trestní právo, kde je sexuální násilí během konfliktu považováno za zločin proti lidskosti. Jak se vidět, jednotnou a univerzální definici tohoto pojmu je obtížné vymezit. Nicméně nejpoužívanější bude zřejmě tato definice *Světové zdravotnické organizace*: „*Jakékoli sexuální jednání zahrnující pokusy o dosažení sexuálního styku, nežádoucí sexuální poznámky a návrhy, činy směřující*

²⁰ In: BOYD, Danah. Je to složitější: Sociální život teenagerů na sociálních sítích. Praha: Akropolis, 2017, s. 18. ISBN 978-80-7470-165-8.

²¹ Co si představit pod pojmem sexuální násilí. *Persefona* [online]. ČR: Persefona, 2015 [cit. 2022-12-17]. Dostupné z: <https://www.persefona.cz/co-si-predstavit-pod-pojmem-sexualni-nasilii>

²² Tamtéž

k obchodování či jinak namířené proti sexualitě jedince, které využívají nátlak. Může být prováděno kýmkoli, nezávisle na vztahu mezi obětí a pachatelem, a v jakémkoli prostředí včetně domova a práce.“²³

1.6 Online sexuální násilí

Pod pojem *online sexuální násilí* se skrývá několik dalších pojmů, které budou vysvětleny v samostatných kapitolách. Řadíme mezi ně například **sexting** či **kybergrooming**. *Policie České republiky* (dále PČR) na svých webových stránkách, v sekci kyberkriminality, vydala článek o zneužívání dětí na internetu. Hned v prvním odstavci PČR uvádí, že se jedná o závažný problém současného internetového světa. Dále upozorňuje na největší riziko a tím je anonymita, kdy je zároveň velmi jednoduché vydávat se za někoho jiného. Oběti, kterými jsou nejčastěji děti a mladiství, agresor neboli predátor vyhledává a kontaktuje nejčastěji na sociálních sítích nebo v online hrách. Právě mladé oběti si často neuvědomují rizika a v kyberprostoru ztrácí veškeré zábrany. Často nepoznají hrozící nebezpečí a snadno se nechají přesvědčit například k zaslání erotických fotografií nebo videí, případně se nechají vylákat na schůzku s neznámou osobou, která má jediný cíl, sexuálně zneužít svou oběť.²⁴

1.7 Generace

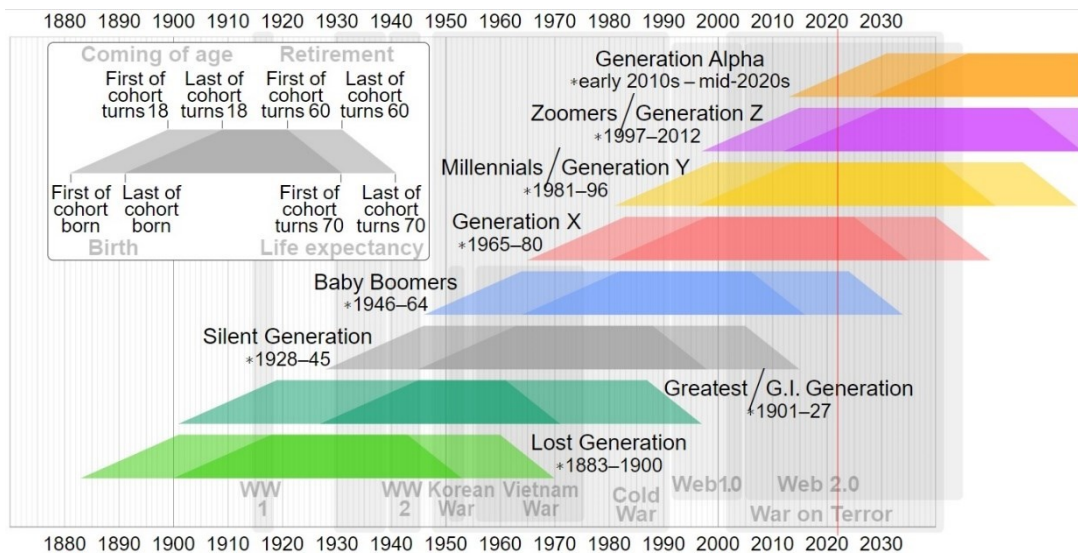
Sociologický ústav Akademie věd České republiky spravuje online *Sociologickou encyklopedii*. V té je **generace** rozsáhle definována. Pro potřeby této práce bude použita pouze část definice. „*velká, sociálně diferencovaná skupina osob, které jsou spojené dobově podmíněným stylem myšlení a jednání a prožívající podstatná období své socializace ve shodných historických a kulturních podmínkách. V přeneseném slova smyslu označuje pojem generace i myšlenkové proudy, ideje, tech. výrobky (viz např. generace počítačová) na stejné úrovni řešení, vycházející ze shodných předpokladů.*“²⁵ Zjednodušeně se dá generace označit za celosvětovou skupinu vrstevníků, kteří prochází procesem

²³ Sexuální násilí – Profem. ProFem [online]. ČR: proFem, 2022 [cit. 2023-12-17]. Dostupné z: <https://www.profem.cz/cs/s-cim-pomahame/sexualni-nasili>

²⁴ Zneužívání dětí na internetu. Policie České republiky [online]. ČR: Policie ČR, 2022 [cit. 2022-12-17]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/zneuzivani-deti-na-internetu.aspx>

²⁵ Generace – Sociologická encyklopedie. Sociologická encyklopedie [online]. ČR: Sociologický ústav AV ČR, 2020 [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Generace>

socializace v podobném časovém rozmezí několika let. Mají proto podobný styl života a způsob myšlení. Pro potřeby této práce jsou důležité zejména dvě generace, generace Z a generace Alfa, jejichž vymezení se věnují následující podkapitoly. Rozdělení generací zobrazuje následující obrázek – *Přehled generací*.²⁶

Obrázek 1.1: Přehled generací

1.7.1 Generace Z

Určit přesné rozmezí, kdy se zrodila generace Z a kdy nastupuje generace nová je velmi složité. Názory se velmi různí. Nejčastěji prezentovaný rok zrodu této generace je rok 1995.²⁷ Jiné, převážně zahraniční zdroje odkazují na rok 1997 (*Obrázek 1.1 – Přehled generací*). Nicméně podle některých zdrojů nastoupila Generace Z až kolem roku 2000. Ukončení generace je téměř všude shodné. Je jím rok 2010,²⁸ kdy nastoupila nová generace. Některé zahraniční zdroje však označují konec generace Z až v roce 2012, kdy ale dochází dva roky k překrývání generací. Tato data se zřejmě upraví podle nově získaných poznatků o nejnovější generaci.

²⁶ Generation timeline. In: Wikimedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2022 [cit. 2022-12-03]. Dostupné z:

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/3e/Generation_timeline.svg

²⁷ Generace Z. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2023 [cit. 2023-01-11]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Generace_Z

²⁸ Generace X, Y, Z a Baby boomers. Síť v hrsti [online]. ČR: sitevhrsti, 2023 [cit. 2023-01-11]. Dostupné z: https://sitevhrsti.cz/generace-x-y-z-baby-boomers/#Generace_Z_2000-2010

Generace Z je známá také pod pojmem **internetová generace** a lidé v ní narozeni jsou přezdíváni **digitální domorodci**. Charakterizuje ji právě vysoká míra využívání internetu. Generace Z na internetu sděluje své názory pomocí blogů či sociálních sítí. Právě sociální sítě se začaly mocně rozšiřovat v době puberty a ranného dospívání této generace. Staly se tak nedílnou součástí každodenního života většiny lidí této generace, která se dokáže velmi rychle přizpůsobit novým věcem, které ji neustále obklopují.²⁹

1.7.2 Generace Alfa

Australská společnost *McCrindle* zabývající se výzkumnou a analytickou činností uvádí na svých webových stránkách, že generace Alfa je nejmladší generací. Nejčastěji se jedná o děti generace Y narozené po roce 2010. Podle výzkumu společnosti *McCrindle* se každý rok narodí přibližně 2,5 milionu členů generace Alfa. Do roku 2025, kdy se předpokládá nástup nové generace, má populace generace Alfa činit téměř dvě miliardy členů. Stane se tak největší generací v historii lidstva. Ačkoliv jsou nejmladší generací, již nyní mají značný vliv na značku a kupní sílu. Nejstarším je přibližně třináct let a v tomto věku již dávno vytvářejí nové prostředí sociálních sítí. Zároveň se stávají vlivnými osobami populární kultury, zejména na sociálních sítích.³⁰

1.8 Generační konflikty

S rozdílem v generacích přicházejí také generační konflikty. Nejlepším zahájením této podkapitoly je použití citátů některých slavných osobností. „*Mládí biologické neosvobozuje od blbosti a hlouposti, stejně jako stáří nezaručuje moudrost. Jsou blbí dědkové a hloupé děti.*“³¹ Tyto věty pochází z úst Jana Wericha. Snaží se v nich poukázat na to, že chyba není jen na jedné straně, ale svým způsobem mohou za konflikty všichni účastníci. „*Naše mládež miluje přepych. Nemá správné chování. Neuznává autority a nemá úctu před stáří. Děti*

²⁹ Generace X, Y, Z a Baby boomers. Sítě v hrsti [online]. ČR: sitevhrsti, 2023 [cit. 2023-01-11]. Dostupné z: https://sitevhrsti.cz/generace-x-y-z-baby-boomers/#Generace_Z_2000-2010

³⁰ Understanding Generation Alpha – McCrindle. McCrindle [online]. Austrálie: McCrindle, 2022 [cit. 2023-01-11]. Dostupné z: <https://mccrindle.com.au/article/topic/generation-alpha/generation-alpha-defined/>

³¹ Jan Werich citát - citaty.net [online]. ČR: citaty.net, 2022 [cit. 2023-01-06]. Dostupné z: <https://citaty.net/citaty/14031-jan-werich-mladi-biologicke-neosvobozuje-od-blbosti-a-hloupos/>

odmlouvají rodičům, srkají při jídle a tyranizují své učitele.“³² Pravděpodobně již během 5. století př. n. l. pronesl Sókratés toto moudro. Již v té době se objevovaly generační konflikty. Je velmi pravděpodobné, že generační konflikty jsou staré jako lidstvo samo. Asi každý člověk v mládí alespoň zkoušel odmlouvat svým rodičům. Během dospívání si myslel, že vše zvládne sám a lépe než rodiče, od kterých poslouchal, že je nešikovný nebo neschopný. Nicméně časem se stane sám rodičem a vlastně se přesune do té další části, kdy poučuje a snaží se co nejlépe vychovat své dítě, které odmlouvá. Následně se z něj stane starší člověk, který má většinu svého života za sebou a kritizuje mládež, že s tím, jak se chová to daleko nedotáhne. Podle psycholožky a lektorky Zuzany Starošíkové jsou mezigenerační konflikty normální a funkční jev. Ve své prezentaci v roce 2017 zmiňovala, že je aktuálně spolu žijí čtyři lidské generace. Je proto prakticky nemožné úplné vzájemné pochopení. Zároveň je velmi obtížné vcítit se do potřeb druhých z jiné generace. Pravděpodobně tomu napomohlo také to, že lidé již nežijí tolik pohromadě. Dříve bylo běžné že spolu žila celá rodina v jednom domě. Nacházeli se v ní zástupci všech generací a trávili spolu velké množství času. Nicméně ve 20. století vznikl trend navyšování počtu domácností (domů, samostatných bytových jednotek,...) s čímž ale nesouvisela změna počtu obyvatel. Stalo se to, že se rodiny začali rozdělovat a každá z generací si zakládala svůj nový domov. Došlo tedy ke zmenšování rodin, kdy spolu nejčastěji žijí pouze dvě osoby v jedné domácnosti.³³

1.9 Sociální inženýrství

Společnost *Avast Software s.r.o.* zabývající se počítačovou bezpečností na svých webových stránkách uvádí následující definici. „**Sociální inženýrství** je snaha podvodem vylákat od důvěřivých uživatelů jejich osobní informace, jako jsou hesla nebo bankovní údaje, případně získat přístup k jejich počítači, za účelem instalace škodlivých programů. Zloději a podvodníci používají techniky sociální inženýrství. Je totiž snadnější podvodem vylákat uživatelské heslo, než

³² Sókratés citát - citaty.net [online]. ČR: citaty.net, 2022 [cit. 2023-01-06]. Dostupné z:

<https://citaty.net/citaty/21792-sokrates-nase-mladez-miluje-prepych-nema-spravne-chovani/>

³³ MEZIGENERAČNÍ KONFLIKTY Mgr. Zuzana Starošíková [online]. In: Olomouc, 2017 [cit. 2022-11-27]. Dostupné z:

https://www.olomouc.eu/administrace/repository/gallery/articles/21_/21743/mezigeneracni-konflikty.cs.pptx

*složitě obcházet zabezpečení počítače.*³⁴ Může se zdát, že tento pojem se zneužíváním dětí a mládeže na sociálních sítích vůbec nespojuje, ale opak je pravdou. Sociální inženýrství je totiž souborem technik a strategií, které slouží k manipulaci s lidmi. Kybergrooming je poté proces, který využívá technik sociálního inženýrství k vylákání oběti na schůzku. Primárním cílem kybergroomingu je pak sexuální zneužití oběti.³⁵

V knize *Bezpečně na internetu* autoři Martin Kožíšek a Václav Písecký uvádí tuto definici sociálního inženýrství. „*Je způsob manipulace lidí za účelem provedení určité akce nebo získání určité informace. Ve většině případů útočník nepřichází do osobního kontaktu s obětí. Útoky obsahují prvky přesvědčování a manipulace a jsou vedeny buď náhodně, nebo cíleně na konkrétní osoby. Sociální inženýři se dokáží poučit ze svých chyb a svoje útoky dokáží neustále vylepšovat a přizpůsobovat prostředí.*“³⁶ Podle autorů je prý daleko snazší se na heslo zeptat oběti než ho prolamovat jiným způsobem útoku.

³⁴ Co je sociální inženýrství?. Avast [online]. ČR: AVAST Software, 2023 [cit. 2023-01-26]. Dostupné z: <https://www.avast.com/cs-cz/c-social-engineering>

³⁵ 09.pdf. In: *Pediatric pro praxi* [online]. ČR: *Pediatr.praxi*, 2015 [cit. 2023-01-26]. Dostupné z: <https://www.pediatricpropraxi.cz/pdfs/ped/2015/05/09.pdf>

³⁶ KOŽÍŠEK, Martin a Václav PÍSECKÝ. *Bezpečně n@ internetu: průvodce chováním ve světě online*. Elektronické. Praha: Grada Publishing, 2016, s. 37. ISBN 978-80-271-9074-4.

2 SOCIÁLNÍ SÍŤ JAKO KOMUNIKAČNÍ PROSTŘEDEK

Dne 3. 3. 2020 byl na sociální síť *YouTube* nahrán video záznam *webináře*. *Webinář* je online seminář nejčastěji pro nějakou část odborné veřejnosti, ale některé jsou přístupné i pro laickou veřejnost. *Webinář*, na který je zde odkazováno je možné nalézt pod názvem *ICT – Sociální síť jako hlavní komunikační prostředek mladé generace – Eliška Vyhnánková*.³⁷ Autorka v něm podrobně rozebírá problematiku sociálních sítí. Podle Vyhnánkové jsou sociální síť opravdu nejpoužívanějším komunikačním prostředkem mladých lidí. Do této kategorie zahrnuje i mladé dospělé, pro které jako úskalí uvádí, že po odchodu ze sociálních sítí často ztratí veškerý kontakt na některé své známé a kamarády. Lidé omezili používání emailů, psaní SMS zpráv a telefonování. Místo toho využívají sociální síť a instant messengery.³⁸

2.1 Facebook

Facebook je stále dominantní sociální síť v České republice. Zpravodajský web *MediaGuru.cz*, který se věnuje médiím, marketingu a reklamě, pravidelně vydává na svých stránkách články o sociálních sítích. Z grafiky sdílené na začátku roku 2023 vyplývá, že v České republice vylo v lednu roku 2022 na *Facebooku* asi 5.100.000 uživatelů z české republiky, přičemž 960.000 bylo ve věku patnáct až šestadvacet. Bohužel sociální síť nějak neověřují věk, reálný věk uživatelů proto může být rozdílný a často nižší, než je uvedený.³⁹

Facebook je zároveň jednou z nejstarších sociálních sítí, která se jako první stala skutečně globální. Během dvou let od spuštění se na tuto sociální síť mimo

³⁷ ICT – Sociální síť jako hlavní komunikační prostředek mladé generace – Eliška Vyhnánková. In: YouTube [online]. ČR: Projekt SYPO, 2020 [cit. 2023-01-11]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=uT1BFah5zbQ>

³⁸ Sociální síť jako hlavní komunikační prostředek mladé generace. Národní pedagogický institut České republiky [online]. ČR: NPI, 2023 [cit. 2023-01-11]. Dostupné z: <https://www.npi.cz/vzdelavani/21-webinare/7127-socialni-site-jako-hlavni-komunikacni-prostredok-mlade-generace3>

³⁹ Social23. In: MEDIAGURU [online]. ČR: PHD, 2023 [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <https://mediagurucdneu.azureedge.net/media/23436/social23.png>

studentů, pro které byla původně zamýšlena, mohla připojit každá osoba na světě starší třinácti let s přístupem k internetu. ⁴⁰

Tato sociální síť je ideální pro predátory, kteří se pokouší o zneužití dětí. Většina uživatelů totiž nemá svůj profil dostatečně zabezpečený, a tak se k jejím fotografiím dostane téměř kdokoli. Najít si vhodnou oběť taky není příliš složité. Hlavně děti mají potřebu vše „lajkovat a komentovat“. Tak u veřejného příspěvku nechají palec nahoru, případně nějaký komentář, kde se pod jejich jménem ukrývá i odkaz na jejich soukromý profil. Tam se nachází často velké množství veřejných informací, fotografií a také možnost dané osobě napsat soukromou zprávu. Predátor si takto vybere často i několik potenciálních obětí a všechny je kamarádsky osloví. ⁴¹ Existují pak dvě možnosti, jak vypadá predátorův profil. Tomu se věnuje samostatná podkapitola *Profil predátora*.

2.2 Instagram

MediaGuru.cz ve své infografice uvádí, že v lednu 2022 měl *Instagram* v České republice 3.900.000 uživatelů. Na *Instagramu* tvoří značnou část uživatelů právě děti, mládež a mladí dospělí od třinácti do pětadvaceti let. Konkrétně se jedná přibližně o 1.700.000 uživatelů. ⁴²

Instagram je sociální síť zaměřenou převážně na fotografie, krátká videa a chatování. *Instagram* nabízí rozsáhlé možnosti pro upravování fotografií pomocí nejrůznějších filtrů. S nimi poté fotografie vypadají jako snímky pořízené polaroidem ve čtvercovém formátu, či retro černobílé snímky. Tyto fotografie se poté dají sdílet na profilu, kde vydrží do smazání, nebo na příběhu, který má omezenou dobu trvání na čtyřicet hodin. Ovšem i takový příběh se dá uložit pro pozdější shlédnutí. *Instagram* ale více dbá na soukromí a bezpečnost svých uživatelů, proto automaticky nastavuje profily dětí do šestnácti let případně mládeže do osmnácti let jako soukromé. To se sice dá v nastavení změnit, ale výchozí nastavení profilu jako soukromý, je rozhodně krok správnou cestou. Další

⁴⁰ The Social Network. In: IMDb [online]. Anglie/USA: IMDb.com, 2023 [cit. 2023-01-26]. Dostupné z: <https://www.imdb.com/title/tt1285016/>

⁴¹ Fóra a sociální sítě. In: PETROWSKI, Thorsten. Bezpečí na internetu: pro všechny. Liberec: Dialog, 2014, s. 70-71. Tajemství (Dialog). ISBN 978-80-7424-066-9.

⁴² Social23. In: MEDIAGURU [online]. ČR: PHD, 2023 [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <https://mediagurucdneu.azureedge.net/media/23436/social23.png>

výhodou, ale i nevýhodou je určitá anonymita, kdy na *Instagramu* jsou na rozdíl od *Facebooku* profily vedeny pod přezdívkami. Určitá anonymita je rozhodně dobrou věcí pro potenciální oběti, které dodrží i další bezpečnostní prvky a nechají svůj profil jako soukromý. Na druhou stranu je anonymita výhodná i pro predátory. Ti se snáze schovají za přezdívkou a profil plný fotografií zvířat a přírody tak o osobě nic nenapoví.⁴³

Velkým rizikem *Instagramu* je sdílení intimních fotografií. Nahota sice není povolena, ale vyzývavé fotografie sociální sítě nevadí. Zde může docházet k tomu, že převážně mladí chlapani sledují profily „modelek“, které sdílí své intimní fotografie. U nich se často nachází odkaz na *OnlyFans*, či jinou placenou platformu, pro sdílení umělecké tvorby, které převážně dívky využívají pro prodej svých intimních fotografií. Může se u nich ale nacházet i výzva ke sdílení za „odměnu do soukromé zprávy“. Touto odměnou bývají nejčastěji fotografie bez cenzury, které se dají označovat za pornografii. Může tak docházet k trestnému činu šíření pornografie ve smyslu § 191 odstavce 2), Trestního zákoníku. Ten zní takto:⁴⁴

„Kdo písemné, fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo

a) nabízí, přenechává nebo zpřístupňuje dítěti, nebo

b) na místě, které je dětem přístupné, vystavuje nebo jinak zpřístupňuje,

bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.“

2.3 TikTok

TikTok je sociální síť, která velmi rychle vyrostla do obrovských měřítek. Zároveň se dostal velmi rychle do popředí mezi pět nejužívanějších sociálních sítí. Může za to hlavně rychlost změn trendů na sociálních sítích, na které prostředí dokázalo reagovat. *MediaGuru.cz* odhaduje, že v české republice má *TikTok* přibližně 1.400.000 uživatelů. V polovině roku 2022 byla zveřejněna informace, že

⁴³ Instagram [online]. USA: Meta, 2023 [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <https://www.instagram.com/>

⁴⁴ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník

se *TikTok* v ČR blíží k hranici dvou milionů uživatelů. Jejich věkové rozložení bohužel není dostupné. Jedná se však převážně o děti a mládež. ⁴⁵

Principem této sociální sítě je vytváření a sdílení krátkých videoklipů. Dříve se jednalo o velmi krátké videoklipy, do patnácti sekund, od poloviny roku 2021 je možné nahrávat videa dlouhá až tři minuty. Zajímavé je věkové složení uživatelů sociální sítě *TikTok*. Podle zahraničního webu *Exploding topics* spadá nejvíce amerických uživatelů do věkové kategorie mezi deset a devatenáct let. Jedná se přibližně o 25 %. Druhou největší kategorií jsou lidé od dvaceti do devětadvaceti let, kterých je 22,4 %. Nejméně zastoupenou je kategorie padesát a více s 11 %. Obdobně jako v Americe bude odpovídat věkové složení i v Evropě a v České republice. Nicméně tato data nemusí být úplně přesná. Videá na *TikToku* sledují a často i vytvářejí i mladší děti, které využívají účty svých rodičů na jejich telefonech, případně na sdíleném domácím tabletu. V tomto případě se pak ale děti snadno dostanou i k nevhodnému obsahu, u kterého videa propagují alkohol a další návykové látky. Ačkoliv *TikTok* nepovoluje veřejně sdílenou nahotu, o vyzývavé scénky osob ve spodním prádle na něm nouze není, a i takový obsah se dětem zobrazuje. Děti takové chování poté nevnímají jako špatné, a dokonce se samy pokoušejí vyzývavé tance napodobovat a natáčet vlastní videa. V případě špatného zabezpečení soukromí se tato videa stávají veřejnými a mohou se dostat k potenciálním predátorům. ⁴⁶

Dne 8. 3. 2023 byla sociální síť *TikTok* označena *Národním úřadem pro kybernetickou a informační bezpečnost* (dále jen NÚKIB) za bezpečnostní hrozbu. Zároveň bylo vydáno „VAROVÁNÍ před hrozbou v oblasti kybernetické bezpečnosti spočívající v instalaci a používání aplikace *TikTok* na zařízeních přistupujících k informačním a komunikačním systémům kritické informační infrastruktury, informačním systémům základní služby a významným informačním systémům.“ Hrozba byla hodnocena na úrovni „Vysoká“. To znamená, že se jedná o pravděpodobnou či velmi pravděpodobnou hrozbu. V souvislosti s množstvím shromažďovaných dat a způsobu jakými je s nimi nakládáno, NÚKIB doporučil

⁴⁵ Social23. In: MEDIAGURU [online]. ČR: PHD, 2023 [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <https://mediagurucdneu.azureedge.net/media/23436/social23.png>

⁴⁶ TikTok [online]. USA: TikTok, 2023 [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <https://www.tiktok.com/cs-CZ/>

zakázat instalaci a používání aplikace *TikTok* na soukromých i pracovních zařízeních využívaných k pracovním účelům. Zároveň vyzval i širokou veřejnost ke zvážení používání sociální sítě *TikTok*. U tzv. zájmových osob bylo doporučeno nepoužívání aplikace.⁴⁷

2.4 Snapchat

Aplikace *Snapchat* byla vydána 8. července 2011 s původním názvem *Picaboo*. Primárně se tato aplikace používá k posílání multimediálních zpráv mezi dvěma či více osobami. Nejčastěji se jedná o fotografie doplněné o text, které se zobrazí pouze na určitý čas do deseti sekund, případně videa s délkou do deseti sekund. V novější verzi lze pak nastavit odeslání fotografie na nekonečně dlouho, dokud ji příjemce nezavře, případně neustálé opakování videa, opět dokud ho příjemce nezavře. Zároveň lze povolit či zakázat opětovné přehrání. I to lze ale udělat maximálně jednou, poté zpráva zmizí. Mimo soukromé nebo skupinové zprávy nabízí *Snapchat* také takzvané „*My story*“ podobně jako *Instagram* nabízí příběh. Jedná se o fotografii či video sdílené mezi přátelé nebo veřejně po dobu čtyřadvaceti hodin. Tuto multimediální zprávu je pak možné zobrazit vícekrát. *Snapchat* je velmi oblíbenou sociální sítí pro provozování sextingu. Právě to, že erotický obrázek nebo video po několika sekundách zmizí, dává některým uživatelům pocit bezpečí. Pokud by si příjemce pořídil snímek obrazovky, tak se to odesílatel okamžitě dozví díky notifikaci aplikace. A s dalším odesíláním si to již rozmyslí. Bohužel to ale tak bezpečné není.⁴⁸

Francouzský web s názvem *Moyens.net*, který by se dal přeložit jako prostředky nebo význam, je online magazín věnující se především technologickým novinkám. V roce 2022 uvedl článek *Je bezpečné posílat nahé fotky na Snapchat?*, který upozorňuje na rizika této sociální sítě. Ačkoliv *Snapchat* smaže odeslané multimediální zprávy po zobrazení, neexistuje žádná jistota, že člověk na druhé straně je ten, za koho se opravdu vydává a že si fotografii nebo video neuloží. Jak již bylo zmíněno, *Snapchat* na snímek obrazovky upozorní

⁴⁷ Aplikace TikTok představuje bezpečnostní hrozbu. In: Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost [online]. ČR: NÚKIB, 2023 [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://www.nukib.cz/cs/infoservis/hrozby/1941-aplikace-tiktok-predstavuje-bezpecnostni-hrozbu/>

⁴⁸ Snapchat – The fastest way to share a moment! [online]. USA: Snap, 2023 [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <https://www.snapchat.com/>

odesílatele. I přesto však k pořizování takzvaných screenshotů dochází. Jejich tvůrci se brání, že je to jen pro jejich osobní potřebu, s čímž odesílatel nakonec souhlasí. Další možností je pořizování videozáznamu obrazovky pomocí aplikace třetí strany. Jelikož se jedná o aplikaci třetí strany, která přímo nezasahuje do sociální sítě *Snapchat*, tak při pořizení takového videozáznamu nepřijde odesílateli upozornění. Ten poté ani neví, že si příjemce archivuje veškeré fotografie a videa a myslí si, že bezpečně zmizela po určitém čase na přehrání. Uložené fotografie a videa pak mohou mít mnoho využití. Často dochází k tomu, že erotické fotografie a videa ukládají cizí lidé. Nejčastěji predátoři, kteří se vydávají za někoho jiného, v odesílateli vzbudí důvěru a získané materiály následně zneužijí. První možností zneužití je vydírání odesílatele, druhou možností založení nového profilu, kde bude takové fotografie sdílet pro vzbuzení důvěry a získání dalších, případně je použije v komunitě predátorů pro vzájemnou výměnu. Jak to přesně funguje je vysvětleno v kapitole *Sexuální zneužívání dětí a mládeže na internetu*.⁴⁹

2.5 Twitter

Sociální síť *Twitter* sloužila původně spíše jako mikroblog. Uživatelé *Twitteru* mohou na svou stránku spát krátké vzkazy do 280 znaků doplněné o fotografii či video. *Twitter* však není tak striktní ke sdílení jako jiné sociální sítě. Například nahota této sociální sítě nevadí. Stačí si pouze založit profil s věkem přes osmnáct let a již se dají erotické fotografie a videa prohlížet potažmo sdílet. Tyto multimediální zprávy bývají často zakryty upozorněním, že mohou obsahovat citlivý obsah. Nicméně algoritmy nejsou stoprocentní a často se tak může stát, že varování chybí a erotická fotografie je dostupná pro všechny. Z pohledu sextingu a sdílení vlastních erotických snímků je tedy *Twitter* přísnější než *Snapchat*, na kterém může své erotické fotografie i dítě nebo mladistvý. Nicméně je dostupnou platformou pro sledování takového obsahu mladistvými a dětmi. Opět zde stejně jako na *Instagramu* vznikají profily dívek, které si přivydělávají erotickými fotografiemi, chatem a videochatem. Na *Twitteru* ale kromě vyzývavých fotografií

⁴⁹ Je bezpečné posílat nahé fotky na Snapchat?. In: Moyens I/O [online]. Francie: Moyens I/O Magazine, 2022 [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <https://cz.moyens.net/socialni-site/je-bezpecne-posilat-nahe-fotky-na-snapchat/>

ve spodním prádle mohou sdílet i fotografie se zcela obnaženým tělem, jako reklamu na již zmiňované *OnlyFans*. Stejně jako na *Instagramu* zde tedy může docházet k trestnému činu šíření pornografie ve smyslu § 191 odstavce 2), Trestního zákoníku.⁵⁰

2.6 Instant messengery a relay chaty

Instant messenger nebo **relay chat**? Většina české populace pravděpodobně ani jeden pojem nezná. Přesto s nimi přicházejí téměř denně do kontaktu. Relay chat používá místo návštěvy klasické webové stránky specifický program. Takový program pak přebírá komunikaci mezi uživatelem a webovou stránkou. Program pak nabízí uživateli vlastní uživatelskou obrazovku. Nejčastější variantou je takzvaný IRC-protokol (Internet Relay Chat), pro který je potřeba IRC klient. Tento IRC klient je již zmiňovaný program pro chatování. Největší výhodou relay chatů je určitá anonymita, kdy jediná veřejně dostupná informace o uživateli je pouze přezdívka. Obrovskou nevýhodou relay chatů je jejich nízká úroveň zabezpečení, kdy je poměrně snadné soukromé zprávy dvou osob sledovat a ukládat. Proto se dnes již od těchto služeb upouští, ačkoliv stály vzorem pro vznik instant messengerů.⁵¹

Instant messaging je formou textové komunikace, kdy se dvě osoby účastní jedné konverzace v soukromé internetové chatovací místnosti. K tomu používají nejčastěji počítač nebo mobilní telefon. Při instant messagingu dochází k posílání zpráv okamžitě v reálném čase. Zároveň tato služba umožňuje sledovat, kdy jsou přátelé uživatelů připojeni. Pokud jsou oba uživatelé připojeni, takzvaně online, mohou spolu komunikovat v reálném čase. To znamená, že jsou zprávy obvykle doručeny do několika desítek milisekund. Nicméně spousta messengerů dovoluje zasílat zprávy i uživatelům, kteří nejsou právě připojeni

⁵⁰ Home / Twitter [online]. USA: Twitter, 2023 [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <https://twitter.com/home>

⁵¹ Fóra a sociální sítě. In: PETROWSKI, Thorsten. Bezpečí na internetu: pro všechny. Liberec: Dialog, 2014, s. 112-115. Tajemství (Dialog). ISBN 978-80-7424-066-9.

a jsou takzvaně offline. Těm se zpráva zobrazí ve chvíli, kdy se připojí k internetu, nebo otevřou komunikační platformu.⁵²

Asi nejznámějším zástupcem instant messengerů je **Messenger** od *Facebooku*.⁵³ Původně se jednalo o zprávy zasílané prostřednictvím *Facebooku*, nicméně s postupem času vznikla samostatná aplikace *Messenger*. Ta kromě chatování umožňuje i sdílení fotek, videí, souborů nebo sdílení polohy. Kromě online chatování nabízí *Messenger* i možnost internetového hovoru či videohovoru s přáteli.

Podobných messengerů existuje velké množství. Za zmínku stojí ještě další dva známé a velmi často používané messengery, *WhatsApp*⁵⁴ a *Viber*.⁵⁵ Oba fungují na podobném principu. Člověk, který si aplikaci stáhne a vytvoří si svůj účet se přihlásí s telefonním číslem. Ve svých přátelích poté vidí své kontakty, které daný messenger také používají. Výhodou je opět možnost posílání zpráv případně uskutečnění hovoru či videohovoru s kýmkoliv, jen pomocí internetu. Tyto messengery se hojně využívají pro komunikace z dovolených v exotických destinacích, kde je často za mobilní služby účtován vysoký poplatek. Wi-Fi připojení je však možné na většině hotelů. Zároveň je jednoduché jejich zneužití. Predátor si může koupit SIM kartu prakticky v kterékoliv trafice a s novým, plně anonymním číslem může začít obtěžovat. Stačí mu k tomu jen informace z nezabezpečených profilů na jiných sociálních sítích, odkud si zkopíruje telefonní číslo a uloží si ho do svého seznamu kontaktů. Pak už může oběť kontaktovat například jako kamarád, který ztratil telefon a má nové telefonní číslo. O tom, jak to může pokračovat a končit pojednává kapitola online sexuální násilí.

⁵² LARSON, Gary W. Instant messaging – Communication – Britannica. Encyclopedia Britannica [online]. Velká Británie / USA: Encyclopedia Britannica, 2023 [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/instant-messaging>

⁵³ Messenger [online]. USA: Meta, 2023 [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <https://www.messenger.com/>

⁵⁴ WhatsApp [online]. USA: WhatsApp, 2023 [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <https://www.whatsapp.com/?lang=cs>

⁵⁵ Home – Viber [online]. Israel: Viber Media S.à r.l., 2023 [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <https://www.viber.com/en/>

3 PROFILY NA SOCIÁLNÍCH SÍTÍCH

Založit profil na kterékoliv ze sociálních sítí není vůbec obtížné. S trochou nadsázky to zvládne i malé dítě. Dnešní mladé generace mají tolik zkušeností s moderními technologiemi, že to pro ně není problém ještě před desátým rokem života. Založit email, vyplnit profilové informace, nahrát profilovou fotografii, ověřit email a profil na sociální síti je aktivní. Už zbývá jen přidat nějaké přátele. Jestli jsou to lidé, které opravdu známe není tak důležité, vždyť se přeci můžeme poznat. Ale zde se nachází první úskalí. Internet je velmi anonymní prostředí. Ano na sociálních sítích se sice často nachází jméno, příjmení a fotografie, nicméně se nedá nijak ověřit, jestli jsou tyto informace pravdivé. Zároveň ale ne každá sociální síť tyto informace vyžaduje. Na některých se dá vystupovat pouze s přezdívkou, což dokáže míru anonymity ještě zvýšit.

Danah Boydová ve své knize *Je to složitější* odkazuje na knihu *Life on the Screen* psycholožky Sherry Turkleové. Již v roce 1995 začala Turkleová vykreslovat vznik odlišné budoucnosti. Její představy připomínaly spíše virtuální světy ze sci-fi románů. Když viděla, jak je první uživatelé, kterými byli především děti, vrhli do nového světa virtuální reality, začala mluvit o zcela nové společnosti. Již v té době docházelo ke snahám některých lidí zneužít fiktivní identity k ublížení druhým.⁵⁶

Důležitým prvkem je nastavení soukromí vlastního profilu na sociální síti. Každá sociální síť má jiné výchozí nastavení a nabízí i jiné možnosti nastavení soukromí. Každý uživatel si pak může nastavit své soukromí, jak uzná za vhodné. Například uživatel, který se snaží najít nové přátele nebo partnera, nechá větší část profilu veřejně přístupnou než uživatel, který má sociální síť jen pro udržení kontaktu s bývalými spolužáky. Ten si svůj profil vyplní co nejméně a informace skryje maximálně pro okruh svých přátel. Pro ochranu dětí a mladistvých by mělo být výchozí nastavení co nejvíce soukromé. Ideálně zobrazení pouze pro ně samotné, případně pouze pro přátele. Stejně tak možnost je kontaktovat pomocí

⁵⁶ Práce s identitou na online veřejnosti. In: BOYD, Danah. *Je to složitější: Sociální život teenagerů na sociálních sítích*. Praha: Akropolis, 2017, s. 53. ISBN 978-80-7470-165-8.

soukromé zprávy by měla být zachována pouze přátelům. Rozhodně by toto nastavení ztížilo práci potenciálním predátorům.

3.1 Profil běžného dětského uživatele

V následujícím odstavci se nachází analýza profilu mladistvého uživatele, který není z hlediska bezpečnosti ideální. Jako inspirace sloužil konkrétní veřejně dostupný profil na sociální síti *Facebook*, který však z důvodu ochrany osobních údajů nebude přesně citován.

Běžný uživatel ve věku od třinácti do osmnácti let se snaží svůj profil udělat co nejvíce zajímavým a atraktivním. Proto o sobě vyplní co nejvíce informací. Ne vždy se jedná o reálné informace. Například u dětí na druhém stupni základní školy, případně u mládeže v prvních ročnících střední školy je oblíbenou pracovní pozicí „*Test pilot ve společnosti Durex*“. Je více než zřejmé, že nikdo z nich nemůže být zaměstnán a už vůbec ne na takové pozici, kterou daná firma ani nenabízí, nicméně profil s touto informací je atraktivnější než profil bez uvedené pracovní pozice. Jako další zajímavá informace může být vyplněná vysoká škola. Tam se nejčastěji objevují zahraniční vysoké školy v čele s univerzitami *Oxford* a *Harvard*. Mimo reálné univerzity uvádí často děti a mladistvé také „*vysokou školu života*“. Nicméně spousta informací je reálných a tam se řadí například bydliště, nebo adresa školy, kterou dítě navštěvuje. V tom nejhorším případě uvede ještě konkrétní třídu a tyto informace ponechá veřejně dostupné. Vyplnění dalších zájmů a koníčků, které dítě má, dává potenciálnímu predátorovi možnost výběru zajímavých témat pro komunikaci s obětí. Tomu napomůže také špatné nastavení soukromí, kdy má dítě například veřejně dostupný seznam přátel, všechny fotografie, či veškeré příspěvky. Pak už predátorovi zbývá jen napsat soukromou zprávu dítěti, o kterém ví spousta informací a díky nim získá další potřebné informace pro rozvíjení konverzace. Tu pak může směřovat přesně tam kam chce.

Projekt *Šance Dětem* má na svém *YouTube* kanálu epizodu cyklu video rozhovory s odborníkem zaměřenou na bezpečnost dětí na internetu.⁵⁷

⁵⁷ Děti a rizika sociálních sítí. In: *YouTube* [online]. ČR: *Šance Dětem*, 2014 [cit. 2023-02-07]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=3QncEyELmTo>

Odborníkem toho dílu byl pan Roman Máca z *Národního centra bezpečnějšího internetu*. Ten během rozhovoru vytváří profil na sociální síti *Facebook*. Na ilustračním profilu poté upozorňuje na nebezpečné prvky. Základním nebezpečím je profilová fotografie. Jako ideální potenciální oběť označuje blondětou čtrnáctiletou holčičku s růžovou mašlí. Dále upozorňuje na zveřejnění osobních informací. Mezi tyto informace se řadí datum narození, email, číslo mobilního telefonu či adresa bydliště. Mimo kontaktní údaje je možné vyplnit údaje týkající se školy a zájmů nebo rodiny a vztahů. Pokud nebude vhodně nastaveno soukromí profilu, budou všechny tyto informace veřejně dostupné. U fotografií mimo nastavení soukromí zdůrazňuje také fotografie s kamarády. U těch by měl být důležitý souhlas ke sdílení od kamaráda. V opačném případě může docházet ke *kyberšikaně*. Po fotografiích následuje seznam přátel, který v případě nevhodně nastaveného soukromí ideálním místem pro potenciálního predátora. Ten si v seznamu může vyhledat konkrétní děti například mezi spolužáky. V případě hledání přátel vyzdvihuje že *Facebook* neumí třídít vyhledávání podle věku. Posledním nebezpečím jsou takzvané další aktivity. Mezi ty patří například navštívená místa, filmy, hudba, sporty a mnoho dalších. Navštívená místa mohou pomoci potenciálnímu predátorovi sledovat kde a kdy se dítě obvykle pohybuje. Filmy, hudba a sporty mohou spojovat určité komunity. Například pokud je vaším oblíbeným filmem *Titanic*, vyplníte tuto informaci a zjistíte, že stejnou informaci vyplnilo přes padesát milionů lidí po celém světě. To opět může sloužit k nabuzení dojmů společných zájmů.

3.1.1 Sdílení osobních údajů 2015

V publikaci *Rizikové formy chování českých a slovenských dětí v prostředí internetu* uvádí Kopecký a spol. následující data týkající se osobních údajů, které děti běžně zveřejňují na internetu. Výzkum probíhal do roku 2015 a celkem se účastnilo 22.209 dětí. Z celkového počtu uvedlo 17.099 dětí, že na internetu běžně zveřejňuje své jméno a příjmení. Celkem 12.529 dětí pak zveřejňuje fotografii svého obličeje. Svůj soukromý e-mail veřejně poskytuje 12.375 dětí, což je stále více než polovina. Alarmující jsou také počty dětí, které zveřejňují své telefonní číslo a adresu bydliště. V prvním případě se jedná o 4.695 dětí, což odpovídá 21,14 %. Svou adresu veřejně sdílí téměř 15 % dětí, kdy toto procento odpovídá

počtu 3.285 dětí. Pouze 2.232 dětí tedy 10,05 % tázaných odpovědělo, že na internetu nezveřejňují žádné osobní údaje.

Oproti těmto datům se v publikaci nachází také data týkající se osobních informací, které děti sdílí se svými internetovými kamarády. Jedná se o lidi, které znají pouze prostřednictvím internetu, nikoli osobně. V tomto výzkumu odpovídalo celkem 22.162 dětí. Jméno a příjmení se svými internetovými kamarády sdílí 13.930 dětí. Tento počet odpovídá 62,86 %. Fotografii obličeje pak svému internetovému kamarádovi pošle 9.691 dětí, což odpovídá 43,73 %. Když porovnáme tato čísla, s čísly stejných parametrů v předchozí části, dostaneme se k výsledku, že děti více sdílí své jméno, příjmení a fotografie veřejně, než v soukromých zprávách se svými internetovými kamarády. Podobně na tom je i sdílení soukromého e-mailu. S internetovými kamarády jej sdílí 39,08 % dotazovaných, tedy 8.660 dětí. Oproti tomu své telefonní číslo sdílí s internetovými kamarády 22,28 % dětí a adresu bydliště 15,73 % dotazovaných. U těchto dat je vidět mírný nárůst, což by se dalo vysvětlit vyšší důvěrou v jednotlivé internetové kamarády než ve veřejné sdílení. I přesto jsou však tato čísla velmi vysoká. Zajímavý je pak počet dětí, které internetovým kamarádům nevěří a nesdílí s nimi tak žádný osobní údaj. V tomto případě se jedná o 21,74 % dotazovaných, tedy 4.817 dětí.⁵⁸

3.1.2 Sdílení osobních údajů 2021

Podobný výzkum tým odborníků ve složení Kamil Kopecký, René Szotkowski a Pavla Dobešová opakoval i v roce 2021. V tomto roce čítal výzkumný vzorek 5.675 respondentů dětského věku. První místo opět obsadilo jméno a příjmení. Tyto osobní údaje veřejně sdílí 5.082 dětí, což odpovídá téměř 90 % všech dotazovaných. Fotografii svého obličeje veřejně sdílí 3.801 dětí, a to odpovídá necelým 67 %. V pořadí další nejčastěji zveřejňovanou osobní informací je e-mail. Ten zveřejňuje 65,06 % dětí. Přesněji se jedná o 3.692 dětí z celkového počtu 5.675 dotazovaných. Dalším porovnávaným osobním údajem je telefonní číslo. To veřejně umísťuje 1.670 dětí, tedy celkem 29,43 %. Posledním

⁵⁸ KOPECKÝ, Kamil, René SZOTKOWSKI a Veronika KREJČÍ. Rizikové formy chování českých a slovenských dětí v prostředí internetu. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, s. 69-71. ISBN 978-80-244-4861-9.

sledovaným osobním údajem je adresa bydliště. U adresy můžeme sledovat asi největší propad, kdy svou adresu sdílí jen 605 dětí, což odpovídá 10,66 % dotazovaných. Na závěr zbývá trochu žalostná hodnota, 4,48 %. Ta za sebou skrývá 254 dětí, které na internetu nezveřejňují žádné osobní údaje.

I v roce 2021 bylo součástí výzkumu sdílení osobních údajů s internetovými kamarády. Účastnilo se ho shodně 5.765 dětí. První místo obsadilo jako vždy jméno a příjmení. Tyto údaje sdělí lidem, které zná pouze prostřednictvím internetu lehce přes 75,03 % dětí. Konkrétně se jedná o 4.258 tázaných. Druhou příčku překvapivě neobsadila fotografie obličeje, jako tomu bylo ve všech předchozích částech výzkumu. Fotografie obličeje se s 41,46 % a počtem 2.353 dětí propadla na třetí pozici. Vystřídal jí email, který se svými internetovými kamarády sdílí 2.655 dětí, a fotografii předběhl o více než 5 %. Nárůst zaznamenalo i soukromé telefonní číslo. To sdílí s člověkem, kterého zná pouze přes internet 2.099 dětí, tedy 37 % dotazovaných. Adresa bydliště se pak pohybuje opět těsně nad hranicí 10 %. Konkrétně adresu sdělí 575 z dotazovaných dětí. Tentokrát je zakončení o něco více pozitivní. Žádné osobní údaje nesdělí internetovému kamarádovi 1.011 dětí, což odpovídá 17,81 % z celkového počtu 5.765 respondentů.⁵⁹

3.1.3 Budoucnost osobních údajů

Při porovnání zmiňovaných výzkumů by se za běžných okolností dal předpovědět určitý vývoj. Nicméně sociální sítě se vyvíjejí enormní rychlostí, a to co bylo aktuální v roce 2015 bylo v roce 2021 zastaralé. Zároveň v roce 2023 již dávno neplatí to, co platilo v roce 2021. Osobně jsem se o tom přesvědčil při vytváření dotazníků pro potřeby mé absolventské práce a následně mé bakalářské práce. Rozdíl pouhého roku již znamenal zásadní rozdíly v odpovědích. V obou výzkumných šetřeních se ho účastnilo sto dětí a mladistvých mezi dvanácti a sedmnácti lety z velkých měst i malých vesnic. Možným důvodem pro zásadní změny během jednoho roku mohl být nástup pandemie *COVID-19*. Vlivem

⁵⁹ In: KOPECKÝ, Kamil, René SZOTKOWSKI a Pavla DOBEŠOVÁ. Riziková komunikace a seznamování českých dětí v kyberprostoru [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2021, s. 65-57 [cit. 2023-02-20]. ISBN 978-80-244-5915-8. Dostupné z: <https://doivup.upol.cz/pdfs/doi/9900/04/3400.pdf>

přísných restrikcí včetně uzavírání škol začaly děti trávit daleko více času na internetu a tím i na sociálních sítích než v době před pandemií. Zároveň tím, že děti a mládež na sociálních sítích trávili více času, začali brát sociální sítě jako běžnou součást jejich života, bez které by ztratili téměř veškerý sociální kontakt mimo rodiny. Proto vznikla potřeba umisťovat na sociální sítě stále více příspěvků. S příspěvkem se pojí také osobní údaje. Seznámit se s někým novým, ať už partnerem nebo kamarádem, v době pandemie bylo prakticky nemožné. Teda mimo prostředí sociálních sítí. Jenže aby profil působil dostatečně důvěryhodně, bylo nutné vyplnit určité množství osobních údajů. Pro děti a mládež se tak stalo sdílení osobních údajů samozřejmostí. A některé typy jméno a příjmení nebo fotografie obličeje už dnešní mládež ani za osobní údaj, který by se neměl zveřejňovat nepovažuje.

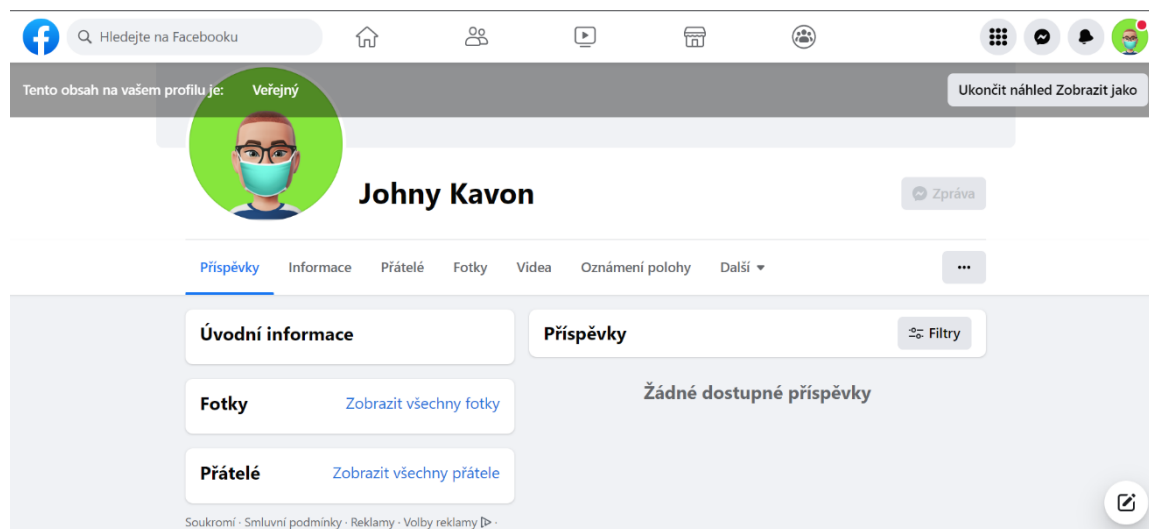
3.2 Ideální profil dětského uživatele

Na otázku, jak by měl vypadat ideální profil dětského uživatele neexistuje jednoznačná odpověď. Základem je jednoznačně správné nastavení soukromí a ideální míra vyplnění osobních informací. Inspirací pro tvorbu této kapitoly byl Nepálský web *ChildSafeNet*.⁶⁰

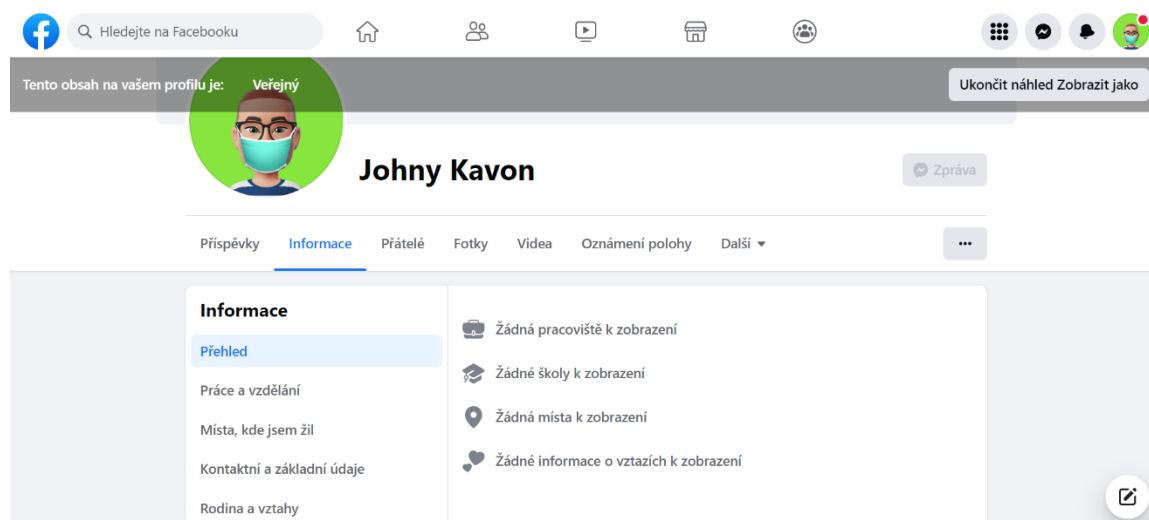
Profilová fotografie a jméno s příjmením jsou základními údaji, které zůstanou vždy veřejně dostupné pro všechny. Jako ideální profilovou fotografii dítěte považují například filmovou postavičku, či oblíbené zvíře. Pokud by už na profilové fotografii mělo být samotné dítě, je vhodné pořídit fotografii kde dítě není přesně vidět. Vhodnou fotografií tak je třeba výřez zaměřený na oko, či fotografie necelého těla zezadu s nasazenou kapucí. Dalším ideálním zabezpečením je nějaká úprava jména. Za úpravu jména se dá považovat například nahrazení části jména přezdívkou či napsání jména pozpátku. I to může potenciálnímu predátorovi ztížit vyhledání konkrétní dětské oběti. V ideálním případě na profilu nebudou vyplněny žádné další osobní údaje. Bohužel toho nelze zcela docílit, proto je potřeba u vyplněných údajů správně nastavit soukromí. Pokud to lze, tak je vhodné nastavit zobrazení pouze pro mě, případně pouze pro přátele. Ve druhém

⁶⁰ Resources for Children an Young People. Child Safe Net [online]. Nepál: Childsafenet, 2023 [cit. 2023-02-21]. Dostupné z: <https://www.childsafenet.org/resources-for>

případě už je ale nezbytné hlídat si svůj seznam přátel. Přidávat si do něj pouze osoby, které uživatel osobně zná a opět je u něj třeba nastavit soukromí na zobrazení pouze pro přátele. Níže jsou přiloženy snímky mnou vytvořeného ideálního dětského profilu na sociální síti *Facebook*.

Obrázek 3.1: Bezpečný profil

Obrázek 3.2: Nastavení soukromí

V knize *Bezpečí na internetu pro všechny* se nachází samostatná kapitola *Facebook – bezpečně na sociální síti*, která se věnuje anonymitě a bezpečí na sociální síti *Facebook*. Jedná se o jakési návody na založení bezpečného a anonymního profilu na *Facebooku*, které se dají aplikovat i pro ideální dětský profil. Nicméně tyto návody již nejsou zcela aktuální, jelikož *Facebook* mění své

uživatelské prostředí a zvyšuje požadavky pro vytvoření nového účtu, či hlídá zásadní úpravy osobních údajů na současných účtech. Nicméně základy zůstávají stejné. Při zakládání nového účtu je třeba provést zásadní rozhodnutí týkající se vystupování na této sociální síti. Jedná se o použití reálného jména. Místo něj lze použít přezdívku jako při vytváření ideálního dětského profilu, nicméně to není v souladu s obchodními podmínkami *Facebooku*. V knize následují podkapitoly, které již nejsou aktuální, proto na ně nebude brán zřetel. Dostali jsme se tak k vyplnění pracovních záležitostí a vzdělání. Tato pole by měla zůstat ideálně prázdná, nebo v případě vyplnění by mělo být správně nastaveno jejich soukromí pouze pro vlastníka účtu, nebo maximálně pro okruh přátel. Následující krok se týká profilové fotografie. Která není nezbytně nutná pro bezpečný profil. Pro případ, že se uživatel rozhodne nahrát obrázek něčeho jiného než sebe, autor zdůrazňuje případné potíže s nahráním obrázku, který je chráněn autorským právem. Následující podkapitola se věnuje ochraně soukromí. V té autor upozorňuje zejména na problematiku veřejných příspěvků, které může shlédnout jakýkoliv uživatel *Facebooku*. V neposlední řadě zdůrazňuje možnost nastavení soukromí „Jenom já“, která je tou nejbezpečnější možností nastavení soukromí.⁶¹

3.3 Profil predátora

Existuje mnoho internetových seriálů, které se věnují problematice zneužívání dětí na internetu. V roce 2020 měl v kinech premiéru dokumentární film *V síti*, který se této problematice věnuje také. Všechny díla se snaží upozorňovat na profil agresora, který se v této problematice označuje jako predátor.

Jak takový profil predátora vypadá není ale úplně jednoduché definovat. V zásadě predátoři používají dva typy profilů. V prvním případě predátor vystupuje jako dospělá osoba. V tomto případě ale může velmi často narazit na to, že dětem rodiče vštěpují, aby se ne bavili s cizími dospělými. Ale i tento problém dokáží predátoři překonat. K dítěti se chovají mile, jeví o něj zájem a často o něm mají nastudované informace z jejich profilu na sociální síti. Tyto informace pak

⁶¹ Facebook – bezpečně na sociální síti. In: PETROWSKI, Thorsten. Bezpečí na internetu: pro všechny. Liberec: Dialog, 2014, s. 137-151. Tajemství (Dialog). ISBN 978-80-7424-066-9.

prezentují jako společné zájmy. V tom okamžiku může dítě přestat dbát na rady rodičů, protože cizí dospělý pro ně přestává být cizím, ale stává se osobou se společnými zájmy. Proto se dítě rozhodne v konverzaci pokračovat.

Druhá možnost již potřebuje trochu sociálního inženýrství. S pomocí veřejných fotografií, které predátor ukradne, se začne vydávat za někoho jiného, ve věku podobném potenciální oběti. Profil vyplní podle nejnovějších trendů. Označí nové filmové trháky za oblíbené filmy, doplní si nové oblíbené seriály a vyplní fiktivní školu, kterou navštěvuje. Mezi další oblíbené informace na profilu se řadí například fotografie domácích mazlíčků nebo populárních památek, či videa z koncertů, na kterých však osoba z profilové fotografie nemusí být vidět. Zkušení sociální inženýři mají takových profilů desítky, kdy je mají vzájemně v přátelích, aby působili více důvěryhodně. Takovému profilu pak dítě spíše uvěří a odpoví na úvodní zprávu. Aniž by si uvědomovalo, že na druhé straně může sedět úplně jiný člověk než na fotografiích. Často se tak stává, že místo čtrnáctileté holky se za profilem skrývá i o několik desítek let starší muž.⁶²

Jako ukázka konkrétního případu sociálního inženýrství poslouží pro potřeby této práce *Případ falešné kamarádky* z preventivního programu *#martyisdead* uvedený u stejnojmenné kapitoly.

⁶² Nikdy nevíš. In: YouTube: saferinternetczech [online]. ČR: saferinternetczech, 2013 [cit. 2023-02-21]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=O79-0FUeYrk&list=PLQe7s_lKdHIAycTLmN_ojbey-joyldxRh

4 SEXUÁLNÍ ZNEUŽÍVÁNÍ DĚTÍ NA INTERNETU

Po roce 2020, ve kterém měl premiéru dokumentární film *V síti*, se stalo zneužívání dětí na internetu tématem mnoha diskuzí ve společnosti. Někteří lidé tvrdí, že se jedná pouze o zveličení drobného problému, že ve skutečnosti není možné aby predátoři takto napadali nic netušící děti. Druhý tábor zastává názor, že takových predátorů je mnohem více a podobných případů mohou být tisíce. Ovšem jedno mají tyto dva tábory lidí společné. Z velké části se tímto tématem začali zabývat až po shlédnutí zmiňovaného dokumentárního filmu *V síti*. Do té doby většinu lidí ani nenapadlo, jak situace na sociálních sítích vypadá.

Samozřejmě, že zde už dříve bylo mnoho jiných případů sexuálního zneužívání dětí na internetu. Příkladem by mohl být příběh skautských vedoucích *Piškota a Meluzína*, kteří byli pravomocně odsouzeni na 10 let za zneužití 39 dětí. Mimo tyto případy existovala také řada projektů, včetně několika internetových seriálů, které se na toto téma snažili upozorňovat a pomáhat s osvětou případně řešením problémů. Těmto projektům je věnována samostatná kapitola.

4.1 Sexting

Sexting je poměrně novodobý fenomén. V roce 1999 se na trhu objevil první mobilní telefon s fotoaparátem. Fotoaparát se nacházel na přední straně nad displejem, kdy velikost objektivu byla téměř totožná s velikostí displeje. Jeho dostupnost však byla velmi omezená. Japonská firma *Kyocera* dodávala zboží hlavně na velké asijské a americké trhy. Druhým důvodem nedostupnosti byla cena. Zmiňovaný telefon byl prodáván s cenovkou 325 amerických dolarů, což v květnu roku 1999 odpovídalo přibližně 11.500 Kč.⁶³ Jen o dva roky později přišli operátoři s možností zasílání multimediálních zpráv známých jako MMS. Internet se poprvé v mobilních telefonech objevil kolem roku 1998 nicméně ještě v roce 2002 byl velmi nedostupný, a to hlavně kvůli ceně 512,- Kč za 1MB. Odeslání jedné fotografie pomocí internetu by se tak prodražilo. V roce 2004 přišel první telefon, který se mohl připojit k WiFi síti. Jednalo se o telefon *Nokia 9500*, který se

⁶³ The first camera phone was sold 22 years ago, but what was it?. In: Android authority [online]. USA: Authority media, 2023 [cit. 2023-02-21]. Dostupné z: <https://www.androidauthority.com/first-camera-phone-anniversary-993492/>

odborníky považuje za předchůdce dnešních smartphonů. Ve stejné roce se objevily první zmínky o sextingu v souvislosti s kauzou *Davidy Beckhama* a jeho asistentky *Rebeccy Loos*. Jejich SMS zprávy obsahovaly velmi intimní komunikaci doplněnou o grafické materiály. Toto jednání bylo označováno za novou formu sexu po telefonu.⁶⁴ O rok později se objevily první zmínky od Sextingu. Tehdy byl provozován především pomocí počítačů. Případné erotické fotografie vznikaly na digitální fotoaparáty, ze kterých byly přenášeny do počítačů pomocí USB kabelů a následně posílány jako přílohy u e-mailových zpráv.⁶⁵

Jednoznačná definice sextingu neexistuje. Proto si každý autor definuje sexting podle svých potřeb. Osobně bych definoval sexting jako „komunikaci obsahující sexuální tematiku v podobě textových zpráv, obrázků, či videí.“

V knize *Bezpečně na internetu* se objevila následující definice: „Sextingem se rozumí zasílání textových zpráv, fotografií nebo videí se sexuálním obsahem.“ Kožíšek a Písecký zároveň upozorňují na vztah popularity sextingu a masového využívání moderních informačních technologií, kdy sexting provozují nejen dospělí, ale i děti. Autoři dále dělí sexting do dvou úrovně podle účastníků na partnerský a s neznámou osobou. Obě tyto formy jsou velmi rizikové, přičemž sexting s neznámou osobou je považován za rizikovější.⁶⁶

Že sexting není žádaným způsobem komunikace uvedla ve své vědecké práci Nicola Döring. Německá profesorka označuje pojem sexting jako neologismus vzniklý ze slov sex a texting. Za samotný sexting pak považuje soukromou výměnu vlastních sexuálních snímků prostřednictvím mobilního telefonu nebo internetu. Zároveň sexting označuje jako nový a vysoce rizikový fenomén chování mezi mládeží, zejména pak mladými dívkami. Tomuto chování by se mělo zabránit prostřednictvím lepšího vzdělávání o závažných rizicích, která představuje. Mimo samotnou definici uvádí také statistická data. Nicméně ty je

⁶⁴ SZOTKOWSKI, René, Kamil KOPECKÝ a Pavla DOBEŠOVÁ. Sexting u českých dětí [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2020, s. 30. [cit. 2023-02-22]. ISBN 978-80-244-5794-9. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/odborne-studie/144-sexting-u-ceskych-deti-2020-szotkowski-kopecky-dobesova/file>

⁶⁵ Sexting – Wikisofia [online]. ČR: wikisofia, 2022 [cit. 2023-02-21]. Dostupné z: <https://wikisofia.cz/wiki/Sexting>

⁶⁶ KOŽÍŠEK, Martin a Václav PÍSECKÝ. Bezpečně n@ internetu: průvodce chováním ve světě online. Elektronické. Praha: Grada Publishing, 2016, s. 83. ISBN 978-80-271-9074-4.

potřeba brát s rezervou, jelikož jejich sběr probíhal před rokem 2014 ve spojených státech amerických a věkové kategorie respondentů se často lišily. Uvádí proto, že vlastní zkušenosti se sextingem má rozmezí 2,5 %– 21 % dětí a mládeže ve věku od devíti do osmnácti let. Nicméně upozorňuje také na možnost nečestného jednání, kdy děti nemusely odpovídat pravdivě.⁶⁷

Docent Kolouch v Knize *CyberCrime* rozděluje pojem sexting také na dvě části, zároveň upozorňuje již v samotné definici na největší riziko sextingu. „*Pojem sexting vznikl kombinací slov sex a texting, z čehož vyplývá i jeho význam. Jde o elektronické rozesílání textových zpráv, fotografií či videa se sexuálním obsahem. Takovýto materiál se sexuálním podtextem může být na sociální síť či jiná datová úložiště nahráván přímo jeho samotnými autory nebo jiným uživatelem, který k takovému materiálu získal přístup.*“ Zmiňovaným největším rizikem je ztráta kontroly nad odeslaným materiálem, který se snadno může stát veřejným. Toto riziko si většina lidí a převážně mladistvých neuvědomuje.⁶⁸ Více informací o rizicích sextingu se nachází v jedné z následujících samostatných podkapitol.

4.1.1 Typologie sextingu

Sexting můžeme dělit několika způsoby. Opět záleží na autorovi, jak tuto typologii pojme. Nejčastěji se dělí do dvou kategorií: *dobrovolný* a *nátlakový*. Případně sexting můžeme dělit *konsenzuální*, *nonkonsenzuální*, ve formě *touhy po pozornosti* a *přitěžující sexting*. Jiné dělení spočívá v rozdělení na dva základní typy: *self-sexting* a *peer-sexting*. Osobně za úplný základ považuji dělení sextingu na dobrovolný a nátlakový a také podle typu zasílaných zpráv.

Prvním takovým typem jsou zprávy s erotickými texty. Ty zahrnují pouze textové zprávy, ve kterých jsou popisovány touhy, přání a sexuální fantazie autora, případně autorů. Nejčastěji jsou takové zprávy zasílány pomocí instant messengerů a jsou doplňovány vhodnými emotikony.

⁶⁷ DÖRING, Nicola. Consensual sexting among adolescents: Risk prevention through abstinence education or safer sexting? *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace* [online]. 2014, 8(1) ISSN 1802-7962. Dostupné z: doi:10.5817/CP2014-1-9

⁶⁸ Sociální síť. In: KOLOUCH, Jan. *CyberCrime* [online]. Praha: CZ.NIC, z. s. p. o, 2016, s. 314-315 [cit. 2023-02-21]. ISBN 978-80-88168-18-8. Dostupné z: <https://knihy.nic.cz/files/edice/cybercrime.pdf>

Druhým typem jsou erotické fotografie. Mezi ty spadají fotografie polonahých či zcela nahých těl, nebo jejich částí, případně jiné erotické fotografie, které zachycují sexuální aktivity nebo pozice. Tyto fotografie mohou být zasílány jako součást sextingu spolu s erotickými texty, nebo zcela samostatně.

Za třetí se jedná o sexuální videa. Ty zahrnují videa zachycující sexuální aktivity nebo pozice. Nejčastěji se jedná o striptýz a masturbaci. Tato videa mohou být opět zasílána jako součást sextingové komunikaci spolu s textovými zprávami a fotografiemi, či zcela samostatně.

Čtvrtým typem je takzvaný *cybersex* neboli počítačový či virtuální sex. V tomto případě se jedná o sexuální interakci prostřednictvím internetových chatů s webkamerami či některých sociálních sítí, které umožňují videohovory. Samotný videohovor může být doplněn dalšími textovými zprávami, fotografiemi či videozáznamy zaslanými do chatu.

Dělení na **sexting nátlakový a dobrovolný** ve své publikaci *Sexting a kyberšikana* používá i paní doktorka Hollá. „*Dobrovolný sexting je forma sexuální aktivity dospívajících a dospělých, prostřednictvím které chtějí jednotlivci uspokojit sexuální zvědavost.*“ Zároveň může sexting sloužit také jako prostředek sexuálního sblížení mezi dvěma osobami, a to bez potřeby blízkosti. Pro provozovatele sextingu je daleko snazší odhodit stud, když je druhá strana nevidí přímo, ale vidí jen jejich fotografii či video. Zároveň někteří dospívající používají sexting na upozornění na sebe a na jakési lákání osoby zájmu. V praxi to vypadá tak, že sextingem vyjadřují svou náklonost, důvěru ale i závazek vůči partnerovi. Je nutné dodat že dobrovolný sexting bývá zpravidla provozován mezi partnery, nebo lidmi, kteří se znají delší dobu. V dnešní době ale není nutné, aby docházelo k osobním kontaktům, a tak se k sextingu přiklánějí hlavně páry, které od sebe dělí velká vzdálenost, nebo páry které se seznámili na internetových seznamkách a chtějí o partnerovi vědět úplně vše, než se odhodlají na první reálnou schůzku.⁶⁹

Oproti dobrovolnému sextingu stojí sexting nátlakový případně vynucený. Ten „*může představovat formu sexuálního obtěžování a nese vyšší riziko*

⁶⁹ Typológia sextingu. In: HOLLÁ, Katarína. *Sexting a kyberšikana*. Bratislava: IRIS, 2016, s. 49-50. ISBN 978-80-8153-061-6.

zneužití.“⁷⁰ Zjednodušeně k nátlakovému sextingu dochází, když jedna osoba vyzývá druhou osobu k posílání sexuálních fotografií, videí nebo zpráv pod nátlakem nebo za pomoci zastrašování. Toto jednání je velmi neetické a v podmínkách českého právního řádu i nezákonné. Nátlakovému sextingu je potřeba se bránit. Například vyhledáním pomoci u důvěryhodné osoby, organizace, či podáním trestního oznámení. Řešení sexuálního násilí na internetu se věnuje poslední kapitola této práce.

S dělením sextingu na **self-sexting** a **peer-sexting** přišli autoři autory Van der Hof a Koops, na které ve své publikaci *Sexting u českých dětí* odkazuje doktor Szotkowski a kolektiv. Self-sexting spočívá v odesílání vlastních sextingových materiálů, například fotografií či videí. Oproti tomu při peer-sextingu jsou posílány erotické fotografie a videa někoho jiného, přičemž k takovému sdílení dochází nejčastěji mezi stejně starými kamarády. Během sextingu může docházet k prolínání těchto dvou aktivit. Původně soukromé obrázky a videa se stanou materiálem peer-sextingu velmi jednoduše. Stačí je sdílet třetí osobě, což je největším rizikem samotného sextingu.⁷¹

Při dělení sextingu do čtyř kategorií odkazuje Hollá na jiné zahraniční autory, kteří se různým kategoriím věnovali ve svých publikacích. Zároveň jsou následující odstavce doplněné o výsledky vlastního dotazníkového šetření, které bylo poprvé vyhodnocováno v roce 2021 v rámci bakalářské práce, kdy se ho účastnilo 100 respondentů. Stejně dotazníkové šetření bylo s odstupem času využito i k získání aktuálních podkladů pro diplomovou práci. Výzkumného šetření ukončeného v lednu roku 2023 se účastnilo celkem 210 respondentů. Kompletní zadání a výsledky se nachází v přílohách této práce.⁷²

⁷⁰ Typológia sextingu. In: HOLLÁ, Katarína. *Sexting a kyberšikana*. Bratislava: IRIS, 2016, s. 49-50. ISBN 978-80-8153-061-6.

⁷¹ Typologie sextingu a motivace k jeho realizaci. In: SZOTKOWSKI, René, Kamil KOPECKÝ a Pavla DOBEŠOVÁ. *Sexting u českých dětí* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2020, s. 33 [cit. 2023-02-22]. ISBN 978-80-244-5794-9. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/odborne-studie/144-sexting-u-ceskych-deti-2020-szotkowski-kopecky-dobesova/file>

⁷² MATOUŠ, Petr. *Rizikové chování dětí a mládeže na internetu*. Praha, 2021. Bakalářská práce. Policejní akademie ČR. Vedoucí práce PhDr. Lukáš Urban, Ph.D.

Konsenzuální sexting

Konsenzuální neboli **souhlasný sexting** se v současnosti považuje za normální formu sexuálního vyjadřování a intimní komunikace v romantických a partnerských vztazích. Zasílání erotických textů, fotografií a videí se stává součástí experimentování ve vztazích dospívajících osob. Dospívající tak v kyberprostoru objevují nové možnosti a hranice svého chování a jednání, což se promítá i do experimentování a objevování jejich vlastní sexuální identity prostřednictvím sociálních sítí.⁷³ V dotazníkovém šetření ukončeném v roce 2021 mělo s konsenzuálním sextingem zkušenost 29 % dotazovaných. V roce 2023 obdobně odpovědělo necelých 32 % respondentů.

Nonkonsenzuální sexting

Nátlakový sexting neboli **nedobrovolný sexting** často zahrnuje určitou míru sexuálního obtěžování a často i nátlaku a násilí, které je spojováno s vydíráním. Jako příklad nátlaku může být i žádost chlapce, který žádá dívku, aby mu zaslal intimní fotografii s argumentem, že jestli ho opravdu miluje, tak to udělá. Při nátlakovém sextingu nemusí nutně docházet ke zneužívání fotografií a videí intimního charakteru. Nicméně velmi často dochází k jejich zneužití v podobě dalšího vydírání. Případně mohou být takové intimní materiály dále sdíleny bez souhlasu autora.⁷⁴ V roce 2021 provozovalo sexting z donucení celkem 2 % dětí z celkového počtu respondentů. Z počtu 31 dětí, které sexting provozovali nebo provozují, stejná hodnota odpovídala téměř 6,5 %. Znamená to tedy, že se téměř 6,5 % respondentů stalo oběťmi sexuálního násilí na internetu. V roce 2023 sexting z donucení provozovalo přibližně 1,5 % dětí a mládeže z celkového počtu 210 respondentů. Když se zaměříme na poměr konsenzuálního a nonkonsenzuálního sextingu, v tomto roce se k nonkonsenzuálnímu sextingu přiznalo 4,3 % ze 70 respondentů, kteří se sextingem mají zkušenosti.

⁷³ DÖRING, Nicola. Consensual sexting among adolescents: Risk prevention through abstinence education or safer sexting? *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace* [online]. 2014, 8(1). ISSN 1802-7962. Dostupné z: doi:10.5817/CP2014-1-9

⁷⁴ Typológia sextingu. In: HOLLÁ, Katarína. *Sexting a kyberšikana*. Bratislava: IRIS, 2016, s. 51. ISBN 978-80-8153-061-6.

Sexting ve formě touhy po pozornosti

Děti především v období dospívání touží po co největší pozornosti ostatních. K získání pozornosti slouží chlapcům a děvčatům právě vytváření a následná distribuce erotických či sexuálních fotografií a videí. Hollá odkazuje na zahraniční výzkum z roku 2011⁷⁵ kdy takto konalo 19 % dotazované mládeže. Vzhledem k rostoucím trendům v této oblasti bude nyní, v roce 2023 tato hodnota zřejmě vyšší. Děti a mládež si však neuvědomují hlavní riziko sextingu, kterým je možnost úniku takových materiálů ke třetí osobě a následně do prostoru internetu, odkud už nebude možné inkriminované materiály smazat.⁷⁶ V rámci vlastního výzkumu v roce 2021 bylo zjištěno, že upoutání pozornosti je důvodem pro zaslání erotické fotografie u téměř 58 % dětí, které erotickou fotografií někomu zaslaly. Z celkového počtu 100 respondentů stejná hodnota odpovídala 18%. Zároveň je důležité zmínit, že v rámci této otázky bylo možné vybrat více důvodů pro zaslání erotické fotografie. V roce 2023 na obdobnou otázku odpovídalo stejným způsobem kladně více než 47 % dotazovaných, kteří mají s posláním erotické fotografie zkušenosti. Z celkového počtu respondentů odpovídá tato hodnota necelým 16 % dětí a mládeže.

Přitěžující sexting

Původně téměř neškodný konsenzuální sexting probíhající mezi dvěma osobami v partnerském vztahu se může časem a okolnostmi změnit v nátlakový až **deviantní sexting**. O takovém sextingu pak hovoříme jako o přitěžujícím. Zároveň se může řadit do nonkonsenzuálního sextingu. Při přitěžujícím sextingu dochází často mimo šíření soukromých zpráv erotického charakteru třetím osobám také k šikanování a vydírání.⁷⁷

4.1.2 Motivace a důvody sextingu

Důvodů pro provozování sextingu existuje mnoho a často dochází k jejich prolínání. V publikaci *Rizikové formy chování českých a slovenských dětí*

⁷⁵ WOLAK, J. and FINKELHOR, D. (2011). Sexting: A typology. Durham, NH: Crimes against Children Research Center. Dostupné z: <https://scholars.unh.edu/ccrc/48/>

⁷⁶ Typológia sextingu. In: HOLLÁ, Katarína. Sexting a kyberšikana. Bratislava: IRIS, 2016, s. 51-52. ISBN 978-80-8153-061-6

⁷⁷ Tamtéž s. 52.

v prostředí internetu autoři odkazují v kapitole *Proč lidé realizují sexting* na další zahraniční autory. Důvody však rozdělili do pěti hlavních kategorií.⁷⁸

Sexting je vnímán jako součást romantických vztahů

Jak již bylo zmíněno v předchozích podkapitolách, mladí lidé často využívají sexting k upoutání pozornosti. Slouží tak zejména v začátcích partnerských vztahů jako nástroj flirtování, vzrušení a poznávání. V pozdějších fázích navázaného vztahu může být sexting považován za znak lásky, intimity a vzájemné důvěry mezi partnery. Další skupinou partnerů, kteří provozují sexting, jsou partneri dlouhodobě fyzicky odloučení. Ti jsou často odkázáni pouze na komunikaci prostřednictvím mobilních telefonů a zejména sociálních sítí.⁷⁹ V roce 2021 zaslalo erotickou fotografii svému současnému partnerovi 10 % ze všech odpovídajících a svému bývalému partnerovi 11 % respondentů. V roce 2023 na stejnou otázku obdobně odpovědělo 19,5 % respektive 13,8 % odpovídajících. Je však nutné dodat, že v obou případech bylo možné vybrat zároveň více odpovědí.

Sexting jako nástroj pro potlačení nudy

Druhou kategorií motivace k sextingu je potlačení nudy. Mnoho výzkumů dokazuje, že mladí lidé často provozují sexting, právě proto aby se nenudili. Výzkumná zpráva *Sexting a rizikové seznamování českých dětí v kyberprostoru* z roku 2017 obsahuje informaci, že je nuda důvodem pro sexting pro přibližně 25 % dívek a téměř 29 % chlapců.⁸⁰ Nudu jako důvod pro provozování sextingu vybralo v roce 2021 více než 35 % dětí, které zaslaly intimní fotografii. V roce 2023 byla nuda důvodem pro zaslání intimní fotografie přesně pro 20 % respondentů, kteří svou erotickou fotografii někomu někdy zaslali. Opět je třeba zmínit, že bylo možné vybrat více důvodů pro zaslání fotografie zároveň.

⁷⁸ KOPECKÝ, Kamil, René SZOTKOWSKI a Veronika KREJČÍ. *Rizikové formy chování českých a slovenských dětí v prostředí internetu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, s. 43-46. ISBN 978-80-244-4861-9.

⁷⁹ Tamtéž s. 45.

⁸⁰ Motivace pro provozování sextingu – představa dětí. In: KOPECKÝ, Kamil a René SZOTKOWSKI. *Sexting a rizikové seznamování českých dětí v kyberprostoru* [online]. Olomouc: Centrum prevence rizikové virtuální komunikace ©, 2017, s. 8 [cit. 2023-02-22]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/96-sexting-a-rizikove-seznamovani-2017/file>

Sexting jako produkt sociálního tlaku

Motivací k provozování sextingu může být i touha po zapadnutí do nějaké sociální skupiny. Nejčastěji se jedná o skupinu spolužáků nebo kamarádů, ale může se jednat i o nátlak partnera či partnerky. V rámci partnerského vztahu bývá častěji dívka přinucena partnerem k sextingu. Přinucení partnerkou se také může stát, převážně když je dívka starší než chlapec. Ačkoliv se může zpočátku jednat o sexting nátlakový, později se může stát běžnou součástí jejich vztahu a přejít tak v sexting konsenzuální. Mimo partnerské případy existují také případy, kdy se například skupina spolužaček rozhodla, že společně nafotí intimní fotografie, které si vzájemně nasdílejí. Naneštěstí tyto fotografie unikly třetí straně a během krátké doby se dívky staly terčem posměchu a kyberšikany.⁸¹

Sexting jako produkt konzumní společnosti a nástroj sebe prezentace

Sexting velmi úzce souvisí také s požadavky současné konzumní společnosti, což je velké riziko hlavně pro děti a mládež. V rámci médií a zejména pak v reklamě je lidská sexualita prezentována velmi výrazně. Na což dospívající děti reagují a věnují tomu patřičnou pozornost. Problémem je jednak podsouvání vzorů fyzické krásy médií, ale hlavně fakt, že sexting provozují i celebrity. Zároveň bývá sexting často součástí filmů, seriálů či hudebních klipů. Vzhledem k tomu, že se děti a mládež se sextingem setkávají u svých idolů, nepovažují ho pak za nebezpečný, ale naopak za něco normálního a přirozeného.⁸²

Sexting jako nástroj pomsty

Existuje řada případů, kdy se sexting stal nástrojem pomsty. V první řadě se to stává v rámci přitěžujícího sextingu, kdy například bývalý partner může vydírat svou bývalou partnerku. Případně zklamaný a naštvaný partner po rozchodu její intimní fotografie rovnou sdílel na internet. Ta se poté může snadno stát terčem dalšího sexuálního nátlaku, vydírání nebo kyberšikany. V jiných případech mohou sloužit intimní fotografie k vydírání dítěte a případně až ke

⁸¹ KOPECKÝ, Kamil, René SZOTKOWSKI a Veronika KREJČÍ. Rizikové formy chování českých a slovenských dětí v prostředí internetu. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, s. 46. ISBN 978-80-244-4861-9

⁸² Tamtéž

kybergroomingu, jako tomu bylo v případě jedné z hereček v dokumentárním filmu *V síti*. To že se běžná komunikace dětí, případně dítěte a dospělého změní v sexting a následné vydírání se bohužel stává poměrně často.⁸³

Rozborem statistických dat z výzkumné zprávy *Sexting a rizikové seznamování českých dětí v kyberprostoru* se dá snadno určit nejčastější motivace dětí a mládeže pro provozování sextingu. Ačkoliv se procentuální hodnoty u odpovědí liší, pořadí největších motivací je stejné u obou pohlaví. První příčku obsazuje touha po upoutání pozornosti. Na druhém místě se nachází flirt s člověkem, který se dané osobě líbí následovaný touhou po příteli nebo přítelkyni. Další pořadí odpovědí už se v závislosti na pohlaví liší. Považuji za důležité zmínit důvod donucení přítelem nebo přítelkyní. Dívek, které partner donutil k zaslání erotické fotografie či jiného materiálu bylo téměř 30 %, zatímco chlapců, které k tomu donutila přítelkyně bylo přibližně 18 %. Druhým důležitým statistickým údajem je zaslání erotických fotek pro zábavu. Jako důvod sextingu označilo zábavu více než 27 % chlapců, zatímco dívek, které provozují sexting pro zábavu bylo asi 19 %.⁸⁴

4.1.3 Rizika sextingu

Největším rizikem sextingu je samotné neuvědomování si rizik. Důsledky sextingu mohou být fatální. Sexuální materiál, který je v průběhu sextingu poskytován, je asi tím nejvíce intimním materiálem, jaký může osoba poskytnout. Proto je případné zneužití těchto materiálů velmi citlivým tématem. Osoba, která se stane obětí zneužití svých takzvaných sextů, se často uchyluje k sebepoškozování, které může vést až k sebevraždě. Zneužití často přichází v případě sextingu s cizí osobou. Ta totiž zpravidla nemá žádný hlubší vztah s obětí. Člověk, který poskytne sexuálně zbarvený materiál ve formě fotografií, či videí okamžitě ztrácí kontrolu nad takovým materiálem. Predátor pak může

⁸³ KOPECKÝ, Kamil, René SZOTKOWSKI a Veronika KREJČÍ. Rizikové formy chování českých a slovenských dětí v prostředí internetu. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, s. 46. ISBN 978-80-244-4861-9

⁸⁴ Motivace pro provozování sextingu – představa dětí. In: KOPECKÝ, Kamil a René SZOTKOWSKI. *Sexting a rizikové seznamování českých dětí v kyberprostoru* [online]. Olomouc: Centrum prevence rizikové virtuální komunikace ©, 2017, s. 8 [cit. 2023-02-22]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/96-sexting-a-rizikove-seznamovani-2017/file>

nakládat s takovými materiály, jak sám chce, jelikož morální hodnota jej většinou netíží. Poskytnuté sexuální materiály se pro predátora často stávají jakýmsi předmětem obchodu. Míří s nimi do komunity podobných lidí, kde mezi sebou intimní fotografie a videa vyměňují, případně prodávají. Nejčastěji o tom autor materiálů vůbec netuší, jelikož je druhou stranou ubezpečován, že intimní materiály má jen pro své soukromé účely, že se na ně jen podívá a rozhodně si je nebude ukládat. Tato jednoduchá lež často stačí k získání důvěry. Pokud agresor najde někoho, kdo mu poskytne to, po čem touží, začne chtít víc. V případě, že oběť odmítne poskytnout více intimních materiálů, přichází na řadu vyhrožování. Predátor nejčastěji vyhrožuje zveřejněním intimních materiálů, a to buď soukromou zprávou přátelům a rodině oběti, nebo veřejným vyvěšením na internet. K tomu ale zpravidla nedochází. Buď se oběť zalekne a poskytne další fotografie či videa, nebo se agresorovi postaví, s tím, že další materiály neposkytne. Pak záleží na agresorovi, jak se snímky naloží. Jestli je bude chtít nadále používat jen pro soukromé účely, případně pro výměnný obchod v komunitách, nebo fotografie opravdu sdílí veřejně. V obou případech ale může dojít k tomu, že se dříve či později daný sexuální materiál objeví na veřejných webových stránkách. V takovém případě je již pozdě něco řešit. Fotografie a videa si totiž mohl uložit do svého zařízení každý člověk, který na ně narazil. Životnost takto zveřejněných materiálů je pak téměř nekonečná. Velmi rychle se šíří a během několika hodin od zveřejnění se mohou objevit na desítkách webových stránek po celém světě. Následné vymazání je prakticky nemožné.⁸⁵

4.1.4 Sexting z pohledu trestního práva

Sexting jako takový není v zákoně definován jako trestný čin, přesto však za určitých okolností může být nelegální. Nejdůležitější je v tomto případě věk. Pokud oba zúčastnění dovršili věku osmnácti let, odpadá problematika výroby a šíření dětské pornografie. V takovém případě je sexting prakticky zcela legální. Vzniknout mohou jen problémy týkající se problematiky autorských práv nebo ochrany soukromí. Sexting dospělých ale není předmětem této práce. Proto je třeba se přesunout k nejčastějším případům, kdy jednomu z aktérů, potenciální

⁸⁵ KOŽÍŠEK, Martin a Václav PÍSECKÝ. Bezpečně n@ internetu: průvodce chováním ve světě online. Elektronické vydání. Praha: Grada Publishing, 2016, s. 83. ISBN 978-80-271-9074-4.

oběti, ještě nebylo osmnáct let. V takovém případě se dostáváme do problematiky dětské pornografie.⁸⁶

Zásadním problémem je samotná výroba dětské pornografie, jelikož zde se sama potenciální oběť stává pachatelem trestné činnosti. Podle § 192 trestního zákoníku, je výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií nelegální. Od trestání potenciální oběti se však často upouští, jelikož takto jednala pod nátlakem. Na řadu přichází tedy § 193 trestního zákoníku, zneužití dítěte k výrobě pornografie. Zásadní je pak odstavec 1) *„Kdo přiměje, zjedná, najme, zláká, svede nebo zneužije dítě k výrobě pornografického díla nebo kořistí z účasti dítěte na takovém pornografickém díle, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.“* Použití právě zmíněného odstavce je nejčastější a zároveň téměř jedinou možností, jak potrestat predátora v oblasti sextingu s nezletilou osobou. Druhou možností pak může být užití § 201 trestního zákoníku, ohrožování výchovy dítěte. V tomto případě je ale obtížné dokazovat naplnění skutkové podstaty daného trestného činu.⁸⁷

Tyto zákony jsou z mého pohledu absolutně nedostatečné. Vývoj v oblasti rizikového chování dětí a mládeže na internetu, které je úzce spojeno také se zneužíváním dětí na internetu, potažmo na sociálních sítích, sleduji velmi podrobně již od roku 2019. Za dobu čtyř let došlo k enormnímu nárůstu odhalených případů zneužívání dětí a mládeže prostřednictvím internetu. Nicméně velká část případů skončila pouze podmíněným trestem a ochrannou sexuologickou léčbou. Pouze v jednotkách případů došlo mimo ochranné sexuologické léčby také k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Nejčastěji se ale jednalo o recidivisty.

4.2 Kybergrooming

„V dávných dobách před sociálními médii rozhodně existovali sexuální predátoři, ničemové a číhající muži, kteří čekali na příležitosti zneužít dívku, která se cítí tak trochu ztracená, nebo se zrovna pohádala s rodiči. Ale to byli strašáci z masa a kostí, na které mohli pozorní rodiče dávat pozor – zírající muži na hřišti,

⁸⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník

⁸⁷ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník

*příliš kamarádský prodavač nebo slizoun potulující se po obchodním centru. Ale teď jsou v ložnici vaší dcery, proklouzli vstupními dveřmi přes rodičovskou bariéru a přistáli ji doslova v klíně – v jejím počítači. Už není nutné vyhlížet na ulici, sexuální predátoři a překupníci teď mohou napsat tisícům mladých dívek přes Instagram, Facebook, Twitter a mnohem častěji přes WhatsApp a Snapchat, odkud zprávy po chvíli mizí i s predátorovou elektronickou stopou. Pokud jenom jedna z nich odpoví...*⁸⁸ Toto nebyl začátek hororového příběhu, ale každodenní realita, která se děje všude kolem nás. Neznámé množství sexuálních predátorů, ale i zkušených sociálních inženýrů každý den oslovuje stovky, tisíce, možná až statisíce dětí, především dívek po celém světě. Jejich cíl je jen jeden: vylákat na osobní schůzku a sexuálně zneužít. Právě to je i cílem kybergroomingu.

Definice kybergroomingu opět existuje větší množství. Pro potřeby této práce byly vybrány tři následující. První pochází z publikace *Bezpečně na internetu*. „*Kybergrooming je takové chování uživatelů, jehož cílem je pomocí internetových komunikačních prostředků a jiných technologií vyvolat v dospělém/dítěti pocit důvěry a prostřednictvím falešné identity ho zneužít nebo vylákat na osobní schůzku. Za kybergrooming může být považováno také zneužití dětí a mladistvých k jinému účelu, například ve jménu terorismu (dítě se stává ve jménu víry teroristou). Proces manipulace s dítětem má pak několik fází.*“⁸⁹ Druhá definice poněkud kratší a dle mého názoru přesnější definice pochází z publikace *Bezpečnost v online prostředí*. „*Kybergrooming je psychická manipulace prostřednictvím moderních komunikačních technologií s cílem získat důvěru oběti, vylákat ji na osobní schůzku a zpravidla sexuálně zneužít.*“⁹⁰ Třetí definice pak pochází z webu *childsafenet.org*, na kterém je kybergrooming definován jako „*proces online spřátelení se s mladým člověkem, za účelem usnadnění online sexuálního kontaktu a/nebo fyzického setkání s ním, s cílem spáchat sexuální zneužití.*“ Na webu je dále popisován proces kybergroomingu jako vybudování emocionálního online spojení někoho (často dospělé osoby) s dítětem. Toto

⁸⁸ In: KARDARAS, Nicholas. Svítící děti: závislost na moderních technologiích a jak se jí zbavit. Brno: Zoner Press, 2021, s. 110. Technologie (Zoner Press). ISBN 978-80-7413-451-7.

⁸⁹ In: KOŽÍŠEK, Martin a Václav PÍSECKÝ. Bezpečně n@ internetu: průvodce chováním ve světě online. Elektronické vydání. Praha: Grada Publishing, 2016, s. 72. ISBN 978-80-271-9074-4.

⁹⁰ KOHOUT, Roman a Radek KARCHŇÁK. Bezpečnost v online prostředí. Karlovy Vary: Biblio Karlovy Vary, 2016, s. 49. ISBN 978-80-260-9543-9.

spřátelené nese budoucí záměry sexuálního zneužívání, vykořisťování dětské oběti nebo obchodování s lidmi. Za hlavní cíl kybergroomingu je označeno: získání důvěry dítěte, získání osobních údajů dítěte a získání intimních materiálů, často sexuální povahy za účelem vyhrožování a vydírání pro získání dalších podobných intimních materiálů. Za ty můžeme považovat například sexuální zprávy (*sexty*), fotografie nebo videa.⁹¹

4.2.1 Sociální inženýrství jako nástroj kybergroomingu

Sociální inženýrství bylo definováno již v úvodní kapitole. Nyní se přesouváme do jeho praktického využití v oblasti zneužívání dětí a mládeže na sociálních sítích.

Existují dva základní typy sociálních inženýrů, dělené podle jejich přístupu. Prvním typem je virtuální kamarád, který se orientuje spíše v oblasti sextingu, ale i ten může přejít v kybergrooming. Virtuální kamarád se bude snažit s dítětem vybudovat nějaký vztah a postupně se bude pokoušet o jeho zintimnění. Bohužel jsou děti často naivní a neuvědomují si rizika takové konverzace, proto na ní poměrně často přistoupí. Na výzvu pak zašlou své vlastní intimní fotografie, nebo videa a predátor je má v hrsti. S takovým materiálem se často změní jeho chování. Začne požadovat více intimních materiálů „*pro svou osobní potřebu*“, a konverzace pak směřuje vždy jen k tématům okolo sexu a masturbace. Dítěti toto začne být nepříjemné a postaví se proti predátorovi, že se už fotit nechce, že se nechce bavit o takových věcech. Na to predátor zareaguje nejčastěji vyhrožováním. „*Pokud mi nepošleš, co chci, pošlu já tvoje fotky tvým rodičům.*“ Případně „*Pokud mi nepošleš, co chci, zveřejním tvoje fotky na Facebooku.*“ Dětská oběť se často zalekne, protože si uvědomí svou chybu a zašle další intimní materiál. Takto to poté pokračuje, dokud oběť neodmítne, nebo tuto věc někomu nenahlásí. Že se dítě svěří dospělé osobě, nebo kamarádovi bohužel není příliš časté, protože se za své jednání stydí. Proto se snaží ukončit tento problém nereagováním. Drtivá většina predátorů totiž svého jednání zanechá poté, co oběť odmítne poslat další intimní materiály. Poté si predátor vyhledá novou oběť, nebo jich má najednou více. Vydírání pak může mít alternativní konec právě ve formě

⁹¹ Cyber Grooming. Child Safe Net [online]. Nepál: Childsafenet, 2023 [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://www.childsafenet.org/new-page-15>

kybergroomingu, kdy predátor vyláká dítě na schůzku. Na té může požadovat například peníze, nebo jen společnost, za to, že intimní materiály smaže. To může a nemusí udělat, ale i v případě, že materiály před obětí smaže, neznamená, že je nemá uložené třeba doma v počítači.

Jinou situací pak je, kdy predátor na internetu nabízí „brigádu“. Za intimní fotografie a videa případně hovor s webkamerou, kde se potenciální oběť ukáže nahá, nabízejí predátoři dříve například dobití kreditu nebo rovnou nový telefon. Dnes nabízejí převážně peníze v hotovosti a elektroniku. Z počátku se jedná spíše o sexting, jenže pod záminkou předání peněz, či dárku dochází k vylákání dítěte na schůzku. Konec takových případů může být tragický.⁹²

4.2.2 Fáze kybergroomingu

V publikaci *Bezpečnost v online prostředí* autoři shrnují průběh kybergroomingu do šesti krátkých bodů. Zpravidla bývá dodrženo přesné pořadí všech šesti kroků, nicméně se může stát, že dojde ke spojení některých kroků, případně k úplnému přeskočení některých kroků.⁹³

1. Vzbuzení důvěry a snaha izolovat oběť od okolí.
2. Podplácení dárky, penězi, budování přátelského vztahu.
3. Získání nebezpečných materiálů k vydírání.
4. Emocionální závislost na útočnickovi.
5. Osobní schůzka.
6. Sexuální obtěžování, zneužití.

Zbylá část podkapitoly věnované fázím kybergroomingu vyháází z publikace *Bezpečně na internetu*.⁹⁴

Predátor osloví potenciální oběť na základě informací získaných z inzerátu oběti, případně využije informace, které má oběť veřejně dostupné na svém

⁹² In: KOŽÍŠEK, Martin a Václav PÍSECKÝ. *Bezpečně n@ internetu: průvodce chováním ve světě online*. Elektronické vydání. Praha: Grada Publishing, 2016, s. 74. ISBN 978-80-271-9074-4.

⁹³ KOHOUT, Roman a Radek KARCHŇÁK. *Bezpečnost v online prostředí*. Karlovy Vary: Biblio Karlovy Vary, 2016, s. 50. ISBN 978-80-260-9543-9

⁹⁴ In: KOŽÍŠEK, Martin a Václav PÍSECKÝ. *Bezpečně n@ internetu: průvodce chováním ve světě online*. Elektronické vydání. Praha: Grada Publishing, 2016, s. 72-82. ISBN 978-80-271-9074-4.

soukromém profilu na sociální síti. Čím více informací má uvedených tím je pro kybergroomera snazší projít první fází kybergroomingu, která se nazývá vzbuzení důvěry. Predátor se staví do role osoby, která dítěti rozumí. Vymýšlí si, že má stejné zájmy, o jakých oběť píše na svém profilu, nebo že se setkává s podobnými problémy jako ona a na některé zná řešení. Konverzaci často agresor zahajuje pod nějakou záminkou, například: „*Nechodíš náhodou na školu x/y?*“, to že na tu školu chodí ale predátor již dávno ví z profilu oběti.

Vytvoření falešného profilu je pro predátora nezbytné. Zpravidla není žádoucí, aby oběť znala identitu útočnicka. Proto si za pomoci sociálního inženýrství predátor vytvoří nejen svůj vlastní profil, ale i další falešné profily, aby mohl potvrzovat pravost svého hlavního profilu a budit tak dojem reálnosti. Takové profily bývají často kvalitně udržovány. Časté příspěvky převážně ve formě fotografií budí v dětech větší zájem a zároveň nepůsobí nebezpečně, na rozdíl od profilu, kde chybí profilová fotografie a zeje prázdnotou.

Fáze poznávání a manipulace dítěte může být rozdílně dlouhá v závislosti na vyspělosti dítěte a na úrovni jeho strachu či touze po dobrodružství. Některé děti se nechají vylákat na osobní schůzku během pár dní, u jiných se to predátorovi nedaří ani po několika měsících snažení. K vylákání dítěte nejčastěji útočnick používá motivaci ve formě finanční odměny, či věcného daru.

Emoční závislost je další možnou fází kybergroomingu. Trpělivý predátor udržuje dlouhodobý kontakt s potenciální obětí. Může vzniknout silné přátelské či milostné pouto. V navázaném vztahu se pak dítě nebojí s čímkoliv svěřit, často i s intimními problémy. Právě tyto informace se v rukou predátora stávají mocnou zbraní.

Následující fáze se již týká osobní schůzky, kdy predátor volí místa, odkud oběť nemůže lehce uniknout a v jejich okolí se obvykle nenachází mnoho lidí. Poslední fáze úzce souvisí s osobní schůzkou. V poslední fázi dochází k napadení, obtěžování nebo zneužití dítěte. Právě proto se predátor snaží volit odlehlá místa pro osobní schůzku. Počet takových případů je v poslední době alarmující, bohužel je však velmi vysoká latence, kdy se oběti stydí svěřit a své zkušenosti se bojím ohlásit.

4.2.3 Dokumentární film V síti

„Tři herečky, Tři pokojíčky, 10 dní a 2.458 potenciálních sexuálních predátorů. Experiment, který naléhavým způsobem otevírá tabuizované téma zneužívání dětí na internetu. Nový dokumentární film Barbory Chalupové a Víta Klusáka obrací predátorské taktiky proti jejich strůjčům.“⁹⁵

Tak zní upoutávka na dokumentární film, který vypráví příběhy tří dospělých, ale mladě vypadajících hereček, které se v rámci natáčení, na několik dní vrátily do svých dvanácti let. V ateliéru jim byly postaveny věrné kopie dětských pokojíčků, ovšem bez jedné stěny. Místo té se nacházel štáb s odbornými poradci, kteří vše řídili. Mimo dětské pokojíčky dostaly dívky také profesionálně připravené profily na sociální síti *Lidé.cz*, která byla v roce 2020 zrušena. Na této sociální síti je pak kontaktovalo zmiňovaných 2.458 potenciálních predátorů. Většinou vše začínalo nevinným chatováním, ale to se velmi rychle měnilo. Dívky pak chatovaly a skypovaly s muži všech věkových kategorií, kteří měli vesměs stejný cíl. Sex prostřednictvím videohovoru. Mimo to pak dívkám zasílali fotografie svých přirození, vlastní videa nebo odkazy na pornografické stránky. Někteří predátoři se dokonce pokoušeli i osobní schůzku, na kterou dívky pod nátlakem a vydíráním nakonec přicházely. Samozřejmě s ochranou a skrytými kamerami.

⁹⁵ O filmu. V SÍTI [online]. ČR: V síti, 2021 [cit. 2023-02-22]. Dostupné z: <https://vsitifilm.cz/o-filmu.html>

5 OSVĚTOVÉ PROJEKTY

Preventivních a osvětových programů se především v prostředí internetu nachází velké množství. Některé jsou více propracované a dokáží na první pohled zaujmout, jiné jsou poněkud jednodušší, ale zase rychle stručně a výstižně interpretují danou problematiku.

5.1 Seznam se bezpečně

Preventivní projekt *Seznam se bezpečně!* sice v roce 2018 skončil s aktivní činností, nicméně je to stále jeden z nejvýznamnějších projektů v oblasti bezpečného chování na internetu. Poradna projektu pomohla více než 18.000 uživatelů. Pracovníci projektu navštívili 160 škol, divadelní inscenace *#jsi_user* zaznamenala 105 repríz a další desetitisíce shlédnutí záznamu na platformě *stream.cz* a jednotlivé díly pořadu *Seznam se bezpečně* shlédly statisíce diváků. Za zrodem projektu stál především Martin Kožíšek.⁹⁶

Seznam se bezpečně 1⁹⁷

Reportér Miroslav Vaňura ve spolupráci s Martinem Kožíškem v rámci projektu *Seznam se bezpečně* informují o hrozbách, které číhají převážně na dětské uživatele internetu. Již z úvodních záběrů běhá mráz po zádech. „*Tohle to se děje ve čtyři odpoledne, co vidíme. Někdo prostě onanuje čtrnáctileté holce do webkamery.*“ Takto zní komentář Vaňury k situaci, kterou Kožíšek zobrazuje na cenzurovaném monitoru. K tomu, aby se potenciální čtrnáctileté dívce naskytl tento pohled, stačila jen informace o jejím věku. Nebylo nutné, aby sama vlastnila webkameru. Agresorovi stačilo k uspokojení jeho touhy jen to, že se dívá. Jiní predátoři ale tak skromní nejsou. Dětské oběti lákají na odměnu, když se i ony ukáží na kameru nahé.

Jiní predátoři používají falešné profily k navazování kontaktů s dětmi a mládeží. Nejčastěji se jedná o profily mladých dívek. Svou pravou totožnost pak

⁹⁶ Nekrolog: Seznam se bezpečně!. E-Bezpečí [online]. ČR: e-bezpečí, 2018 [cit. 2023-03-02]. Dostupné z: <https://www.e-bezpecni.cz/index.php/novinky/1313-nekrolog-seznam-se-bezpecne>

⁹⁷ Seznam se bezpečně 1. In: Stream.cz [online]. ČR: Bezpečně online, 2023 [cit. 2023-02-27]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/seznam-se-bezpecne/seznam-se-bezpecne-1-231352>

přiznávají až po určitém čase, kdy už mají s obětí vybudovaný nějaký vztah. Ve videu je upozorňováno také na zásadní větu komunikace. „*Hlavně to nikomu neříkej.*“ Tuto větu používá snad každý predátor, který nechce, aby jeho oběť s někým komunikovala o jejich společném psaní. Bohužel tuto větu berou dětské oběti často až příliš vážně a o případných problémech v prostorách sociálních sítí nemluví ani s rodiči.

Vaňura ve videu odkazuje také na *Linku bezpečí*, a to v souvislosti s případem dívky, které vyhrožoval její bývalý přítel. Ten chtěl na internet veřejně pověsit její intimní fotografie. Dívka kontaktovala společnost *Seznam.cz* a požadovala vymazání fotografií z e-mailové schránky mladíky. Administrátoři bohužel toho dělat nemohou, a tak byla dívka odkázána na PČR. Bohužel vyvíjený tlak psychicky neunesla a tento případ skončil tragicky. Právě *Linka bezpečí* nebo jiná poradna mohla dívce zachránit život a pomoci případ vyřešit. Kvůli nízké úrovni informovanosti a prevence se dívka ke kontaktování poradny nedostala.

Závěrečná část prvního videa odkazuje na případ kybergroomingu, kdy se starší muž pokoušel vylákat nezletilou dívku na schůzku prostřednictvím internetové komunikace. Dívka se naštěstí včas svěřila a komunikaci za ní přebral její otec, který se později spojil s policií. Podle pokynů s mužem domluvil schůzku, na které na něj čekala PČR, která muže zadržela. Dívka se zachovala naprosto správně, kdy se rozhodla s obtěžováním na internetu svěřit rodičům. Obdobně by se měla zachovat každá oběť v podobné situaci.

Seznam se bezpečně 2 ⁹⁸

„Kde je poptávka, tak je i nabídka. Těch případů máme několik desítek. Těch dětí je třeba padesát za večer a těch lovců je kolem desítky. A ti si vlastně můžou v pohodě vybrat, na koho mají chuť a koho chtějí vlastně ten večer mít u sebe doma.“ Tak znějí slova Martina Kožíška, který v době natáčení dělal správce sociální sítě *lidé.cz* a online chatů pro společnost *Seznam.cz*. Druhý díl

⁹⁸ Seznam se bezpečně 2. In: Stream.cz [online]. ČR: Bezpečně online, 2023 [cit. 2023-02-27]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/seznam-se-bezpecne/seznam-se-bezpecne-2-231357>

projektu *Seznam se bezpečně* se věnuje problematice dětské prostituce a zneužívání dětí k výrobě pornografie.

Příběh čtrnáctiletého chlapce není ani zdaleka ojedinělý. Na internetu ho oslovil neznámý muž s nabídkou finanční odměny. V domnění, že se jedná o brigádu, chlapec na nabídku odpověděl. Muž mu sdělil, že se jedná o focení. Z počátku vše vypadalo jako focení pro reklamní agenturu, ale po nějakém čase muž začal požadovat fotografie, na kterých bude chlapec nahý. Muž dokonce vyžadoval i potvrzovací fotografie s datumem a video, na kterém měl být chlapec svlečený do půl těla a měl sdělit jeho věk. Chlapec vše zaslal v domnění, že za to dostane zapláceno reklamní agenturou. Později ale vše nahlásil rodičům, kteří kontaktovali administrátory *Seznamu*. Ti tento čin, stejně jako mnoho dalších nahlásili PČR.

Další části tohoto dílu obsahují informace o sociálním inženýrství, kterému je věnována samostatná kapitola této práce a zpověď pedofila. Pedofilie je sama o sobě rozsáhlé téma, o kterém by se dala psát vlastní diplomová práce. Pro potřeby této práce však není nezbytné tuto problematiku rozebírat.

Poslední část ukazuje, jak je pro predátora snadné najít oběť. Do veřejné chatovací místnosti Kožíšek napsal, že nabízí 2.000 Kč za brigádu. Na tuto nabídku reagovalo dvacet dětí s požadavkem bližších informací. Kožíšek odpověděl, že se jedná o sex. Následně až pět dětí odpoví, že má zájem a čekají na konkrétní podmínky. V jiném případě šestnáctiletý chlapec nabízel svou intimní fotografii za 500 Kč „pětačtyřicetileté ženě“, za jejímž profilem se schovával Kožíšek. Pod příslibem finančního obnosu fotografii opravdu zaslal. Následně se dohodli na odměně ve výši 5.000 Kč pro chlapce za sex. Na domluvenou schůzku chlapec opravdu přišel, když ale na smluveném spatřil reportéry s kamerami, utekl.

Dětská prostituce ale funguje i naopak. *Chatovací místnost pro děti v 15:30 odpoledne. „Někdo na ted' Praha?“* píše šestnáctiletá dívka veřejně. Když se Kožíšek ozval, zjistil, že se jedná o nabídku orálního sexu u klienta v autě. Za tuto službu si dívka účtuje 500 Kč. Dohodli si tedy schůzku u jednoho z obchodních center v Praze. Ve smluvený čas dívka na místo přišla. Pod příslibem anonymity

dívka reportérovi přiznala, že tuto činnost provozuje již dva až tři roky, vždy, když potřebuje peníze. Obdobným způsobem se snaží vydělávat také další dívky, a dokonce i chlapci ve věku od třinácti let.

Seznam se bezpečně 3 ⁹⁹

Třetí díl byl natočen s odstupem více než jednoho roku a jeho pojetí je velmi odlišné od předešlých dílů. Tento díl mapuje případ zneužívání dětí skautskými vedoucími *Piškotem a Meluzínem*, který byl zmíněn již v úvodu kapitoly o sexuálním zneužívání dětí. V té době se jednalo o největší případ zneužívání dětí v České republice. Predátoři dokázali využít svých vysoce rozvinutých schopností v oblasti sociálního inženýrství, manipulace s lidmi a dokonalé znalosti skautského prostředí. Spojením pak vznikla mocná zbraň, kterou dokázali útočit takřka před zraky nic netušících rodičů. Celkem takto zneužili devětatřicet dětí. U kolika dalších se o to pokusili není zveřejněno, ale jeden z pachatelů naznačil, že by se mohlo jednat i o více než tisíc potenciálních dětských obětí.

5.2 #Martyisdead

Seriál *#martyisdead* je společným dílem internetové televize *mall.tv*, v této práci několikrát zmiňovaného odborníka na kybernetickou bezpečnost Martina Kožíška a sdružení *CZ.NIC*. Jak naznačuje začátek tohoto odstavce, původně se jednalo pouze o seriál na internetové televizi, jehož cílem bylo poukázání na tabuizovaná témata a následné rozpoutání debat mezi veřejností. Následně byly vytvořeny i další výukové materiály, a především vzdělávací videa, která jednoduchou formou vysvětlují laické veřejnosti ty největší problémy kyberprostoru. ¹⁰⁰

Celý seriál začíná vlastně od konce, smrtí patnáctiletého Martina přezdívaného Marty. Po tomto momentu se objevuje mnoho otázek, na které se snaží najít odpovědi Martyho otec. Co vedlo bezproblémového Martyho k tomu, aby se na svůj mobil natáčel v situacích, ve kterých běhá mráz po zádech? Musel

⁹⁹ Seznam se bezpečně 3. In: Stream.cz [online]. ČR: Bezpečně online, 2023 [cit. 2023-02-27]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/seznam-se-bezpecne/seznam-se-bezpecne-3-231362>

¹⁰⁰ Webseriál - #martyisdead [online]. ČR: Internet Mall, 2020 [cit. 2023-02-21]. Dostupné z: <https://martyisdead.mall.tv/>

Marty zemřít, aby jeho blízcí poznali, jak příšerně mu bylo a co zažíval před svou smrtí? „*Byl skutečně patologickou zrůdou, nebo obětí systematického vydírání?*“ Martinův otec se nechce smířit s nezodpovězenými otázkami, proto bere do rukou Martyho notebook, kde je přihlášen na sociální síti *Facebook*. Otvírá soukromé zprávy a to, co v nich nalézá, ho nepřestává udivovat. S každou další zprávou se však objevují nové otázky, a tak se Martinův otec pouští do pátrání. Postupně skládá obraz posledních týdnů Martyho života a zjišťuje, že nemusí být vše tak, jak se na první pohled zdá. ¹⁰¹

Mimo seriálu a zmíněných výukových videí, se na stránkách nachází také sekce věnovaná skutečným případům. V té se nachází celkem pět příběhů. Jeden z nich byl vybrán jako součást této práce. Případ falešná kamarádka byl vybrán hlavně z důvodu použití sociálního inženýrství. Pomocí toho si predátor vytvořil falešný profil, díky kterému si vybudoval vztah se svou obětí. Tu následně vydíral a nechybělo mnoho, aby měl celý příběh tragický konec.

Falešná kamarádka ¹⁰²

Jedenáctiletá dívka, řekněme ji Anička, byla na sociální síti *Facebook* kontaktována jinou, neznámou jedenáctiletou dívkou, té budeme říkat Natálka. Po schválení přátelství přišla na řadu výměna zpráv. Ta zpočátku vypadala v pořádku. Konverzace se týkala zdánlivě běžných věcí, které však mohly Natálce sloužit i jako důvěrné informace. Když se Natálka dozvěděla, kde Anička bydlí, kam chodí do školy a znala i její další zájmy, začala se konverzace ubírat jiným směrem. Natálka začala psát, „*že bydlí prakticky sama, že je osamělá, maminka se o ni nestará a že nemá žádné sexuální znalosti ani zkušenosti.*“ Pak chtěla od Aničky vědět vše co v oblasti sexu zná a ví. Ta vše, co věděla odepsala zpět. Natálce to však nestačilo a začala se dožadovat fotografií Aniččina přirození a zajímalo jí, „*jestli již má chloupky*“. Anička byla přesvědčená o tom, že pomáhá své kamarádce. Proto postupně pořídila fotografie nejen svého přirození, ale i prsou a jiných částí těla, které postupně Natálce posílala. Natálce ale tyto

¹⁰¹ Webseriál - #martyisdead [online]. ČR: Internet Mall, 2020 [cit. 2023-02-21]. Dostupné z: <https://martyisdead.mall.tv/>

¹⁰² Příběhy kyberšikany: Falešná kamarádka. In: #martyisdead [online]. ČR: Internet Mall, 2020 [cit. 2023-02-21]. Dostupné z: <https://martyisdead.mall.tv/pribehy-2/>

fotografie nestačily. Požadovala proto po Aničce další fotografie a videa, kde masturbuje. Dokonce Aničku naváděla, jak má masturbovat a co si při tom zavádět do přirození. V tomto okamžiku již byla Anička vydírána sexuálními materiály, které své domnělé kamarádce poslal. Během dvoudenní komunikace takto vytvořila a zaslala Anička deset fotografií a sedm videí. Některé materiály pocházely dokonce ze školního prostředí, jelikož Natálka dávala Aničce ultimátum, kdy musela fotografii či video pořídit a odeslat do tří minut. Jako nástroj donucení sloužila Natálce výhrůžka, že pokud to Anička neudělá, zašle veškeré fotografie a videa její matce, kterou měla Anička označenou na profilu na *Facebooku*.

„Situace se stávala pro dívku neúnosnou, nevěděla, jak se dostat ze začarovaného kruhu vydírání a vytváření dalšího materiálu, rozhodla se proto spáchat sebevraždu. Falešné kamarádce napsala, že už jí nic nepošle, ať vše řekne její mamě, že jí na tom už nezáleží, protože bude stejně mrtvá a že jde skočit pod vlak. V konverzaci uvedla přesné místo, kde chce sebevraždu spáchat. Dále napsala dopis na rozloučenou, nechala jej v kuchyni a odešla.“

Když matka Aničky po návratu z práce našla doma dopis na rozloučenou, okamžitě kontaktovala policii. Na základě souhlasu matky bylo vstoupeno do facebookové komunikace Aničky s Natálkou. Poslední zprávou byla právě informace o tom, že chce Anička spáchat sebevraždu, včetně konkrétního místa, kde chce svůj život ukončit. Díky tomu se podařilo dívku včas nalézt, jak sedí u kolejí. Anička byla následně převezena do psychiatrické léčebny.

A jak to bylo s Natálkou? Z té se vyklubal osmatřicetiletý **sociální inženýr**. V souladu se zákonem byl vyhledán a zadržen. Policii se ke svému jednání v plné míře přiznal. Mimo to také vydal svou facebookovou komunikaci, kde podobným způsobem, jako s Aničkou, jednal i s dalšími dívkami.

Bohužel u muže nebyl proveden znalecký sexuologický posudek. Nicméně byl policii podán podnět na podání obžaloby státnímu zástupci. Predátor byl poté obžalován u příslušného soudu. Soud ho uznal vinným a byl pravomocně odsouzen k trestu odnětí svobody ve výši tří let.

Osobně tento trest nepovažuji za adekvátní vzhledem k činům, kterých se predátor dopustil. Nicméně v porovnání s jinými konkrétními případy uvedenými v přílohách této práce se jedná o jeden z přísnějších trestů. V dalších případech byly uděleny tresty odnětí svobody v řádu i jen několika měsíců s podmíněným odkladem na zkušební dobu v řádu jednotek let.

5.3 Saferinternetczech

Na projekt *saferinternetczech* bylo odkazováno již v kapitole 3.3 *Profil predátora*. V té bylo čerpáno hlavně z videa *Nikdy nevíš*, publikovaného účtem projektu na sociální síti *YouTube*. Jednoduchá webová stránka *saferinternet.cz* se věnuje třem důležitým kategoriím. Pro potřeby této práce je důležitá první kategorie, která nese název Sociální sítě. Další dvě kategorie se věnují technologiím a financím. Články věnované sociálním sítím jsou velmi zajímavé a obsahují mnoho statistik, bohužel nejen těch pozitivních. Často se objevují statistiky týkající se kyberšikany, sextingu nebo jiného násilí na sociálních sítích, které je pácháno na dětech. Větší část článků se však věnuje bezpečnosti a ochraně soukromí na konkrétních sociálních sítích.¹⁰³

Na již zmiňovaném kanále *saferinternetczech* na sociální síti *YouTube* se kromě videa *Nikdy nevíš*, které se věnuje problematice kybergroomingu nachází i další videa upozorňující na rizika v prostředí sociálních sítí. Jedno z videí se týká šikany a kyberšikany včetně kyberstalkingu a ponižování na sociálních sítích. Další se věnuje zveřejňování příspěvků na internet, kdy je upozorňováno na to, že nahrané soubory, například fotografie či videa mohou již nikdy nemusí jít zcela vymazat. Poslední video se věnuje porušování práva na ochranu osobnosti, kdy je upozorňováno na sdílení fotografií a videí někoho jiného, bez jeho souhlasu. Opět se může jednat o formu kyberšikany. Nejzásadnější na těchto videích však není samotný příběh, ale následný rozbor problematiky. Ten provádí odborníci z odvětví psychologie, práva, nebo center pomoci obětem. Jedním z hlavních hlasů je bývalý vedoucí krizové *Linky bezpečí* Peter Porubský.¹⁰⁴

¹⁰³ Sociální sítě [online]. ČR: Safer Internet, 2023 [cit. 2023-02-21]. Dostupné z: <https://www.saferinternet.cz/socialni-site/>

¹⁰⁴ Saferinternetczech [online]. ČR: saferinternetczech, 2023 [cit. 2023-02-21]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/@saferinternetcz>

6 EFEKTIVNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Pohledy na vzdělávání v oblasti rizikového chování dětí a mládeže obecně existují dva. První používají známé přísloví, že „**zakázané ovoce chutná nejlépe**“, a že čím více se o takovém chování bude veřejně mluvit, tím více si jej budou chtít děti vyzkoušet. To však dnes není úplně pravda, protože k sextingu a kybergroomingu se děti často dostávají ještě dříve, než se setkají s první prevencí. Často tak sexting provozují, aniž by věděli, čeho se vlastně dopouští. Že se jedná o sexting mohou děti zjistit i několik let poté, co ho aktivně začaly provozovat.

S druhým pohledem souhlasím daleko více i já. Prevenci je třeba započít dříve. V dnešní době mají mobilní telefony s přístupem k internetu již děti v první třídě základní školy. Ačkoliv je většina sociálních sítí omezená věkem minimálně na třináct let, profily s falešným věkem si zakládají děti už ve čtvrtých třídách, tedy kolem věku deseti let. Ideální doba pro zahájení prevence je tedy někde před desátým rokem života dětí. Kdo by pak měl být základním zdrojem prevence je velmi obtížné určit. Rodiče nebo vzdělávací instituce? Dle mého názoru na tuto otázku existuje jen jedna správná odpověď. Ideální prevence lze dosáhnout pouze v případě zapojení rodiny i školy. Mnoho preventivních projektů proto nabízí vzdělávací semináře pro celé školy, na které jsou zvány rodiče s dětmi. V případě vzdělávací aktivity pouze pro děti zůstane v jejich mysli mnoho nezodpovězených dotazů, na které rodiče zřejmě nebudou znát odpověď nebo nebudou chtít odpovídat, aby svého potomka chránili. Pokud se však budou také účastnit vzdělávací akce, pochopí, jak je situace se zneužíváním dětí a mládeže na sociálních sítích vážná. Zároveň budou více schopni případné dotazy svým dětem zodpovědět. Dítě se totiž na citlivou otázku zeptá spíše vlastního rodiče než učitele před celou třídou. Efektivní model vzdělávání by pak měl zahrnovat několik klíčových prvků.

6.1 Včasné a pravidelné vzdělávání

Jak již bylo zmíněno v úvodu této kapitoly, prevenci je nutné zahájit včas. V rámci výuky na základních školách se první informace o sextingu a kybergroomingu dostávají k žákům přibližně v sedmé třídě v rámci občanské

výchovy. Některé základní školy zavedly samostatný předmět mediální výchova, který je však mnohem častěji vyučován v rámci několika předmětů, což je z mého pohledu v dnešní internetové době zcela nedostatečné. Problémem je i ta skutečnost, že žáci mají mnohdy větší znalosti a zkušenosti v oblasti médií než vyučující takového předmětu. Vraťme se ale na začátek. Brzký začátek a pravidelnost jsou pro efektivní prevenci důležité. Žáky nestačí na rizika virtuální komunikace upozornit pouze jednou. Je třeba s nimi řešit aktuální situace v rámci jejich vývinu. Určitá prevence rizikového chování na sociálních sítích by tak měla probíhat minimálně jednou za čtvrtletí. V ideálním případě pak v rámci jedné vyučovací jednotky každý měsíc.

6.2 Odborná prevence

Prevence, kterou jsou schopni zajistit učitelé však závisí jen na jejich vzdělání v dané oblasti a zájmu o problematiku. Proto je z mého pohledu více než vhodné využít během výuky i odborníků. Ti mohou být z různých oblastí. Nejčastěji se bude jednat o členy organizací, které se zabývají primární prevencí. Nicméně osobně mohu doporučit přednášky pana Kožíška, který se mimo primární prevence věnuje také sekundární a terciární. Z oblasti sekundární prevence nabízí možnost odborných přednášek také mnoho projektů pomáhajících obětem. Ty jsou nezbytné pro případ, že se již nějaký žák setkal se zneužitím a neví, jak svůj problém řešit. Terciární prevenci pak mohou přednášet například příslušníci PČR zabývající se kyberkriminalitou nebo lidé z oblasti výzkumu rizikového chování dětí a mládeže na sociálních sítích. Odborná prevence by měla být zařazena do výuky alespoň jednou ročně, v ideálním případě pak jednou během každého pololetí. Vhodné je také uspořádání přednášek či besed pro rodiče s dětmi, kterých se ale budou zároveň účastnit i učitelé. Protože jen společnými silami se dá docílit dostatečné úrovně prevence.

6.3 Interaktivní prvky výuky

Asi nejzákladnějším interaktivním prvkem ve výuce mohou být krátké preventivní dokumenty nebo výuková verze celovečerního dokumentu *V Síti*. Případně i k seriálu *#martyisdead* by bylo možné vytvořit pracovní listy. Zároveň tento seriál přímo vyzývá k další interaktivní výuce. Tentokrát ve formě hraných

scének. Postavit děti do modelových situací pod vedením pedagoga může být vhodným doplněním mediální výchovy. Důležité je vždy dohrát aktuální scénku do úplného konce. Tedy včetně řešení problému a následného trestu pro agresora. Právě rozprava nad tresty a následky pro agresora mohou děti od případného budoucího agresivního chování odradit.

6.4 Zapojení rodiny do školní prevence

Již několikrát bylo zmiňováno, že pro fungující prevenci je třeba spojit rodinnou a školní prevenci do jedné celistvé. Právě proto by měli být rodiče pravidelně informováni a zváni na besedy s dětmi. I jeden e-mail měsíčně po vyučovací jednotce věnované rizikům v prostředí internetu může velmi pomoci a pro rodiče by neměl být tak velkou zátěží. V této zprávě by mělo být popsáno co a jak bylo s dětmi probíráno, další informace a problematice a přehled odpovědí na možné otázky. Zároveň by byla vhodná účast rodičů alespoň jednou, ideálně dvakrát ročně na odborné přednášce týkající se prevence. Hodinu, případně devadesát minut, dvakrát za rok by mohl věnovat pro větší bezpečí svých dětí snad každý rodič. Odborné přednášky pak mohou vést k dalším diskuzím v domácím prostředí. S těmi by pak mohly rodičům pomáhat preventivní weby, které obsahují velké množství informací a jednotlivých rizicích společně s reálnými případy. Opět je důležité, aby k diskuzím docházelo pravidelně. Sice i jedna rozprava může pomoci, ale pro udržení kvalitní prevence je třeba věnovat problematice daleko více času.

6.5 Individuální pomoc

V případě, že během výuky dojde k zjištění nějakého nežádoucího jevu u žáků, je třeba aby učitel dokázal individuálně pomoci. Nejjednodušší je obrátit se na školního metodika prevence, případně výchovného poradce nebo školního psychologa. Ti mohou žákům s problémy pomoci nejvíce. Zároveň je důležité o problémech informovat rodiče. Někteří žáci ale mohou být značně proti, aby rodiče o problému věděli. Proto je nezbytné, aby pedagog dítěti dokázal vysvětlit o jak vážný problém se jedná a že by to rodiče měli opravdu vědět, aby se případné zneužívání mohlo vyřešit a aby došlo k potrestání predátora. Zároveň je důležité, aby alespoň jedna ze zmiňovaných dospělých osob znala základní

pravidla pro rizikovou komunikaci na sociálních sítích a dokázala tak dítě poučit. Důležitou součástí poučení je například informace o významu ukládání a nemazání zpráv a o způsobu ignorace agresora. V tom je důležité přistupovat individuálně ke každému dítěti, respektovat jeho soukromí a nadále ho chránit.

6.6 Sledování a vyhodnocení preventivního vzdělávání

Součástí každé výuky by mělo být její dlouhodobé sledování a vyhodnocování její kvality. Vzdělávání, které nemá přínos, a naopak spíše škodí, není vhodné udržovat ve školních osnovách. Proto musí být model efektivního vzdělávání v oblasti bezpečného chování na internetu zcela definován a popsán. To je důležité zejména pro jeho případné budoucí úpravy. I kvalitní vzdělávací program čase zestárne svou neaktuálností může značně uškodit. Proto je třeba neustálého sledování a aktualizování osnov mediální výchovy podle aktuálních trendů. Protože co bylo aktuální před pěti lety může být dnes zastaralé, a naopak před pěti lety neznámá sociální síť může mít dnes miliardy uživatelů.

6.7 Základní zásady efektivního vzdělávání

Efektivní vzdělávání v oblasti prevence rizikového chování na sociálních sítích by mělo být prováděno podle určitých zásad. Následujících několik bodů může pomoci v sestavování vhodné náplně vyučovacích jednotek.

1. Témata

První zásadou je volba vhodných témat. Žádné téma není tabu, ale některá témata je vhodnější probírat až se staršími žáky. Důležité je věnovat pozornost všem tématům z oblasti rizikového chování na sociálních sítích. Mimo sexting a kybergrooming na které se zaměřuje tato práce se může jednat například o kyberšikanu, online podvody nebo závislost na internetu zvaná netolismus.

2. Zdroje informací

Druhá zásada je spojena se zdroji informací. Ideálními zdroji mohou být odborné publikace, případové studie či několikrát zmiňovaná videa a dokumenty. Výklady by měl být vždy doplněný prezentací s vhodnými obrázky. Právě vizuální prvky u žáků a studentů vzbuzují pozornost nejvíce.

3. Aktivní přístup

Vzdělávání by mělo být co nejvíce interaktivní. Praktické aktivity ve smyslu modelových cvičení jsou pro pochopení problematiky zásadní. Díky nim se daří žákům a studentům lépe pochopit, jak rizika v reálném světě fungují a jak se zachovat v situacích, které vyžadují obezřetnost.

4. Kritické myšlení a rozhodování

Efektivní vzdělávání by mělo podporovat kritické myšlení a rozhodování dětí a mládeže. Žáci a studenti by měli být schopni posoudit, jaké jsou důsledky jejich jednání na sociálních sítích, a zvažovat, jaké jsou možnosti řešení, pokud se dostanou do nebezpečné situace.

5. Cílené vzdělávání

Konkrétní části vzdělávání by měli být cílené na určitou věkovou skupinu žáků. S mladšími dětmi je tak vhodné probírat základní koncepty typu zakládání profilů, vytváření bezpečných hesel a sdílení osobních informací. Vzdělávání starších studentů by pak mělo být zaměřeno například na rizika sociálních sítí v oblasti vztahů nebo kariéry.

6. Kontinuální vzdělávání

V závislosti na předchozím bodě je třeba aby vzdělávání navazovalo. Zároveň je důležité předešlou problematiku ve zkratce opakovat. Hlavní výhodou kontinuálního vzdělávání je jeho aktuálnost. Výuku lze vždy upravit podle aktuálních trendů a rizik sociálních sítí.

7. Spolupráce s rodiči a komunitami

Několikrát zmiňovaná spolupráce s rodiči je opravdu nezbytně nutná. Vhodná je ale i spolupráce v rámci komunit, které děti navštěvují. Mezi žáky oblíbené počítačové kroužky určitě mohou rozšiřovat povědomí o bezpečí na internetu a na sociálních sítích. Prevenci rizikového chování na sociálních sítích se mohou věnovat například i komunity v rámci skautských oddílů, dramatických kroužků nebo lekcí cizích jazyků.

7 ŘEŠENÍ ZNEUŽÍVÁNÍ DĚTÍ A MLÁDEŽE NA SOCIÁLNÍCH SÍTÍCH

V ideálním případě by tato kapitola byla zcela nadbytečná, protože pokud by všichni dodržovali zákony a základní pravidla bezpečného chování na internetu, vůbec by k situacím zneužívání dětí a mládeže na sociálních sítích nedocházelo. Bohužel v ideálním světě nežijeme, proto se velmi často stává, že se dítě stane obětí internetového predátora. Pak je nezbytné začít situaci co nejdříve řešit.

7.1 Základní možnosti řešení

Základním místem pro řešení by měl být domov. Oběť by se měla svěřit svým rodičům nebo jiné dospělé osobě. Dospělá osoba by pak měla dítě vyslechnout, snažit se posbírat virtuální komunikaci dítěte s predátorem a vše předat na oddělení PČR. Policie pak predátora v rámci zákonných možností vystopuje, zadrží a obviní. V ideálním případě bude predátor soudem shledán vinným a bude odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Bohužel právní úprava v České republice není aktuální vzhledem k rizikům, která číhají na ty nejzranitelnější oběti, děti, v prostředí internetu. Další nevýhodou současných zákonů je jejich benevolence, kdy v případě odsouzení k nepodmíněnému trestu je často výše trestu v rozmezí několika měsíců, až let. Mnohem častěji se však přistupuje k možnosti odložení trestu na zkušební dobu, takzvané podmínce.

7.2 Přehled kroků při řešení zneužívání na sociálních sítích

1. Vytvoření bezpečného prostředí – sociální sítě by měly vytvářet bezpečné prostředí pro děti a mladistvé, včetně zásad chování. Vytvoření bezpečného profilu by pak mělo být popsáno v rámci průvodce při zakládání profilu na sociální síti.
2. Nahlášení podezřelého chování – pokud i přesto dojde ke kontaktování dítěte osobou, která se snaží o jeho zneužití, je třeba situaci nahlásit správcům sociální sítě. Nahlášení profilu predátora, jehož přílohou by mělo být stručné osvětlení problému by mělo být jednodušší a přístupné i v nabídce soukromých zpráv.

3. Blokace predátora – s nahlášením profilu predátora souvisí i jeho blokace. Záměrně je tento krok umístěn až za nahlášení, jelikož nahlášením můžeme pomoci i dalším potenciálním obětem. Blokace pomůže pouze oběti, která predátora zablokuje.
4. Řešení problému s osobou blízkou – po zmaření kontaktu s predátorem je pro jeho dopadení a potrestání potřeba, aby dítě řešilo svůj problém s dospělou osobou, která mu může více pomoci.
5. Právní kroky – s dospělou osobou je pak pro oběť v dětském věku daleko snazší jít na místní oddělení PČR a celou situaci nahlásit. PČR by měla situaci prověřit v zákonem stanovených mezích. V případě shledání protiprávního jednání by měl celou situaci řešit soud.

7.3 Možnosti pomoci ve škole

Právě škola je místem, kde po domově tráví děti nejvíce času. Proto by i škola měla být schopna pomoci oběti zneužívání na sociálních sítích. Velmi často totiž k rizikové komunikaci může docházet i v prostorách školy. Proto vznikají pozice pro speciálně proškolené pedagogy, kteří mají za úkol v případě problémů pomoci žákům a studentům svých škol. Ti by se pak neměli bát obrátit se na své pedagogy, protože i ti mohou pomoci a vždy je lepší řešit problémy s někým než sám, což v případě dětských obětí platí dvojnásob.

Školní metodik prevence

Školním metodikem prevence se může stát prakticky kterýkoliv z členů pedagogického sboru. Tato činnost bohužel není příliš populární. Práce v oblasti prevence sociálně patologických jevů není pro každého. Hlavním předmětem této funkce je metodická, koordinační a poradenská činnost v oblasti rizikového chování. Zároveň by dobrý metodik prevence měl zvyšovat informovanost o potenciálních rizicích, a to nejen u svých kolegů a žáků, ale i u rodičů žáků. Cílem informovanosti je zajištění co největší a nejkvalitnější primární prevence

vůči rizikovému chování. Školní metodik prevence úzce spolupracuje s třídními učiteli, výchovným poradcem a školním psychologem.¹⁰⁵

Výchovný poradce

Náplní práce výchovného poradce je zejména kariérní poradenství u žáků a studentů. Mimo kariérní poradenství se zabývá i problémovými žáky, kteří se dopustili nějakého nežádoucího jednání. Za nežádoucí jednání můžeme považovat například nadměrné absence, neomluvené absence, ale i páchání trestné činnosti. Nejčastěji se jedná o páchání šikany potažmo kyberšikany. K těmto problémům velmi často dochází právě na půdě školy. Kromě agresorů pracuje výchovný poradce také s oběti. Výchovný poradce často spolupracuje s rodiči, sociálním odborem, soudy, probační a mediační službou nebo lékaři.¹⁰⁶

Školní psycholog

Asi nejčastěji se žáci, kteří mají problémy obrací na školního psychologa. Ten má za cíl co nejefektivněji pomoci žákům s jejich problémy. Nejčastěji se jedná o výchovné nebo výukové problémy, nicméně ani to, že se žák stane obětí kybernetické trestné činnosti není neobvyklé. Individuálními rozhovory s žáky se snaží zjistit vše o problému a následně formou poradenství a terapie pomoci. Zároveň velmi úzce spolupracuje s rodiči, kterým může poskytnout cenné rady ohledně přístupu k dítěti, případně k řešení daného problému. Pro dítě, které se stalo obětí zneužití na sociálních sítích je právě školní psycholog osobou, které se se svými problémy rozhodnou svěřit. Kvalitní školní psycholog pak může velmi napomoci při objasňování případu.¹⁰⁷

7.4 Projekty, které mohou pomoci

Pokud se dítě stane obětí predátora, často se za to stydí. Hlavně před svými rodiči, kteří dítě mnohokrát varovali a snažili se mu omezovat přístup k rizikovým

¹⁰⁵ Školní metodik prevence. Národní ústav pro vzdělávání [online]. Praha: NÚV, 2011-2022 [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/projekty/rspp/skolni-metodik-prevence>

¹⁰⁶ Výchovný poradce. Národní ústav pro vzdělávání [online]. Praha: NÚV, 2011-2022 [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/projekty/rspp/vychovny-poradce>

¹⁰⁷ Školní psycholog. Národní ústav pro vzdělávání [online]. Praha: NÚV, 2011-2022 [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/projekty/rspp/skolni-psycholog>

webovým stránkám. Oběť pak potřebuje jinou možnost, na koho se může ideálně anonymně obrátit. Proto zde vznikají projekty pomoci obětem. V rámci jedné z odborných stáží na MŠMT jsem měl možnost účastnit se zasedání krajských ředitelů prevence se zástupci z MŠMT. Na zmiňovaném jednání probíhala také prezentace některých projektů, které nabízejí pomoc dětským obětem. Některé z nich budou v následujících odstavcích představeny.

E-Bezpečí

Celorepublikový projekt zabývající se prevencí, vzděláváním, výzkumem, intervencí a osvětou v oblasti rizikového chování na internetu. V posledních letech se projekt věnuje také pozitivnímu využívání informačních technologií ve vzdělání a běžném životě. Projekt *E-Bezpečí* je realizován *Centrem prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého* ve spolupráci s dalšími organizacemi. Mimo další rizikové chování se projekt zaměřuje na sexting, kybergrooming a rizika sociálních sítí, čemuž se věnuje i celá tato práce. V rámci projektu *E-Bezpečí* probíhají významné terénní práce se všemi věkovými kategoriemi. Do této terénní práce spadá zejména přednášková, preventivní a vzdělávací činnost. Multimediální besedy doprovázeny prezentacemi a videoukázkami, jsou pořádány nejen pro žáky a studenty, ale také pro celé rodiny, případně pro pedagogy nebo policisty. Mimo preventivní programy realizuje projekt *E-Bezpečí* také celorepubliková výzkumná šetření zaměřená převážně na rizikovou komunikaci v online prostředí. Poslední velmi důležitou činností je provozování online poradny. V rámci poradny již našlo pomoc přes 5.500 dětských obětí kyberkriminality.¹⁰⁸

Linka bezpečí

Linka bezpečí je asi nejznámější organizací, která se zabývá nonstop pomoci dětem. Bezplatnou telefonní linku 116 111 obsluhuje čtyřadvacet hodin denně několik odborníků, kteří jsou kdykoliv připraveni pomoci dětem a mládeži v náročných životních situacích. Mimo telefonní číslo je možné linku bezpečí

¹⁰⁸ Projekt E-Bezpečí [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2022 [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: <https://e-bezpeci.cz/index.php/o-projektu/oprojektu>

kontaktovat na e-mailové adrese pomoc@linkabezpeci.cz, případně pomocí online chatu dostupného na webových stránkách organizace. Nevýhodou emailové komunikace je delší doba doručení odpovědi. Stejně tak online chat není dostupný nonstop. Webové stránky obsahují další důležité informace týkající se možných potíží včetně sextingu a kybergroomingu. Problémy jsou stručně představeny a doplněny modelovými příklady včetně rad, jak se zachovat v případě, že se dotyčný stane obětí.¹⁰⁹

Persefona

Organizace *Persefona* se věnuje zejména dlouhodobé komplexní pomoci obětem domácího násilí, sexuálního zneužívání a znásilnění. Právě mezi sexuální zneužívání můžeme zařadit i nátlakový sexting či kybergrooming. Nevýhodou organizace je její úzké pole působnosti. Funguje totiž pouze pro Jihomoravský kraj. Hlavní výhodou je již zmiňovaný dlouhodobý přístup k obětem. Svým klientům *Persefona* nabízí sociální, psychologickou a právní pomoc. Právě kvalitně poskytovanou pomoc by v případě rozšíření do dalších krajů nebylo možné dostatečně poskytovat. Proto organizace funguje pouze ve svém kraji působnosti. Pokud se na ní pomocí telefonu, online chatu nebo kontaktního formuláře obrátí osoba z jiného kraje nebude zcela odmítnuta. Bude odkázána na jiné organizace s celorepublikovou působností.¹¹⁰

Nebud' obět'!

Obdobně jako *Persefona* v Jihomoravském kraji funguje i organizace *Nebud' obět'!* v kraji Moravskoslezském. Tato organizace se ale více zaměřuje na prevenci a odhalení případného zneužívání dětí na internetu. Mimo preventivních přednášek pro žáky a studenty se organizace zaměřuje také na cílovou skupinu rodičů, pedagogů, a úředníků, kteří se v rámci profese setkávají s dětmi. To vše bohužel probíhá pouze na území Moravskoslezského kraje. Webové stránky *Nebud' obět'!* jsou ale dostupné všem. Z mého pohledu se jedná o nejlépe

¹⁰⁹ Linka Bezpečí [online]. Praha: Linkabezpeci, 1994-2023 [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: <http://www.linkabezpeci.cz/>

¹¹⁰ Persefona [online]. Brno: Persefona, 2015 [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: <https://www.persefona.cz/>

zpracované preventivní webové stránky. Nabízí vysvětlení pojmů z oblasti kyberkriminality, odborné články ohledně problematiky zneužívání dětí na internetu, reálné příběhy, ale také reálné dotazy s odpověďmi. Ty jsou anonymně pokládány reálnými oběťmi, ale spolu s odpovědí jsou zveřejněny pro případné další oběti, které se setkají s podobnými problémy. Zásadní pro potřeby této práce je sekce „Pomoc“. V té se nachází výsledky výzkumných šetření v oblasti chování dětí na internetu, ale i přístupu rodičů. Na další kartě se nachází několik sad pravidel bezpečného chování na internetu. Některá pravidla bohužel nejsou příliš aktuální, jelikož vývoj nových sociálních sítí je daleko rychlejší než vývoj nových preventivních opatření. Větší část se však dá z e-mailové komunikace, pro kterou byly pravidla původně vymyšlené, používat i pro bezpečnou komunikaci na sociálních sítích.¹¹¹

Internetem bezpečně

Kromě pomoci obětem nabízí projekt *Internetem bezpečně* i rady pro rodiče, kteří našli u svého potomka závadovou komunikaci. Prvním nejdůležitějším bodem je zachovat klid. Jen klidný rodič si může pohovořit s dítětem o případné závadové komunikaci. Rodič by měl dítěti vysvětlit proč vyhodnotil komunikaci jako závadovou a upozornit ho na možná rizika. Pokud by rodič nevěděl jak na to, většina možných rizikových komunikací je popsána a pojmenována na webových stránkách projektu. Vzhledem k tomu, že rodič reagoval v klidu, dítě se nezablokuje a nebude se bát svěřit s případnými problémy. Oproti jiným odborníkům je zde lehce odlišný postup pro následné řešení. V prvním kroku je důležité nechat zařízení v takovém stavu, v jakém ho rodič našel. Druhý krok s ním úzce souvisí, je totiž důležité nic nemazat a vše ideálně zálohovat. Třetí krok se značně liší od jiných rad, jak rizikovou komunikaci řešit. Autoři projektu *Internetem bezpečně* radí neblokovat žádného uživatele, a to ani potenciálního predátora. Ten sice bude nadále moci kontaktovat svou oběť, ale nepojme podezření, že se případ řeší. Na konci se nachází jedna velmi důležitá rada. „*S případným útočníkem nekomunikujte z profilu svého dítěte – u případného*

¹¹¹ Nebuď obět! [online]. Ostrava: Nebuď obět!, 2023 [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: <http://nebudobet.cz/>

soudního řízení se může hájit tím, že věděl, že nekomunikuje s dítětem.“ Ale i na tuto radu existuje druhý pohled. V *Seznam se bezpečně 1* byl zmíněn příběh dívky, za kterou převzal komunikaci otec a domluvil s predátorem schůzku. K tomu ale došlo pod kontrolou PČR ve chvíli, kdy se připravovalo zadržení predátora.¹¹²

¹¹² INTERNETEM BEZPEČNĚ [online]. Karlovarský kraj: Internetem bezpečně, 2018 [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: <https://www.internetembezpecne.cz/>

ZÁVĚR

Největším problémem zneužívání dětí a mládeže na sociálních sítích je vysoká latence těchto případů. Skautští vedoucí *Piškot a Meluzín* prokazatelně zneužili 39 dětí, než se případem začaly zabývat orgány činné v trestním řízení. Podle odborníků mohla dvojice vedoucích zneužít na sociálních sítích až 120 dětí. U většiny to však nebylo prokazatelné. Podle zpovědi jednoho z pachatelů, s cílem zneužít, oslovili více než 1.000 dětí. Podobných případů tu může být velké množství, ale strach obětí a vyvinuté sociální inženýrství predátorů je drží skryté v útrobách sociálních sítí a celkově internetu.

Co se týká hlavního cíle této práce, vytvoření modelu pro efektivní vzdělávání v oblasti bezpečí dětí a mládeže na internetu, bohužel nebyl v dostatečné míře vyzkoušen, aby se dala potvrdit či vyvrátit jeho efektivnost. První dílčí cíl zaměřený na analýzu dat v oblasti sdílení osobních údajů byl naplněn. Využitá data byla co nejaktuálnější z let 2015 a 2021. Tento rozsah byl pro porovnání a analýzu rozdílů ideální. Analýza a rozbor profilů na sociálních sítích se rovněž vydařila. Použit byl typický *facebookový* profil dítěte ve věku přibližně patnácti let. Z profilu je zřejmé, že se osoba snaží zaujmout množstvím a zajímavostí vyplněných informací. Některé jsou zcela zřetelně falešné, jiné zase velmi nebezpečné. Co se týká profilu agresora, ten byl mnohokrát popisován jak v dokumentárním filmu *V síti*, tak ve videích projektu *Seznam se bezpečně*. Taktéž kniha *Bezpečně na Internetu* nabízí přehled informací o profilu predátora. Z těchto informací byly popsány dva druhy typických profilů predátora. S tímto cílem úzce souvisel i následující, kterým bylo vytvoření návodu pro založení ideálního profilu dítěte. Opět byl vybrán profil na sociální síti *Facebook*, jelikož se jedná o jednu z nejoblíbenějších sociálních sítí v naší zemi. Čtvrtý cíl byl naplněn pouze částečně. Analýza preventivních programů byla provedena úspěšně, avšak jejich využití pro efektivní výuku zatím nebylo úspěšně aplikováno. Poslední cíl byl rovněž naplněn pouze částečně. Dotazníkové šetření bylo opět úspěšně realizováno, dokonce s větším počtem respondentů, ale na samostatnou kapitolu věnující se srovnání výzkumných šetření již v práci nezbylo místo. Nicméně porovnání výsledků je dostupné v rámci tabulek, které jsou součástí příloh této práce a některé výsledky jsou prezentovány a srovnány přímo v textu práce.

Základní hypotézu této práce, předpoklad, že sociální sítě jsou nedílnou součástí života nových generací, jejíž příslušníci si ale neuvědomují rizika spojená s nevhodným používáním sociálních sítí, je dle zjištěných informací možné verifikovat. Moderní generace opravdu považují sociální sítě jako něco, bez čeho nemohou existovat. Tomuto pohledu velmi pomohla doba restrikcí a uzavření škol v období pandemie *COVID-19*. V té době totiž pro děti a mládež prakticky neexistovalo jiné možné udržení kontaktu se svými přáteli, než pomocí sociálních sítí či mobilních hovorů a SMS zpráv. Spolu s vyšším a častějším užíváním sociálních sítí opadá také strach. Děti si rizika spojená se sdílením osobních údajů neuvědomují, protože u nich konkrétně ke zneužití (zatím) nedošlo.

Druhou hypotézu, nové aplikace mohou snížit riziko zneužívání dětí a mládeže na sociálních sítích, budu muset dle dosažených informací falzifikovat. Nové aplikace sice mají velký potenciál snižovat riziko zneužívání dětí a mládeže na sociálních sítích, ale bohužel ho zcela nevyužívají. S touto hypotézou souvisí i třetí zmíněná, výchozí nastavení soukromí na sociálních sítích není pro děti a mládež dostatečné. Výchozí nastavení soukromí je jedním z potenciálů nových aplikací, ale zároveň snadno implementovatelný bezpečnostní prvek i do těch stávajících. Nejpoužívanější sociální sítě se již uchýlili k výchozímu nastavení dětských profilů na soukromé. Jedná se o velmi pozitivní krok, které může pomoci hlavně neznalým dětem, které si zakládají svůj první profil na sociální síti.

Třetí hypotéza, dostupnost pomoci obětem je na dostatečné úrovni, je dle mého uvážení verifikovatelná. Pomoc po celé České republice je dostatečná. V některých krajích je dokonce na velmi vysoké úrovni, díky krajským projektům. Jedinou neznámou je rozsah pomoci obětem na školách. Je velmi individuální, jestli základní nebo střední škola dokáže dostatečně pomoci svým žákům a studentům v jednotlivých problémech souvisejících se zneužíváním dětí a mládeže na sociálních sítích.

Čtvrtá hypotéza, ochrana dětí před zneužíváním na sociálních sítích by měla být založena na spolupráci mezi rodiči, školami, preventivními organizacemi a samotnými sociálními sítěmi, se ukázala jako zcela pravdivá. Nejeftektivnější prevence se dá docílit jen spojením všech jednotlivých prvků ochrany. Ideální

možností pak je uspořádání preventivních přednášek pro rodiče a děti v rámci školy. Všichni tak budou mít stejné základní informace, které se posléze dají více rozebírat, nebo o kterých je možné vést otevřenou diskuzi.

Poslední hypotéza je velkým zklamáním. Očekávání, že dokumentární film *V síti* a medializace případů, které se v dokumentu objevily, povede k větší opatrnosti dětí a mládeže nebylo naplněno. Naopak výsledky dotazníkového šetření ukazují, že děti a mládež se chovají v prostředí internetu méně bezpečně, než v roce 2021. Zároveň si ale své nebezpečné chování neuvědomují. Více než 46 % dotazovaných se domnívá, že se na internetu chovají na 80-99 % a přibližně 16 % dotazovaných odpovědělo, že se chovají bezpečně na 100 %. V roce 2021 takto odpovídalo 50 % respektive 16 % dotazovaných. Zároveň ale v roce 2023 přesně třetina respondentů zaslala někomu na sociálních sítích své erotické fotografie. V roce 2021 takovou fotografii zaslalo 31 % dotazovaných.

Úplným závěrem je nezbytné zopakovat, že rizika sociálních sítí jsou značná. Člověk si nemůže být nikdy jistý s kým doopravdy komunikuje, pokud danou osobu reálně nezná. Ovšem i v takovém případě se dá narazit na falešný profil. Nejzranitelnějšími uživateli sociálních sítí jsou bohužel děti a mládež. Nicméně obětí nejrůznějších typů kybernetické trestné činnosti v prostředí sociálních sítí se může stát každý. Nemusí se nutně jednat o sexuální zneužívání spojené se sextingem a kybergroomingem. Bohužel existují i jiné důvody pro vydírání. Sociální inženýři jsou si jich plně vědomi a každý den se pokouší napadat velké množství lidí. Proto je potřeba uvědomovat si toto riziko a s novými kontakty začínat konverzaci velmi obezřetně. Pokud by tato práce pomohla, byť jen jednomu člověku, tak měla smysl. Pro tento případ, ale i pro případ, že práce nikomu nepomůže, je mým cílem dále pracovat na vytváření a vylepšování efektivního modelu vzdělávání v oblasti rizikového chování dětí na internetu.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A DALŠÍCH PRAMENŮ INFORMACÍ:

Knižní publikace, absolventské práce a právní předpisy:

1. BOYD, Danah. Je to složitější: Sociální život teenagerů na sociálních sítích. Praha: Akropolis, 2017, ISBN 978-80-7470-165-8.
2. DÖRING, Nicola. Consensual sexting among adolescents: Risk prevention through abstinence education or safer sexting? *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace* [online]. 2014, 8(1) [cit. 2023-02-24]. ISSN 1802-7962. Dostupné z: doi:10.5817/CP2014-1-9
3. HOLLÁ, Katarína. Sexting a kyberšikana. Bratislava: IRIS, 2016, ISBN 978-80-8153-061-6.
4. KARDARAS, Nicholas. Svítící děti: závislost na moderních technologiích a jak se jí zbavit. Brno: Zoner Press, 2021, Technologie (Zoner Press). ISBN 978-80-7413-451-7.
5. KOHOUT, Roman a Radek KARCHŇÁK. Bezpečnost v online prostředí. Karlovy Vary: Biblio Karlovy Vary, 2016, ISBN isbn978-80-260-9543-9.
6. KOLOUCH, Jan. CyberCrime. Praha: CZ.NIC, z. s. p. o, 2016, ISBN 978-80-88168-18-8.
7. KOPECKÝ, Kamil, René SZOTKOWSKI a Pavla DOBEŠOVÁ. Riziková komunikace a seznamování českých dětí v kyberprostoru [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2021, ISBN 978-80-244-5915-8. Dostupné z: <https://doivup.upol.cz/pdfs/doi/9900/04/3400.pdf>
8. KOPECKÝ, Kamil, René SZOTKOWSKI a Veronika KREJČÍ. Rizikové formy chování českých a slovenských dětí v prostředí internetu. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, ISBN 978-80-244-4861-9.
9. KOŽÍŠEK, Martin a Václav PÍSECKÝ. Bezpečně n@ internetu: průvodce chováním ve světě online. Elektronické. Praha: Grada Publishing, 2016, ISBN 978-80-247-5595-3.
10. MATOUŠ, Petr. Rizikové chování dětí a mládeže na internetu. Praha, 2021. Bakalářská práce. Policejní akademie ČR. Vedoucí práce PhDr. Lukáš Urban, Ph.D.

11. PETROWSKI, Thorsten. *Bezpečí na internetu: pro všechny*. Liberec: Dialog, 2014, Tajemství (Dialog). ISBN 978-80-7424-066-9.
12. PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.
13. SHARIFF, Shaheen. *Sexting and cyberbullying: defining the line for digitally empowered kids*. 2. vydání. New York: Cambridge University Press, 2015. ISBN 978-110-7625-174.
14. SZOTKOWSKI, René, Kamil KOPECKÝ a Pavla DOBEŠOVÁ. *Sexting u českých dětí* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2020, ISBN 978-80-244-5794-9. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/odborne-studie/144-sexting-u-ceskych-deti-2020-szotkowski-kopecky-dobesova/file>
15. WILLARD, Nancy. *Cyberbullying and cyberthreats*. 1. USA, 2007. ISBN 978-0-87822-537-8.
16. WOLAK, J. and FINKELHOR, D. (2011). *Sexting: A typology*. Durham, NH: Crimes against Children Research Center. Dostupné z: <https://scholars.unh.edu/ccrc/48/>
17. Úmluva č. 104/1991 Sb., o právech dítěte
18. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
19. Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže
20. Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů

Elektronické prameny:

1. Internet – English meaning.: Cambridge Dictionary [online]. Cambridge University: Cambridge Dictionary, 2022 [cit. 2022-11-25]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/internet>
2. Internet noun – Definition [online]. Oxford University: Oxford Dictionaries, 2022 [cit. 2022-11-25]. Dostupné z: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/internet>
3. What is the Internet? [online]. TechTarget, 2022 [cit. 2022-11-25]. Dostupné z: <https://www.techtarget.com/whatis/definition/Internet>

4. Co je to kyberprostor?. Správa-sítě.eu [online]. ČR: Aira GROUP, 2022 [cit. 2022-12-03]. Dostupné z: <https://www.sprava-site.eu/kyberprostor/>
5. Kyberkriminalita. Policie České republiky [online]. ČR: Policie ČR, 2022 [cit. 2022-12-03]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/kyberkriminalita.aspx>
6. Sociální média. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2022 [cit. 2022-12-03]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Soci%C3%A1ln%C3%AD_m%C3%A9dia
7. Sociální sítě – Social Media. MEDIAGURU [online]. Praha: PHD, 2022 [cit. 2022-12-03]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/slovník-a-mediatypy/slovník/klicova-slova/socialni-site-social-media/>
8. Co je to Sociální síť? - IT Slovník [online]. ČR: IT-Slovník.cz, 2022 [cit. 2022-11-25]. Dostupné z: <https://it-slovník.cz/pojem/socialni-sit>
9. Co si představit pod pojmem sexuální násilí. Persefona [online]. ČR: Persefona, 2015 [cit. 2022-12-17]. Dostupné z: <https://www.persefona.cz/co-si-predstavit-pod-pojmem-sexualni-nasili>
10. Sexuální násilí – Profem. ProFem [online]. ČR: proFem, 2022 [cit. 2023-12-17]. Dostupné z: <https://www.profem.cz/cs/s-cim-pomahame/sexualni-nasili>
11. Zneužívání dětí na internetu. Policie České republiky [online]. ČR: Policie ČR, 2022 [cit. 2022-12-17]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/zneuzivani-deti-na-internetu.aspx>
12. Generace – Sociologická encyklopedie. Sociologická encyklopedie [online]. ČR: Sociologický ústav AV ČR, 2020 [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Generace>
13. Generation timeline. In: Wikimedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2022 [cit. 2022-12-03]. Dostupné z: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/3e/Generation_timeline.svg
14. Generace Z. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2023 [cit. 2023-01-11]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Generace_Z

15. Generace X, Y, Z a Baby boomers. Sítě v hrsti [online]. ČR: sitevhrsti, 2023 [cit. 2023-01-11]. Dostupné z: https://sitevhrsti.cz/generace-x-y-z-baby-boomers/#Generace_Z_2000-2010
16. Understanding Generation Aplha – McCrindle. McCrindle [online]. Austrálie: McCrindle, 2022 [cit. 2023-01-11]. Dostupné z: <https://mccrindle.com.au/article/topic/generation-alpha/generation-alpha-defined/>
17. Jan Werich citát - citaty.net [online]. ČR: citaty.net, 2022 [cit. 2023-01-06]. Dostupné z: <https://citary.net/citaty/14031-jan-werich-mladi-biologicke-neosvobozuje-od-blbosti-a-hloupos/>
18. Sókratés citát - citaty.net [online]. ČR: citaty.net, 2022 [cit. 2023-01-06]. Dostupné z: <https://citary.net/citaty/21792-sokrates-nase-mladez-miluje-prepych-nema-spravne-chovani/>
19. MEZIGENERAČNÍ KONFLIKTY Mgr. Zuzana Starošíková [online]. In: Olomouc, 2017 [cit. 2022-11-27]. Dostupné z: https://www.olomouc.eu/administrace/repository/gallery/articles/21_/21743/mezigeneracni-konflikty.cs.pptx
20. Co je sociální inženýrství?. Avast [online]. ČR: AVAST Software, 2023 [cit. 2023-01-26]. Dostupné z: <https://www.avast.com/cs-cz/c-social-engineering>
21. 09.pdf. In: Pediatrie pro praxi [online]. ČR: Pediatr.praxi, 2015 [cit. 2023-01-26]. Dostupné z: <https://www.pediatriepropraxi.cz/pdfs/ped/2015/05/09.pdf>
22. ICT – Sociální sítě jako hlavní komunikační prostředek mladé generace – Eliška Vyhnánková. In: YouTube [online]. ČR: Projekt SYPO, 2020 [cit. 2023-01-11]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=uT1BFah5zbQ>
23. Sociální sítě jako hlavní komunikační prostředek mladé generace. Národní pedagogický institut České republiky [online]. ČR: NPI, 2023 [cit. 2023-01-11]. Dostupné z: <https://www.npi.cz/vzdelavani/21-webinare/7127-socialni-site-jako-hlavni-komunikacni-prostredek-mlade-generace3>
24. Social23. In: MEDIAGURU [online]. ČR: PHD, 2023 [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <https://mediagurucdneu.azureedge.net/media/23436/social23.png>

25. Digital 2022: Czechia. In: DataReportal [online]. Singapur: Kepios, 2022 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://datareportal.com/reports/digital-2022-czechia>
26. The Social Network. In: IMDb [online]. Anglie/USA: IMDb.com, 2023 [cit. 2023-01-26]. Dostupné z: <https://www.imdb.com/title/tt1285016/>
27. Instagram [online]. USA: Meta, 2023 [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <https://www.instagram.com/>
28. TikTok [online]. USA: TikTok, 2023 [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <https://www.tiktok.com/cs-CZ/>
29. Snapchat – The fastest way to share a moment! [online]. USA: Snap, 2023 [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <https://www.snapchat.com/>
30. Je bezpečné posílat nahé fotky na Snapchat?. In: Moyens I/O [online]. Francie: Moyens I/O Magazine, 2022 [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <https://cz.moyens.net/socialni-site/je-bezpecne-posilat-nahe-fotky-na-snapchat/>
31. Home / Twitter [online]. USA: Twitter, 2023 [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <https://twitter.com/home>
32. LARSON, Gary W. Instant messaging – Communication – Britannica. Encyclopedia Britannica [online]. Velká Británie / USA: Encyclopedia Britannica, 2023 [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/instant-messaging>
33. Messenger [online]. USA: Meta, 2023 [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <https://www.messenger.com/>
34. WhatsApp [online]. USA: WhatsApp, 2023 [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <https://www.whatsapp.com/?lang=cs>
35. Home – Viber [online]. Israel: Viber Media S.à r.l., 2023 [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <https://www.viber.com/en/>
36. Děti a rizika sociálních sítí. In: YouTube [online]. ČR: Šance Dětem, 2014 [cit. 2023-02-07]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=3QncEyELmTo>
37. Resources for Children an Young People. Child Safe Net [online]. Nepál: Childsafenet, 2023 [cit. 2023-02-21]. Dostupné z: <https://www.childsafenet.org/resources-for>

38. Nikdy nevíš. In: YouTube: saferinternetczech [online]. ČR: saferinternetczech, 2013 [cit. 2023-02-21]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=O79-0FUeYrk&list=PLQe7s_IKdHIAycTLmN_ojbey-joyldxRh
39. The first camera phone was sold 22 years ago, but what was it?. In: Andoid authority [online]. USA: Authority media, 2023 [cit. 2023-02-21]. Dostupné z: <https://www.androidauthority.com/first-camera-phone-anniversary-993492/>
40. Sexting – Wikisofia [online]. ČR: wikisofia, 2022 [cit. 2023-02-21]. Dostupné z: <https://wikisofia.cz/wiki/Sexting>
41. Motivace pro provozování sextingu – představa dětí. In: KOPECKÝ, Kamil a René SZOTKOWSKI. Sexting a rizikové seznamování českých dětí v kyberprostoru [online]. Olomouc: Centrum prevence rizikové virtuální komunikace ©, 2017, s. 8 [cit. 2023-02-22]. Dostupné z: <https://www.e-bezpecni.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/96-sexting-a-rizikove-seznamovani-2017/file>
42. Cyber Grooming. Child Safe Net [online]. Nepál: Childsafenet, 2023 [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://www.childsafenet.org/new-page-15>
43. O filmu. V SÍTI [online]. ČR: V síti, 2021 [cit. 2023-02-22]. Dostupné z: <https://vsitifilm.cz/o-filmu.html>
44. Nekrolog: Seznam se bezpečně!. E-Bezpečí [online]. ČR: e-bezpečí, 2018 [cit. 2023-03-02]. Dostupné z: <https://www.e-bezpecni.cz/index.php/novinky/1313-nekrolog-seznam-se-bezpecne>
45. Seznam se bezpečně 1. In: Stream.cz [online]. ČR: Bezpečně online, 2023 [cit. 2023-02-27]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/seznam-se-bezpecne/seznam-se-bezpecne-1-231352>
46. Seznam se bezpečně 2. In: Stream.cz [online]. ČR: Bezpečně online, 2023 [cit. 2023-02-27]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/seznam-se-bezpecne/seznam-se-bezpecne-2-231357>
47. Seznam se bezpečně 3. In: Stream.cz [online]. ČR: Bezpečně online, 2023 [cit. 2023-02-27]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/seznam-se-bezpecne/seznam-se-bezpecne-3-231362>

48. Webseriál - #martyisdead [online]. ČR: Internet Mall, 2020 [cit. 2023-02-21].
Dostupné z: <https://martyisdead.mall.tv/>
49. Příběhy kyberšikany: Falešná kamarádka. In: #martyisdead [online]. ČR: Internet Mall, 2020 [cit. 2023-02-21]. Dostupné z:
<https://martyisdead.mall.tv/pribehy-2/>
50. Sociální síť [online]. ČR: Safer Internet, 2023 [cit. 2023-02-21]. Dostupné z: <https://www.saferinternet.cz/socialni-site/>
51. Saferinternetczech [online]. ČR: saferinternetczech, 2023 [cit. 2023-02-21].
Dostupné z: <https://www.youtube.com/@saferinternetcz>
52. Školní metodik prevence. Národní ústav pro vzdělávání [online]. Praha: NÚV, 2011-2022 [cit. 2023-03-01]. Dostupné z:
<http://www.nuv.cz/projekty/rspp/skolni-metodik-prevence>
53. Výchovní poradce. Národní ústav pro vzdělávání [online]. Praha: NÚV, 2011-2022 [cit. 2023-03-01]. Dostupné z:
<http://www.nuv.cz/projekty/rspp/vychovny-poradce>
54. Školní psycholog. Národní ústav pro vzdělávání [online]. Praha: NÚV, 2011-2022 [cit. 2023-03-01]. Dostupné z:
<http://www.nuv.cz/projekty/rspp/skolni-psycholog>
55. Projekt E-Bezpečí [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2022 [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: <https://e-bezpeci.cz/index.php/o-projektu/oprojektu>
56. Linka Bezpečí [online]. Praha: Linkabezpeci, 1994-2023 [cit. 2023-03-01].
Dostupné z: <http://www.linkabezpeci.cz/>
57. Persefona [online]. Brno: Persefona, 2015 [cit. 2023-03-01]. Dostupné z:
<https://www.persefona.cz/>
58. Nebud' obět! [online]. Ostrava: Nebud' obět!, 2023 [cit. 2023-03-01].
Dostupné z: <http://nebudobet.cz/>
59. INTERNETEM BEZPEČNĚ [online]. Karlovarský kraj: Internetem bezpečně, 2018 [cit. 2023-03-01]. Dostupné z:
<https://www.internetembezpecne.cz/>

Seznam obrázků

<i>Obrázek 1.1: Přehled generací</i>	18
<i>Obrázek 3.1: Bezpečný profil</i>	36
<i>Obrázek 3.2: Nastavení soukromí</i>	36

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Zadání dotazníkového šetření z let 2021 a 2023	I
Příloha č. 2 – Vyhodnocení dotazníkového šetření z roku 2021	VI
Příloha č. 3 – Vyhodnocení dotazníkového šetření z roku 2023	XI

Seznam tabulek v přílohách

Tabulka 1 - Pohlaví	VI
Tabulka 2 - Věk	VI
Tabulka 3 - Čas strávený denně na internetu	VI
Tabulka 4 - Nonstop přístup k internetu	VI
Tabulka 5 - Používání internetu	VI
Tabulka 6 - Sociální sítě každý den	VI
Tabulka 7 - Používané sociální sítě	VII
Tabulka 8 - Frekvence přispívání	VII
Tabulka 9 - Sdílená data	VII
Tabulka 10 - Zneužití obsahu	VII
Tabulka 11 - Vyhledávání nových kontaktů	VIII
Tabulka 12 - Místo vyhledávání nových kontaktů	VIII
Tabulka 13 - Důvod vyhledávání nových kontaktů	VIII
Tabulka 14 - Posílaná data během komunikace	VIII
Tabulka 15 - Zaslání intimní fotografie	VIII
Tabulka 16 - Obsah intimní fotografie	IX
Tabulka 17 - Osoba pro, kterou byla fotografie určena	IX
Tabulka 18 - Důvod zaslání fotografie	IX

Tabulka 19 - Zneužití fotografie.....	X
Tabulka 20 - Strach ze zneužití fotografie	X
Tabulka 21 - Seznam se bezpečně.....	X
Tabulka 22 - V síti	X
Tabulka 23 - Důsledky dokumentů.....	X
Tabulka 24 - Opatrnost po zhlédnutí dokumentu	X
Tabulka 25 - Bezpečné chování.....	X
Tabulka 1.1 - Pohlaví	XI
Tabulka 2.1 - Věk.....	XI
Tabulka 3.1 - Čas strávený denně na internetu	XI
Tabulka 4.1 - Nonstop přístup k internetu	XI
Tabulka 5.1 - Používání internetu	XI
Tabulka 6.1 - Sociální sítě každý den	XI
Tabulka 7.1 - Používané sociální sítě	XII
Tabulka 8.1 - Frekvence přispívání.....	XII
Tabulka 9.1 - Sdílená data	XII
Tabulka 10.1 - Zneužití obsahu.....	XII
Tabulka 11.1 - Vyhledávání nových kontaktů.....	XIII
Tabulka 12.1 - Místo vyhledávání nových kontaktů.....	XIII
Tabulka 13.1 - Důvod vyhledávání nových kontaktů	XIII
Tabulka 14.1 - Posílaná data během komunikace	XIII
Tabulka 15.1 - Zaslání intimní fotografie	XIII
Tabulka 16.1 - Obsah intimní fotografie	XIV
Tabulka 17.1 - Osoba pro, kterou byla fotografie určena	XIV
Tabulka 18.1 - Důvod zaslání fotografie.....	XIV
Tabulka 19.1 - Zneužití fotografie.....	XV
Tabulka 20.1 - Strach ze zneužití fotografie.....	XV
Tabulka 21.1 - Seznam se bezpečně.....	XV
Tabulka 22.1 - V síti	XV
Tabulka 23.1 - Důsledky dokumentů.....	XV
Tabulka 24.1 - Opatrnost po zhlédnutí dokumentu	XV
Tabulka 25.1 - Bezpečné chování.....	XV

Příloha č. 1 – Zadání dotazníkového šetření z let 2021 a 2023

Rizikové chování dětí a mládeže na internetu

1. Pohlaví
 - a. Chlapec
 - b. Dívka
2. Věk (Doplňte)
.....
3. Čas strávený denně na internetu (mimo účely distanční výuky):
 - a. Méně než 1 hodina
 - b. 1-2 hodiny
 - c. 2-3,5 hodiny
 - d. 3,5-5 hodin
 - e. Více než 5 hodin
4. Máte neustálý přístup k internetu v mobilním telefonu?
 - a. Ano
 - b. Ne
5. Internet používáte nejčastěji na:
 - a. Počítači
 - b. Mobilu
 - c. Tabletů
 - d. Jiné
6. Používáte denně sociální sítě?
 - a. Ano
 - b. Ne
7. Které sociální sítě používáte? (Více možností)
 - a. Instagram
 - b. Facebook
 - c. Messenger
 - d. TikTok
 - e. Snapchat
 - f. WhatsApp

- g. YouTube
 - h. Twitter
 - i. Google+
 - j. Jiné
8. Na sociální sítě přispíváte?
- a. Několikrát denně
 - b. Alespoň jednou denně
 - c. 3-6krát týdně
 - d. 1-2krát týdně
 - e. 1-3krát měsíčně
 - f. Méně často
9. Na sociálních sítích sdílíte: (Více možností)
- a. Své fotky
 - b. Svá videa
 - c. Citáty
 - d. Vtipné obrázky
 - e. Video (Hudební, vtipná, herní...)
 - f. Názory
 - g. Jiné
10. Setkal/a jste se se zneužitím Vámi sdíleného obsahu?
- a. Ano
 - b. Ne
11. Vyhledáváte nové kontakty na internetu?
- a. Ano
 - b. Ne
12. Nové kontakty vyhledáváte na: (Více možností)
- a. Sociálních sítích
 - b. Online seznamkách
 - c. Jiné
 - d. NEVYHLEDÁVÁTE nové kontakty

13. Nové kontakty vyhledáváte z důvodu: (Více možností)
- a. Navázání nového kamarádství
 - b. Hledání partnera/partnerky
 - c. Nuda
 - d. Zpestření dne
 - e. Touha po dobrodružství
 - f. Jiné
 - g. NEVYHLEDÁVÁTE nové kontakty
14. Během komunikace posíláte: (Více možností)
- a. Zprávy
 - b. Fotografie
 - c. Videá
 - d. Jiné
15. Poslal/a jste někdy někomu intimní fotografii?
- a. Ano
 - b. Ne
16. Na poslané fotografii jste byl/a: (Více možností)
- a. Ve spodním prádle
 - b. Zakrytý/á např. rukou
 - c. Úplně nahý/á
 - d. Jiné
 - e. NEPOSLAL/A jste takovou fotografii
17. Intimní fotografii jste poslal/a: (Více možností)
- a. Současnému příteli/přítelkyni
 - b. Bývalému příteli/přítelkyni
 - c. Kamarádovi/Kamarádce
 - d. Člověku, který se mi líbil (usiloval/a jsem o něj)
 - e. Krátké známosti
 - f. Člověku, se kterým jsem se znal/a jen přes internet
 - g. Jiné
 - h. NEPOSLAL/A jste takovou fotografii

18. Intimní fotografii jste zaslal/a z důvodu: (Více možností)
- a. Chtěl/a jste upoutat pozornost
 - b. Flirtoval/a jste s někým
 - c. Touha po příteli/přítelkyni
 - d. Dárek pro přítele/přítelkyni
 - e. Jako odpověď na obdrženou fotografii
 - f. Na přání přítele/přítelkyně
 - g. Touha po uznání
 - h. Donucení přítelem/přítelkyní
 - i. Donucení cizí osobou
 - j. Z nudy
 - k. Pro zábavu
 - l. Jiné
 - m. NEPOSLAL/A jste takovou fotografii
19. Byla tato fotografie zneužita proti Vám?
- a. Ano
 - b. Ne
 - c. NEPOSLAL/A jsem takovou fotografii
20. Máte strach ze zneužití odeslané fotografie?
- a. Ano
 - b. Ne
 - c. Jiné
 - d. NEPOSLAL/A jsem takovou fotografii
21. Viděl/a jste alespoň jeden z dílu „Seznam se bezpečně“?
- a. Ano
 - b. Ne
22. Viděl/a jste některou z verzí dokumentu „V síti“?
- a. Ano
 - b. Ne
23. Zanechal na vás některý z dokumentů nějaké následky?
- a. Ano
 - b. Ne
 - c. Neviděl/a jste je

24. Po zhlédnutí dokumentu „V síti“ jste při online komunikaci:
- a. Opatrnější
 - b. Stejně opatrný/á
 - c. Méně opatrný/á
 - d. Jiné
 - e. Neviděl/a jste dokument
25. Myslíte si, že se chováte bezpečně na internetu?
- a. Na 100 %
 - b. Na 80-99 %
 - c. Na 60-79 %
 - d. Na 40-59 %
 - e. Na 20-39 %
 - f. Na 0-19 %

Příloha č. 2 – Vyhodnocení dotazníkového šetření z roku 2021

1. Pohlaví	
Dívka	58
Chlapec	42

Tabulka 1 - Pohlaví

2. Věk	
13	7
14	13
15	28
16	29
17	17

Tabulka 2 - Věk

3. Čas strávený denně na internetu (mimo výuku)	
Méně než 1 hodinu	3
1-2 hodiny	8
2-3,5 hodiny	39
3,5-5 hodin	30
5 a více hodin	20

Tabulka 3 - Čas strávený denně na internetu

4. Máte nonstop přístup k internetu v mobilu?	
Ano	87
Ne	13

Tabulka 4 - Nonstop přístup k internetu

5. internet používáte nejčastěji na:	
Počítači	16
Mobilním telefonu	84
Tabletu	0

Tabulka 5 - Používání internetu

6. Používáte denně sociální sítě?	
Ano	91
Ne	9

Tabulka 6 - Sociální sítě každý den

7. Které sociální sítě používáte? (více možností)	
Instagram	89
Facebook	61
Messenger	86
TikTok	58
Snapchat	63
WhatsApp	40
YouTube	74
Twitter	27
Google+	16
Jiné: (Níže rozepsané)	16
Hiwe	3
Badoo	5
Blindr	3
Tinder	3
Discord	1
Pinterest	1

Tabulka 7 - Používané sociální sítě

8. Na sociální sítě přispíváte:	
Několikrát denně	12
Alespoň 1 denně	3
3-6krát týdně	9
1-2krát týdně	15
1-3krát měsíčně	27
Méně často	34

Tabulka 8 - Frekvence přispívání

9. Na sociálních sítích sdílíte: (více možností)	
Své fotky	82
Svá videa	39
Citáty	26
Vtipné obrázky	29
Videa (vtipná, hudební, herní...)	33
Názory	42
Jiné: (Níže rozepsané)	10
Události	2
Nic	4
Návody	2
Sport	2

Tabulka 9 - Sdílená data

10. Zneužil někdo Vámi sdílený obsah?	
Ano	18
Ne	19

Tabulka 10 - Zneužití obsahu

11. Vyhledáváte nové kontakty na internetu?	
Ano	48
Ne	52

Tabulka 11 - Vyhledávání nových kontaktů

12. Nové kontakty vyhledáváte na: (více možností)	
Sociálních sítích	44
Online seznamkách	17
Jiné: (Níže rozepsané)	13
Diskusní fóra	8
Ve hře	4
Amatéri	1
NEVYHLEDÁVÁTE nové kontakty	52

Tabulka 12 - Místo vyhledávání nových kontaktů

13. Nové kontakty vyhledáváte z důvodu? (více možností)	
Navázání kamarádství	44
Hledání partnera/partnerky	23
Nuda	37
Zpestření dne	22
Touha po dobrodružství	19
Jiné: (Níže rozepsané)	10
Hledání spoluhráčů	2
Vzrušení	5
Sexchat	3
NEVYHLEDÁVÁTE nové kontakty	52

Tabulka 13 - Důvod vyhledávání nových kontaktů

14. Během komunikace posíláte: (více možností)	
Zprávy	95
Fotografie	47
Videa	27
Jiné: (Níže rozepsané)	18
Hovory	11
Odkazy	2
Úkoly	2
Nic	1
Hraji	2

Tabulka 14 - Posílaná data během komunikace

15. Poslal/a jste někdy někomu intimní fotografii?	
Ano	31
Ne	69

Tabulka 15 - Zaslání intimní fotografie

16. Na poslané fotografii jste byl/a: (více možností)	
Ve spodním prádle	28
Zakrytý/á (např. rukou)	20
Úplně nahý/á	14
Jiné: (Níže rozepsané)	7
Bez obličeje	5
Video	2
NEPOSLAL/A jste takovou fotografii	69

Tabulka 16 - Obsah intimní fotografie

17. Intimní fotografii jste poslal/a:	
Současnému příteli/přítelkyni	10
Bývalému příteli/přítelkyni	11
Kamarádovi/kamarádce	16
Člověku, který se vám líbil (usiloval/a jste o něj)	23
Krátké známosti	12
Člověku, se kterým jste se znal/a jen přes internet	14
Jiné: (Níže rozepsané)	5
Všem, nestydím se za své tělo	1
Jako provokaci na profil	1
Holkám na seznamce	3
NEPOSLAL/A jste takovou fotografii	69

Tabulka 17 - Osoba pro, kterou byla fotografie určena

18. Intimní fotografii jste zaslal/a z důvodu:	
Chtěl/a jste upoutat pozornost	18
Flirtoval/a jste s někým	18
Touha po příteli/přítelkyni	20
Dárek pro přítele/přítelkyni	8
Jako odpověď na obdrženou fotografii	20
Na přání přítele/přítelkyně	12
Touha po uznání	8
Donucení přítelem/přítelkyní	1
Donucení cizí osobou	1
Z nudy	11
Pro zábavu	8
Jiné: (Níže rozepsané)	10
Vzrušení	6
Sexchat	1
Na přání kamarádky/kamaráda	2
Chtěla jsem se ukázat	1
NEPOSLAL/A jste takovou fotografii	69

Tabulka 18 - Důvod zaslání fotografie

19. Byla tato fotografie zneužita proti vám?	
Ano	4
Ne	27
NEPOSLAL/A jste takovou fotografii	69

Tabulka 19 - Zneužití fotografie

20. Máte strach ze zneužití odeslané fotografie?	
Ano	15
Ne	14
Jiné: (Níže rozepsané)	2
Už se stalo	1
Dokud budeme spolu, tak ne	1
NEPOSLAL/A jste takovou fotografii	69

Tabulka 20 - Strach ze zneužití fotografie

21. Viděl/a jste některý z dílů „Seznam se bezpečně“?	
Ano	17
Ne	83

Tabulka 21 - Seznam se bezpečně

22. Viděl/a jste některou z verzí filmu „V síti“?	
Ano	62
Ne	38

Tabulka 22 - V síti

23. Zanechal na vás některý z dokumentů nějaké důsledky?	
Ano	39
Ne	23
Neviděl/a jste je	38

Tabulka 23 - Důsledky dokumentů

24. Po zhlédnutí dokumentu „V síti“ jste při online komunikaci:	
Opatrnější	21
Stejně opatrný/á	36
Méně opatrný/á	3
Jiné: (Níže rozepsané)	2
Jak v čem	2
Neviděl/a jste dokument	38

Tabulka 24 - Opatrnost po zhlédnutí dokumentu

25. Myslíte si, že se chováte bezpečně na internetu?	
Na 100%	16
Na 80-99%	50
Na 60-79%	29
Na 40-59%	4
Na 20-39%	0
Na 0-19%	1

Tabulka 25 - Bezpečné chování

Příloha č. 3 – Vyhodnocení dotazníkového šetření z roku 2023

1. Pohlaví	
Dívka	117
Chlapec	93

Tabulka 26.1 - Pohlaví

2. Věk	
13	35
14	29
15	46
16	49
17	51

Tabulka 27.1 - Věk

3. Čas strávený denně na internetu (mimo výuku)	
Méně než 1 hodinu	12
1-2 hodiny	25
2-3,5 hodiny	82
3,5-5 hodin	58
5 a více hodin	33

Tabulka 28.1 - Čas strávený denně na internetu

4. Máte nonstop přístup k internetu v mobilu?	
Ano	193
Ne	17

Tabulka 29.1 - Nonstop přístup k internetu

5. internet používáte nejčastěji na:	
Počítači	39
Mobilním telefonu	168
Tabletu	3

Tabulka 30.1 - Používání internetu

6. Používáte denně sociální sítě?	
Ano	185
Ne	25

Tabulka 31.1 - Sociální sítě každý den

7. Které sociální sítě používáte? (více možností)	
Instagram	183
Facebook	169
Messenger	176
TikTok	191
Snapchat	138
WhatsApp	112
YouTube	165
Twitter	60
Google+	0
Jiné: (Níže rozepsané)	82
Tinder	23
Badoo	19
Discord	17
Blindr	12
Pinterest	7
Telegram	4

Tabulka 32.1 - Používané sociální sítě

8. Na sociální sítě přispíváte:	
Několikrát denně	16
Alespoň 1 denně	32
3-6krát týdně	20
1-2krát týdně	41
1-3krát měsíčně	39
Méně často	62

Tabulka 33.1 - Frekvence přispívání

9. Na sociálních sítích sdílíte: (více možností)	
Své fotky	148
Svá videa	129
Citáty	38
Vtipné obrázky	31
Videa (vtipná, hudební, herní...)	58
Názory	91
Jiné: (Níže rozepsané)	43
Nic	20
Události	11
Návody	7
Sport	5

Tabulka 34.1 - Sdílená data

10. Zneužil někdo Vámi sdílený obsah?	
Ano	47
Ne	163

Tabulka 35.1 - Zneužití obsahu

11. Vyhledáváte nové kontakty na internetu?	
Ano	113
Ne	97

Tabulka 36.1 - Vyhledávání nových kontaktů

12. Nové kontakty vyhledáváte na: (více možností)	
Sociálních sítích	71
Online seznamkách	29
Jiné: (Níže rozepsané)	21
Diskusní fóra	14
Ve hře	7
NEVYHLEDÁVÁTE nové kontakty	97

Tabulka 37.1 - Místo vyhledávání nových kontaktů

13. Nové kontakty vyhledáváte z důvodu? (více možností)	
Navázání kamarádství	78
Hledání partnera/partnerky	45
Nuda	69
Zpestření dne	47
Touha po dobrodružství	31
Jiné: (Níže rozepsané)	20
Vzrušení	11
Sexchat	6
Hledání spoluhráčů	3
NEVYHLEDÁVÁTE nové kontakty	97

Tabulka 38.1 - Důvod vyhledávání nových kontaktů

14. Během komunikace posíláte: (více možností)	
Zprávy	204
Fotografie	119
Videa	68
Jiné: (Níže rozepsané)	30
Hovory	19
Hraji online hry	4
Úkoly	3
Nic	3
Odkazy	1

Tabulka 39.1 - Posílaná data během komunikace

15. Poslal/a jste někdy někomu intimní fotografii?	
Ano	70
Ne	140

Tabulka 40.1 - Zaslání intimní fotografie

16. Na poslané fotografii jste byl/a: (více možností)	
Ve spodním prádle	58
Zakrytý/á (např. rukou)	41
Úplně nahý/á	33
Jiné: (Níže rozepsané)	18
Bez obličeje	12
Video	6
NEPOSLAL/A jste takovou fotografii	140

Tabulka 41.1 - Obsah intimní fotografie

17. Intimní fotografii jste poslal/a: (více možností)	
Současnému příteli/přítelkyni	41
Bývalému příteli/přítelkyni	29
Kamarádovi/kamarádce	30
Člověku, který se vám líbil (usiloval/a jste o něj)	59
Krátké známosti	19
Člověku, se kterým jste se znal/a jen přes internet	33
Jiné: (Níže rozepsané)	13
Uživatelům seznamky	9
Všem, nestydím se za své tělo	3
Vyděrači	1
NEPOSLAL/A jste takovou fotografii	140

Tabulka 42.1 - Osoba pro, kterou byla fotografie určena

18. Intimní fotografii jste zaslal/a z důvodu: (více možností)	
Chtěl/a jste upoutat pozornost	33
Flirtoval/a jste s někým	41
Touha po příteli/přítelkyni	36
Dárek pro přítele/přítelkyni	17
Jako odpověď na obdrženou fotografii	31
Na přání přítele/přítelkyně	15
Touha po uznání	7
Donucení přítelem/přítelkyní	2
Donucení cizí osobou	1
Z nudy	14
Pro zábavu	11
Jiné: (Níže rozepsané)	25
Vzrušení	11
Sexchat	7
Na přání kamarádky/kamaráda	4
Chtěl/a jsem se ukázat	3
NEPOSLAL/A jste takovou fotografii	140

Tabulka 43.1 - Důvod zaslání fotografie

19. Byla tato fotografie zneužita proti vám?	
Ano	11
Ne	59
NEPOSLAL/A jste takovou fotografii	140

Tabulka 44.1 - Zneužití fotografie

20. Máte strach ze zneužití odeslané fotografie?	
Ano	40
Ne	27
Jiné: (Níže rozepsané)	3
Už se to stalo	2
Pokud se nerozejdeme, tak ne	1
NEPOSLAL/A jste takovou fotografii	140

Tabulka 45.1 - Strach ze zneužití fotografie

21. Viděl/a jste některý z dílů „Seznam se bezpečně“?	
Ano	48
Ne	162

Tabulka 46.1 - Seznam se bezpečně

22. Viděl/a jste některou z verzí filmu „V síti“?	
Ano	128
Ne	82

Tabulka 47.1 - V síti

23. Zanechal na vás některý z dokumentů nějaké důsledky?	
Ano	73
Ne	56
Neviděl/a jste je	81

Tabulka 48.1 - Důsledky dokumentů

24. Po zhlédnutí dokumentu „V síti“ jste při online komunikaci:	
Opatrnější	43
Stejně opatrný/á	73
Méně opatrný/á	9
Jiné: (Níže rozepsané)	4
Záleží na situaci	4
Neviděl/a jste dokument	81

Tabulka 49.1 - Opatrnost po zhlédnutí dokumentu

25. Myslíte si, že se chováte bezpečně na internetu?	
Na 100%	35
Na 80-99%	98
Na 60-79%	58
Na 40-59%	11
Na 20-39%	6
Na 0-19%	2

Tabulka 50.1 - Bezpečné chování